

**KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**İSTİHBARAT VE TÜRKİYE'DE TERÖRİZMLE
MÜCADELEDE İSTİHBARATIN ÖNEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Işık DAĞDEVİREN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ**

**Karabük
Ağustos 2017**

TEZ ONAY

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Işık DAĞDEVİREN'e ait "İstihbarat ve Türkiye'de Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Önemi" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Uluslararası İlişkiler YÜKSEK LİSANS programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	:Doç. Dr. Gökhan TELATAR	
Danışman Üye	:Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Latif PINAR	
Üye	:

Tez Sınavı Tarihi : 15.09.2017

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

15 / 09 / 201

Işık DAĞDEVİREN

ÖNSÖZ

İstihbarat ve terörizm kavramları bağlamında terörle mücadelede istihbaratın önemi anlatılmış olup istihbaratın bu kapsamda etkililiğine değinilmiş ve örnek devletlerdeki uygulamalar esas alınarak Türkiye'nin terörle mücadelede istihbarat kullanımını değerlendirilmiştir. Böylece tespit edilen olumlu ve olumsuz yönler ortaya konmuştur.

Tezin başlama aşamasında en büyük destekçim olan annem ve babam, Fatma ve Osman DAĞDEVİREN'e, bitirme aşamasında ise en sıkıntılı zamanlarda yanımda olan biricik eşim Sevil DAĞDEVİREN'e ve de bütün çalışma süresince desteğini ve emeğini asla esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ'ye ve çalışmada katkısı ve bulunan bütün dostlarıma teşekkür ederim.

İSTİHBARAT VE TÜRKİYE’DE TERÖRİZMLE MÜCADELEDE İSTİHBARATIN ÖNEMİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR	vii
TABLOLAR LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM DEVLET GÜVENLİĞİNDE İSTİHBARATIN ROLÜ VE KULLANIMI

1.1. İSTİHBARATIN ÖNEMİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1.2. İSTİHBARATIN FARKLI YÖNLERDEN TANIMLARI	6
1.3. İSTİHBARATIN İLKELERİ	11
1.3.1. Sürat İlkesi	11
1.3.2. Kesinlik İlkesi	11
1.3.3. Doğruluk İlkesi	12
1.3.4. Amaca Uygunluk İlkesi	12
1.3.5. Esneklik İlkesi	12
1.3.6. Objektiflik İlkesi	13
1.4. FARKLI ALANLARDA YÜRÜTÜLEN İSTİHBARAT FAALİYETLERİ	13
1.4.1. Siyasi İstihbarat	14

1.4.2. Askeri İstihbarat	14
1.4.3. Ekonomik İstihbarat	15
1.4.4.Sosyal İstihbarat	16
1.4.5.Coğrafi İstihbarat	16
1.4.6.Biyografik İstihbarat	17
1.4.7.Ulaşım ve İletişim İstihbaratı	17
1.4.8.Bilimsel ve Teknik İstihbarat	18
1.4.9. Psikolojik Harp İstihbaratı	18
1.5. ÖLÇEKLERİNE GÖRE İSTİHBARAT	19
1.5.1. Stratejik İstihbarat	19
1.5.2. Operasyonel İstihbarat	21
1.5.3. Taktik İstihbarat	21
1.6. DEVLETİN İHTİYAÇ DUYDUĞU İSTİHBARATI TOPLAMA	
TEKNİKLERİ	23
1.6.1. İnsan İstihbaratı (HUMINT)	23
1.6.2. Açık Kaynak İstihbaratı (OSINT)	24
1.6.3. Teknik İstihbarat (TECHINT)	25
1.6.3.1. Sinyal, Fotoğraf, Uydu, Radar, Akustik, Elektronik İstihbaratı	25
1.6.3.4.Nükleer İstihbarat(NUCINT)	26
1.6.3.8.Tıbbi İstihbarat (MEDINT)	27
1.7. BİLGİNİN İŞLEVSEL HALE GETİRİLMESİNDE İSTİHBARAT ÇARKI	
SÜRECİ	27

İKİNCİ BÖLÜM
TERÖRİZMLE MÜCADELE BAĞLAMINDA İSTİHBARATIN
ÖNEMİ

2.1. TERÖRİZMİN TARİHİ SÜRECİ.....	31
2.2. TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARININ TANIMI	33
2.3. TERÖRİZMİN NEDENLERİ	38
2.4. TERÖRİZMİN AMAÇLARI	41
2.5. TERÖRÜN ÇEŞİTLERİ	43
2.6. TERÖR ÖRGÜTLERİNİN STRATEJİLERİNİN SAFHALARI	45
2.6.1. Hazırlık Safhası	45
2.6.2. Örgütlenme Safhası	46
2.6.3. Eylem Safhası	46
2.6.4. İç Savaş Safhası	46
2.7. DEVLETİN TERÖRİZMLE MÜCADELE ARAÇLARI	48
2.7.1. Politika ve Strateji	48
2.7.2. Terörle Mücadelede Medya	49
2.7.3. Terörle Mücadelede Uluslararası Hukuk ve İşbirliği	50
2.7.4. Terörle Mücadelede İstihbarat	51
2.8. TERÖRLE MÜCADELE İSTİHBARATINI KULLANAN	
DEVLETLERDEN ÖRNEKLER	52
2.8.1. Amerika Birleşik Devletleri	52
2.8.2. İngiltere’de Terörle Mücadele ve Terörle Mücadele İstihbaratı	54
2.8.3. Rusya Federasyonu’nda Terörle Mücadele ve Terörle Mücadele İstihbaratı	58
2.8.4. İsrail Devlet’inde Terörle Mücadele ve Terörle Mücadele İstihbaratı	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE İSTİHBARAT YAPILANMASININ TERÖRLE
MÜCADELE KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Türk İstihbarat Tarihi ve İstihbarat Yapısı	69
3.2. Türkiye’de Terörle Mücadele İstihbaratında Rol Oynayan Yapılar ve Aralarındaki İlişki	71
3.2.1. Başbakanlığa Karşı Sorumlu Yapılar	72
3.2.1.1. Milli İstihbarat Teşkilatı	72
3.2.1.1.1. Yasal Dayanak	72
3.2.1.2. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	79
3.2.1.2.1. Yasal Dayanak	79
3.2.1.3. Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Dairesi Başkanlığı	81
3.2.1.3.1. Yasal Dayanak	81
3.2.2. İç İşleri Bakanlığı’na Karşı Sorumlu Yapılar	83
3.2.2.1. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	83
3.2.2.1.1. Yasal Dayanak	83
3.2.2.2. Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı	85
3.2.2.2.1. Yasal Dayanak	85
3.2.2.3. Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı	86
3.2.2.3.1. Yasal Dayanak	86
3.2.3. Diğer Bakanlıklara Karşı Sorumlu Yapılar	88
3.2.3.1. Maliye Bakanlığı – Mali Suçları Araştırma Kurulu	88
3.2.4. İstihbarat ve Güvenlikle İlgili Kurullar	90
3.2.4.1. Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu	90
3.2.4.2. Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı	91
3.2.4.3. Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu	92
3.2.5. Türk İstihbarat Yapılanmasının Genel Değerlendirmesi	93
3.2.5.1. Toplumsal Algı Sorunu	94
3.2.5.2. Kurum içi Yapısal Sorunlar	95

3.2.5.3. Bilimselleşme	96
3.2.5.4. Kurumlar Arası Çatışma	97
3.2.5.5. Psikolojik Harp İstihbaratı Eksikliği	97
3.2.6. Terörle Mücadelede İstihbaratında Uluslararası İşbirliği	99
SONUÇ	103
KAYNAKÇA	108
ÖZET	125
ABSTRACT	127
ÖZGEÇMİŞ	129

KISALTMALAR

- ABD** :Amerika Birleşik Devletleri
- ACINT** :Acoustic Intelligence(Akustik İstihbarat)
- AMAN** :Agaf ha-Modi'in (Askeri İstihbarat Müdürlüğü)
- BDT** :Bağımsız Devletler Topluluğu
- BM** :Birleşmiş Milletler
- CHEKA** :Chrezvychaynaya Komissiya (Karşı-Devrim ve Sabotajla Mücadele için Tüm-Rus Olağanüstü Komitesi)
- CIA** :Central Intelligence Agency (Merkezi İstihbarat Teşkilatı)
- DHKP/C** :Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
- DNI** :Director of National Intelligence (Ulusal İstihbarat Müdür)
- ELINT** :Electronic Intelligence (Elektronik İstihbarat)
- ETA** :Euskadi Ta Askatasuna (Bask Yurdu ve Özgürlük)
- FAPSI** :Federal'noe Agentstvo Pravitel'stvennoj Svjazi i Informacii (Federal Hükümet İletişimi ve Bilgisi Dairesi)
- FBI** :Federal Bureau of Investigation (Federal Araştırma Bürosu)
- FSB** :Federal'naya Sluzhba Bezopasnosti (Federal Güvenlik Servisi)
- FSKN** :Federal'naja Služba Rossijskoj Federacii Po Kontrolju Za Oborotom Narkotikov (Federal Uyuşturucuyla Mücadele Servisi)
- FSO** :Federalnaya Sluzhba Okhrany (Federal Koruyucu Hizmeti)
- GCHQ** :Government Communications Headquarters (Hükümet İletişim Karargahı)
- GES** :Genelkurmay Elektronik Sistemler
- GRU** :Glavnoye Razvedyvatel'noye Upravleniye (Rus Silahlı Kuvvetleri Genel Sekreteri Ana İstihbarat Dairesi)

- GUGB** :Glavnoe Upravlenie Gosudarstvennoi Bezopasnosti (Devlet Güvenlik Ana Müdürlüğü)
- HUMINT** : Human Intelligence (İnsan İstihbaratı)
- IMINT** :Image Intelligence (Fotoğraf İstihbaratı)
- IRA** :Irish Republican Army (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)
- İHA** :İnsansız Hava Aracı
- JIC** :Joint Intelligence Committee (Ortak İstihbarat Kurulu)
- JTAC** :Joint Terrorism Analysis Centre (Ortak Terörizm Analiz Merkezi)
- KDGM** :Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığı
- KGB** :Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti (Devlet Güvenliği Komitesi)
- KİKK** :Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
- KKK** :Ku Klux Klan
- M.Ö.** :Milattan Önce
- MASAK** :Mali suçları Araştırma Kurulu
- MEDINT** :Medical Intelligence (Tıbbi İstihbarat)
- MGB** :Ministerstvo gosudarstvennoy bezopasnosti (Devlet Güvenlik Bakanlığı)
- MI5** :Military Intelligence Section 5 (Askeri İstihbarat Bölüm 5)
- MI6** :Military Intelligence Section 6 (Askeri İstihbarat Bölüm 6)
- MİKK** :Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu
- MİT** :Milli İstihbarat Teşkilatı
- MOSSAD** :Hamossad le modein u le tafkidim meyuchadim (İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü)
- MVD** :Ministerstvo Vnutrennikh (İçişleri Bakanlığı)
- NAK** :Nacional'nyj antiterrorističeskij komitet (Ulusal Terörle Mücadele Komitesi)
- NATO** :North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
- NKGB** :Narodnyj Komissariat Gosudarstvennoj Bezopasnosti (Devlet Güvenliği Halk Komiserliği)
- NKVD** :Narodnyi Komissariat Vnutrennikh Del (Halkın İçişleri Komiserliği, Devlet Siyasi Müdürlüğü)

NSA :The National Security Agency (Ulusal Güvenlik Komiserliği)
NUCINT :Nuclear Intelligence (Nükleer İstihbarat)
OGPU : Obyedinyonnoye Gosudarstvennoye Politicheskoye
Upravleniye Pri (Tüm Birlik Devlet Siyasi Müdürlüğü)
OSINT :Open Source Intelligence (Açık Kaynak İstihbaratı)
PKK :Partiya Karkerên Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
RADINT :Radar Intelligence (Radar İstihbaratı)
SATINT :Satellite Intelligence (Uydu İstihbaratı)
SHİN BET:Šerut ha-Bitaħon haKlali (Genel Güvenlik Servisi)
SIGINT :Signal Intelligence (Sinyal İstihbaratı)
SIS :Secret Intelligence Service (Gizli İstihbarat Servisi)
SVR :Sluzhba Vneshney Razvedki (Dış İstihbarat Servisi)
TBMM :Türkiye Büyük Millet Meclisi
TECHINT:Technical Intelligence (Teknik İstihbarat)
TMKK :Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu
TSK :Türk Silahlı Kuvvetleri

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Sovyetler ve Sovyet Sonrası Rus İstihbaratının Evrimi	60
Tablo 2. Kurumların Görevleri	63
Tablo 3. Bakanlıklara Bağlı İstihbarat Kurumları ve Kurulları	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Taktik, Operasyonel ve Stratejik İstihbarat	22
Şekil 2. İnsan İstihbaratının Duyarlılık, Miktar Ve Değerini Gösteren Piramidi...	24
Şekil 3. MİT'in İstihbarat Çarkı	28
Şekil 4. CIA İstihbarat Çarkı....	29
Şekil 5. Nina Cope'a göre Geleneksel İstihbarat Çarkı	30

GİRİŞ

İnsanın bilgiye olan ihtiyacı, dünyada var oluşu kadar eskidir. Bilgi, insan için bir gereklilik haline gelmiştir. En basit haliyle ilk çağlardaki avcı insan, nerede hangi hayvanları avlayacağını bilmek ister. Bilme isteğiyle insan, bir süreci başlatır. Avın nerede olduğu bilgisinden sonra kaç tane, yırtıcı mı gibi soruları sorarak planlama yapar. Bu bilgilerin işlenerek planın bir yapı taşı olması ve değer kazanması istihbarat sürecinin ilk örneklerindedir. İnsan zamanla topluluklar oluşturarak yaşamasıyla istihbaratta alan değiştirmeye başlamıştır.

İnsan ve istihbarat ilişkisi aynı zamanda devlet ve istihbarat ilişkisi ile de benzerdir. Devletler varoluşlarını istihbarata dayandırmaktadır. Çünkü istihbarat devletlerin gözü kulağı yeri gelince sıfır noktasındaki kaynağıdır. Devletler, bir birleri arasındaki güç mücadelesinde karşısındakinin yapacağı hamleleri önceden tahmin etmek ve bilmek için çeşitli çabalarda bulunmuştur. Devletlerin arasındaki bu durum kadim Türk tarihinde de vardır. Türk devletleri çeşitli coğrafyalarda savaşlar ve mücadeleler vermiştir. Bundan dolayıdır ki istihbaratı da etkin şekilde kullanmıştır.

Türk tarihi, Orta Asya'da başlayıp Avrupa'ya kadar uzanan bir tarihtir. Savaşlar ve güç mücadeleleri birçok ulusla yaşanmıştır. Uzun ve zorlu Türk tarihi, istihbaratı etkin ve güçlü şekilde kullanmanın çeşitli örnekleriyle doludur. Elde edilen büyük başarılar, başarılı istihbarat faaliyetlerinin; başarısızlıklar ise başarısız istihbarat faaliyetlerinin, tamamen olmasa da, bir kanıtı olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı, istihbarat kavramının devlet için önemini vurgulamak ve terörizmle mücadelede istihbaratın gerekliliğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda istihbaratta örnek oluşturabilecek bazı devletlerin istihbarat yapıları incelenmiş ve terörle mücadeledeki rolleri verilmeye çalışılarak Türkiye'de farklı istihbarat kurumlarının terörizmle mücadeleye etkisi incelenmiştir. Uzun yıllardır terörizmle mücadele eden Türkiye'nin bu bağlamda hangi noktalarda etkin hangi

noktalarda eksiklerinin olduğunu ortaya koymak da bu çalışmanın amaçları arasındadır. Bulduğu coğrafya itibari ile iç ve dış tehditlerle özellikle de terörle karşı karşıya kalan Türkiye'nin terörle mücadelede istihbaratın önemi dikkate alındığında Türkiye'nin terörle mücadeledeki yerinin ortaya çıkarılması önem arz etmektedir.

Bu amaçlar çerçevesinde tez, üç bölüme ayrılarak yazılmıştır. İlk bölüm Devletin İç ve Dış Politikasında İstihbaratın Rolü ve Kullanımı, ikinci bölüm Terörizmle Mücadele Bağlamında İstihbaratın Önemi, üçüncü ve son bölüm ise, Türkiye'de İstihbarat Yapılanmasının Terörle Mücadele Kapsamında Değerlendirmesidir.

Birinci bölümde, istihbaratın tarihsel olarak ortaya çıkış şekli ve nasıl evrildiğinden bahsedilerek genel dünya tarihinden ve Türk tarihinden örnekler verilmiştir. Kavramsal olarak istihbaratın tanımı Türkçe ve İngilizce olarak çeşitli sözlük anlamları üzerinden açıklamalı olarak karşılaştırılmıştır. Daha sonra ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin istihbarat faaliyeti yürüten ana kurumu olan Milli İstihbarat Teşkilatı'nın yaptığı tanım ve akabinde Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı'nın tanımı verilmiştir. Bölümün devamında, yabancı kurumların ve akademisyenlerin istihbarat tanımları ele alınmıştır.

Birinci bölüm kapsamında istihbaratın ilkeleri değerlendirilmiş ve istihbaratın faaliyet alanları ayrıntılı şekilde incelenmiş olup bu alanlardaki yerli ve yabancı akademisyenlerden ve bazı kurum raporlarından faydalanılmıştır. Bu kapsamda istihbaratın taktik, operasyonel ve stratejik seviyelerde nasıl icra edildiği anlatılmıştır. Bilginin istihbarat süreciyle işlenip karar vericilerin nihai kararı için sunulmasında istihbarat çarkı önemlidir. Bu bağlamda birinci bölümde istihbarat çarkı olarak ifade edilen karar vericinin istediği istihbaratı elde edip işleme ve karar vericilere iletip dönüt alma süreci de incelenmiştir. Bununla birlikte günümüzde istihbarat çarkına ilişkin eleştirilere de çalışmada yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise, terörün tarihsel gelişimi incelenmiş olup terörün insanlık tarihindeki yeri ve gelişimine değinilmiştir. Bölümün devamında, öncelikle terörizm kavramı ve terörizmle ilişkili kavramlar anlatılmış olup Türkiye Cumhuriyeti'nin 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında yaptığı tanım ve çeşitli uluslararası kurumların tanımları ile bazı yabancı devletlerin tanımları yapılmıştır.

Ayrıca çeşitli akademisyenlerin terörizme ilişkin farklı tanımlarına değinilerek aralarındaki ayrık noktalar verilmek istenmiştir. Terörizm birbirini takip eden dört safhaya bağlı olarak ortaya çıkan bir olgu olduğundan bu safhalar ayrı ayrı açıklanmıştır. Terörizm, hem devletin iç güvenliğini hem de uluslararası güvenliği tehdit ettiğinden terörizmle mücadelede devletlerin kullandığı çeşitli araçlar bulunmaktadır. Bu çalışmada da terörizmle mücadelede kullanılan politika ve strateji, medya ve uluslararası işbirliği gibi araçlara yer verilmiştir. Tezin ana konusu istihbaratın terörle mücadele kapsamında değerlendirmesi olduğundan devletlerin terörle mücadeledeki diğer araçlarının tümüne ayrıntılı şekilde girilmemiştir. Dolayısıyla, terörle mücadelede devletin kullandığı önemli bir araç olarak istihbarat da bu kısımda değerlendirilmiştir. İstihbaratın terörle mücadeledeki etkisinin daha iyi anlaşılması için Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Rusya Federasyonu ve İsrail gibi devletlerin istihbarat yapıları da analiz edilmiştir.

Son bölümde de Türkiye'deki istihbarat kurumlarının bir kısmı terörle mücadele bağlamında ele alınmıştır. Bölümün ilk başlığında Türk istihbarat tarihi ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Milli İstihbarat Teşkilatı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu ile terörle mücadelede etkisi olan bazı kurullar incelenmiştir. Bu kapsamda Türk istihbarat sisteminin genel değerlendirilmesi yapıp olumlu ve olumsuz yönleri analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı devletlerden yaptığı istihbarat paylaşımları açık kaynaklardan toplanarak verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVLET GÜVENLİĞİNDE İSTİHBARATIN ROLÜ VE KULLANIMI

1.1. İSTİHBARATIN ÖNEMİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsan var olduğu günden beri çevresinde ne olduğunu bilmek anlamak için uğraşmaktadır. Gerek güvenlik amaçlı gerekse gündelik faaliyetleri için sürekli bilgi toplama ve bilgileri anlama, işleme yoluyla kararlar verme sürecindedir. İstihbarat, geçmişte daha çok keşif ve casus sokma şeklinde veya kişinin karakter özelliğine göre falcılık ve astroloji şeklinde icra edilmiştir.¹ Antik Çin’de yaşayan ünlü komutan Sun Tzu eseri olan “Savaş Sanatı’nda” istihbarattan bahsetmiş, hatta eserin bir bölümünü istihbarata ayırmıştır. Sun Tzu, eserinde komutanların ve yöneticilerin fetihlerden önce düşman hakkında bilgi almalarının öneminden bahsetmiştir.²

Türk tarihinden örnekler de mevcuttur ve belgeli olarak M.Ö 138’lere dayanmaktadır. Yapılan saldırılarla yıpranan Çinliler, Türk askeri ve devlet yapıları hakkında bilgi edinmek için bir casus yollayıp başarılı bir istihbarat operasyonu yapmışlardır ve bunu belgelendirmişlerdir. Operasyon sonrası elde edilen bilgiler ışığında birçok önemli kararlar almışlardır.³ Türklerin başka milletlere karşı yaptığı istihbarat faaliyetleri idare ettikleri alanlar genişledikçe artmıştır. Batıya yöneldikçe Türk istihbaratına hedef olan milletler İranlılar, Hintliler, Araplar, Rumlar gibi daha birçoğu olmuştur. Örneğin, Selçuklular, İran ve Bizans’a karşı yoğun faaliyetlerde bulunmuş bunun yanında köken olarak Acem olan Bâtınilere de karşı konulmuştur.⁴ Osmanlılarda ise devletin kuruluş aşamasındaki güç mücadelesinde Bizans ve Emir

¹ İter, E.,Türkler ’de İstihbarat, http://www.mit.gov.tr/birinci_bolum_A.html ,Erişim Tarihi: 23.04.2016.

² Sun Tzu, *The Art Of War*, Westview Press Books, Colorado, 1994,s.231.

³ Kaya, K. (2015) *Geçmişten Günümüze Türk İstihbarat Teşkilatı*, Kripto Yayınları, Ankara, s.20.

⁴ K. Karan, 2015. s.21

Timur önemli oyunculardır. Emir Timur casuslarıyla fethedilen beyliklerin tekrar canlanması için çabalamıştır, Bizans ile olan mücadele ise casusluk faaliyetleri aynı zamanda karşılıklı olarak şehzadelerin taraflara kaçmasıyla da olmuştur.⁵ Osmanlı Devleti, aktif şekilde istihbaratı, haber toplama ve beşinci kol faaliyetleri için kullanmıştır.

Yukarıda bahsedilenler ve toplumda oluşan algılarla istihbarat çoğunlukla kötü bir algıya kurban gitmektedir. Lakin zannedildiği üzere cinayetler, karanlık işler ve ajanlardan ibaret olarak görülen istihbarat aslında çok farklı bir eylemdir. Gündelik hayatlarda yapılan bir bilgi edinme süreci istihbarat faaliyetinin bir aşamasıdır. Örnek olarak evlilik sürecini düşündüğümüzde, kız babasının, erkek tarafını araştırması daha sonra ise yaptığı değerlendirme sonucunda bir karara varıp hareket etmesi bir istihbarattır.

İstihbaratın devlet için önemi yaşamsal boyuttadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki istihbaratın kullanıcıları başkan, Milli Güvenlik Konseyi⁶, yürütme organlarının başları, askeri karar mercileri, Kongre ve Ulusal İstihbarat Müdürü'nün(DNI)⁷ uygun gördükleridir.⁸ Örnekte görüldüğü üzere istihbarat Amerika Birleşik Devletleri'nin hayat damarlarına akmaktadır. Kurumlarda iç ve dış politika için kararlar verilmekte ve uygulanmaktadır. Bunların yanında güvenlik alanında da kurumların olması istihbaratın ne kadar yaşamsal olduğunu göstermektedir.

Tarihten günümüze gerek şahısların gerekse devletlerin neredeyse bütün faaliyetlerini bir istihbarat çeşidine dayandırdıklarını görmekteyiz. Bundan dolayıdır ki istihbarat, varoluş için elzemdir. Bütün devletler için istihbarat önemlidir fakat bütün devletlerin istihbarata yükledikleri anlam diğerlerinden farklı olabilmektedir. Yüklenen anlamlar çeşitlilik göstererek evrensel tek bir tanıma ulaşamamıştır.

⁵ K. Karan, 2015. s.21

⁶ Milli Güvenlik Konseyi: National Security Council.

⁷ DNI: Director of National Intelligence.

⁸ National Security Act of 1947,

<https://global.oup.com/us/companion.websites/9780195385168/resources/chapter10/nsa/nsa.pdf> ,

Erişim Tarihi: 18.06.2017.

1.2. İSTİHBARATIN FARKLI YÖNLERDEN TANIMLARI

Akademik bir tanım olarak ele almadan önce istihbaratın kelime anlamına bakmak gerekmektedir. Kelime anlamları sadece Türkçe ve İngilizce dillerinde yapılacaktır. İlk olarak Türkçe ele alınacaktır. Türkçe'ye Arapçadan gelmiş ve kelime anlamı olarak Arapça istihbar⁹, haber ve bilgi alma kelimelerinin çoğuludur.¹⁰ İngilizce de ise kelime anlamı çeşitli sözlüklerde aşağıdaki şekilde verilmiştir.

1. Kelime, Latince kökenli *intelligentia*, “*anlamak*” anlamına gelmektedir. Anlamsal olarak ise, bilginin ve yeteneğin anlanması ve uygulanması, askeri ve siyasi değerli bilgi toplanması anlamına gelmektedir.¹¹
2. Anlama, öğrenme ve düşünme becerisi, diğer kişiler ve devletler hakkında gizli bilgi olarak tanımlanmaktadır.¹²
3. Yukarıdaki sözlüklere ek olarak, bilgi toplama ve dağıtımı özellikle gizli bilgi, düşman ve potansiyel düşman hakkında bilgi ve bu tip bilgilerin değerlendirilmesi ve bu işi bir organizasyon ya da teşkilatın yaptığını belirtmektedir.¹³
4. Casuslarla düşman hakkında askeri bilgi toplama süreci olarak tanımlanmıştır.¹⁴
5. Bir şeyi öğrenmek ve anlamak, bir şeyin üstesinden gelmek ve yeni duruma ayak uydurmak olarak tanımlanmıştır.¹⁵

Yukarıda verilen iki dildeki tanımlarda ortak noktalar ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Ortak nokta olarak ikisinde de bilgi toplama anlamı bulunmaktadır. Lakin İngilizcede kelime ilk olarak zekâ anlamına da gelmektedir. Dolayısıyla olayın aynı zamanda bir işlem temelli olduğu dahası, öncesi, süreci ve sonrası olduğunu ortaya koymaktadır. Türkçe olarak istihbarat ise sadece bilgi toplama işlemi

⁹İstihbar: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.571e06552d aa55.46647272 Erişim Tarihi: 25.04.2016.

¹⁰ Özdağ, Ü. (2013) *İstihbarat Teorisi*, Kripto Yayınları, Ankara, s.19.

¹¹ Intelligence http://www.oxforddictionaries.com/definition/american_english/intelligence Erişim Tarihi: 25.04.2016.

¹² Intelligence <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/intelligence> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

¹³ Intelligence <http://www.dictionary.com/browse/intelligence?s=t> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

¹⁴ Intelligence <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/intelligence> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

¹⁵ Intelligence <http://www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

anlamına gelmektedir. Buradaki farklılık basit bir etimolojik farklılıktan öte tamamen istihbarata bakış açısıyla ilgilidir. Bu durumda Türkiye Cumhuriyeti ile Batı ülkelerindeki istihbarat faaliyetleri ve teşkilat yapılanmalarını gözler önüne sermektedir.

İstihbaratın tanımlanması şu ana kadar tam olarak yapılamamıştır. Üzerinde mutabık kalınan tek bir tanım bulunmamaktadır ve yapmak da mümkün değildir.¹⁶ Fakat bir tanım yapılırken nelere dikkat edilmelidir ve tanımın neler içermesi gerektiği önem arz etmektedir.

İstihbarat çalışacak bir araştırmacının dikkate alması gereken beş nokta bulunmaktadır. Bunlar, yönetsel yapı, profesyonel gizlilik, istihbarat ürünü, karar vericiler ve istihbarat kültürüdür.¹⁷ Bu maddelerin ışığında ilk önce Türkiye'deki bazı seçilmiş kurumların istihbarat tanımları peşine bazı yabancı devletlerin tanımları ve son olarak da yerli ve yabancı akademisyenlerin tanımları üzerine durulacaktır.

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Türkiye Cumhuriyeti'nin en yetkili istihbarat toplayan kurumudur.¹⁸ Bu kurumun yaptığı tanım ilk olarak ele alınacaktır. "İstihbarat, bilgilerin işlenmesi, sonucu üretilen bir ürün veya bilgidir."¹⁹ MİT, bu tanımın kapsamını genişleterek teşkilat, içerik, planlama ve bilimsel metotlara değindiği tanımı şu şekilde yapmıştır.

*"Bir başka ifadeyle, istihbarat tekniği teşkilat ve faaliyet itibarıyla, mevcut olması lazım gelen organları ve konuları içine alır. Bu sebeple, istihbarat planlama, araştırma, deliller toplama, çeşitli akli ve tecrübi ilmi metotlar ile onları değerlendirip bir sonuç istihsal edip kullanma faaliyetlerini içine alan bir manaya sahip bulunmaktadır."*²⁰

MİT ilk tanımında sadece bilginin işlenmesi ve bunun ürününü istihbarat olarak tanımlamıştır. Fakat devamında verilen açıklamada ise istihbarat eyleminin bir teşkilat, planlama, araştırma, bilgi toplama ve bilimsel süreçleri içerdiğini ortaya koymuştur. Buna ek olarak, "mevcut olması lazım gelen organları ve konuları" diyerek bir muğlaklık ortaya çıkarmıştır. Mevcut olması lazım organlar belirsizdir ve aynı zamanda kimler ve neler olduğu belli değildir. Örneğin, bir devlet kurumu,

¹⁶ Ü. Özdağ, 2013, s. 29.

¹⁷ Denécé, E. & Arboit, G., (2010) "Intelligence Studies in France," *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 23(4), ss.725-747

¹⁸ Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, Milli İstihbarat Teşkilatı, <https://www.mit.gov.tr/2937.pdf> Erişim Tarihi: 13.09.2016.

¹⁹ İstihbaratın Tanımı ve İstihbarat Çarkı, Milli İstihbarat Teşkilatı, <http://www.mit.gov.tr/giris.html> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

²⁰ İstihbaratın Tanımı ve İstihbarat Çarkı, Milli İstihbarat Teşkilatı, <http://www.mit.gov.tr/giris.html> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

yabancı kuruluş, yerli/yabancı sivil toplum örgütü vb. olup olmadığı muğlaktır. Belki bunlardan başka bir şey olabileceği ile ilgili bir belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, tanımda istihbaratın kim veya kimler tarafından yapılabileceği, gizlilik konusuna bakış, istihbarat eyleminin sadece bilgi mi yoksa organizasyonel düzeyde de önemli olup olmadığına dair her hangi bir söylem yoktur. Türkiye Cumhuriyeti'ndeki bir diğer aktif istihbarat yapan kurum ise Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı İstihbarat Daire Başkanlığı'dır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı İstihbarat Daire Başkanlığı'nın yaptığı tanım MİT'in tanımı kadar kapsamlı ve içerikli olmasa dahi gene de birçok kurumda olmayan bir açıklamayı sitesinde açık kaynak hale getirmiştir.

*"İhtiyaç duyulan alanlarda, çeşitli imkân ve vasıtalarla, elde edilen bilgilerin işlenmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanarak bunlardan bir sonuç çıkartılması olarak ifade edilebilecektir."*²¹

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin resmi bir istihbarat tanımı yoktur. Fakat açık kaynak olan Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Komutanlığı Harita Yüksek Teknik Okulu'dan Turgut KURTTEKİN'in hazırladığı İstihbarat Ders Notlarında bulunan askeri istihbarat tanımı olan *"düşman ve düşman olunması muhtemel taraf ile harekât bölgesine ait (hava ve arazi dâhil) haber ve bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasından elde edilen sonuçlardır"*²² bu tanım Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tanımı olarak ele alınarak yorum yapılacaktır. Tanımda, bilgi ve bilgi işleme süreci üzerine yoğunlaşarak toplama süreci, organizasyon ve gizliliğe değinilmemiştir. Yapılacak olan istihbarat faaliyetini yürütecek olan kurum ya da kuruluşun kim olduğu muğlak kalmaktadır. Daha da açılacak olunursa, istihbarat askeri unsurların yaptığı mı yoksa devlete bağlı sivil bir kurumdan mı alındığı ya da yurt dışında olduğu gibi özel istihbarat şirketlerinden mi alınarak yapıldığı belirtilmemektedir. Diğer bir eksikse gizliliklidir. Toplanırken gizli faaliyetlerle mi yoksa açık kaynaklarla mı veya her ikisiyle de mi olduğu gene belirtilmemiştir. Yukarıda yapılan yerli kurum tanımlarından sonra yabancı kurumların konu üzerine tanımları konuyu daha da derinleştirecektir.

Dünyadaki istihbarat kurumlarının tanımlarının incelenmesine Amerika Birleşik Devletleri'nden(A.B.D.) başlanacaktır. İlk olarak Merkezi İstihbarat

²¹ İstihbarat ve Önemi, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı, <http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Istihbarata-%C4%B0liskin.aspx> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

²² Turgut Kurttekin, (2003) İstihbarat Ders Notları, Ankara, s. 2. <https://paperzz.com/doc/5036638/istihbarat-ders-notlar%C4%B1---milli-savunma-bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1> Erişim Tarihi: 27.07.2017.

Teşkilatı²³ (CIA) için istihbarat, bir hükümet tarafından dış politika ve ulusal güvenlik için ihtiyaç duyulan, yabancı devletler ve temsilcileri hakkındaki bilgilerin toplanması ve işlenmesi, dış politikanın uygulanmasını kolaylaştırmak için faaliyetlerin yurtdışında yapılması ve dış politikanın uygulanmasını kolaylaştırmaktır.²⁴

İç istihbarata bakan Federal Araştırma Bürosu'nun²⁵ (FBI) tanımında ise istihbarat, üç kısımda incelenmiş ve bunlar politika yapımcılarının ihtiyaçlarına göre rafine edilmiş bilgi ürünü, bilginin tanımlandığı, toplandığı ve analiz edildiği bir süreç ve son olarak hem bireysel kuruluşlar hem de bunların oluşturduğu daha büyük topluluklarla, politikacılara ham bilgiyi işleyerek istihbarat yapma işidir.²⁶ Burada yapılan iki tanım Türkiye Cumhuriyeti kolluk kuvvetlerinin yaptığı istihbarat tanımından daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Açıktır ki istihbaratın bir süreç, işleme ve ürün elde etme işi olduğu ve bunu çeşitli kurumların yapabileceği görülmektedir. Bu bağlamda dikkat çeken bir nokta ise kaynağa ulaşım yolu belirtilmemiştir. Ama Özdağ'ın bu konuda yazdığı üzere Amerikan istihbarat topluluğu, istihbaratının büyük bir bölümünü açık kaynaklardan toplamakta ve geri kalanını ise teknik ve gizli yollarla elde etmektedir.²⁷

Amerikan Ordusu'nun kullandığı istihbarat sahra talimatnamesinde yapılan tanımda ise istihbarat, karşıt unsur hakkında bilgi toplama, bütünleşme, analiz ve yorumlama ürünü olarak görülmektedir.²⁸

2004'te Avustralya hükümetince hazırlatılan Avustralya istihbarat servisleri ile ilgili yapılan bir araştırmada istihbarat şu şekilde tanımlanmıştır. İstihbarat, bir durumun veya olayın resmini oluşturmak için istihbaratı ve diğer bilgileri kullanarak analiz veya değerlendirme yapmadır.²⁹

İngiliz akademisyen Ken Robertson tanımı:

"...tatminkâr bir tanım yapmak için bazı konulara değinmek gerekmektedir. Bunlar tehlike, devletler, gizlilik, toplama, analiz ve amaçtır. Bunların en önemlisi tehlikedir çünkü tehlike olmaz ise

²³ İngilizcesi Central Intelligence Agency'dir.

²⁴ Bimford, M.T., (1958) "Intelligence as a Science", *Studies in Intelligence*, 2(2), Bahar, s.76.

²⁵ İngilizcesi Federal Bureau of Investigation'dir.

²⁶ Federal Bureau of Investigation İstihbarat Tanımı, <https://www.fbi.gov/about-us/intelligence/defined> Erişim Tarihi: 17.05. 2016.

²⁷ Ü. Özdağ, 2013, 64.

²⁸ Headquarters Department of the Army, (2010) *Field Manual 2-0*, Washington, s. 1-3.

²⁹ Flood, P. (2004) *Australian Intelligence Agencies*, Canberra; Rapor, s. 6.

istihbarata da gerek kalmayacaktır. Tehlike, birini etkileyecek veya ona zarar verebilecek bilinmeyen bir etkidir... nadide özelliği ise gizliliktir-birinin sırları hakkında bilgi toplamaktır.”³⁰

Robertson yaptığı tanımda istihbaratı tehlike, devlet, gizlilik toplama, analiz ve amaç temelleri üstüne oturtmakta ve bunların içinde tehdit ve gizliliği öne çekmektedir.

Türk akademisyen Ümit Özdağ ise istihbaratı;

“...istihbarat ulaşılabilen bütün açık, yarı açık ve/veya gizli kaynaklardan her türlü aracın kullanılması sonucunda elde edilen her türlü veri, malumat ve bilginin ulusal genel veya ulusal özel planlardaki politikaların gerçekleştirilmesi ve ulusal politikalara zarar verilmesinin engellenmesi amacı ile toplandıktan sonra önemine ve doğruluğuna göre sınıflandırılması, karşılaştırılması, analiz edilerek değerlendirilmesi süreci sonucunda ulaşılan bilgidir.”³¹

olarak tanımlamıştır. Özdağ, yaptığı tanımla gayet net ve açık şekilde istihbaratı ortaya koymuştur.

Genel manada organizasyonel seviyede yeterli bir içerik bulunmamaktadır. Sonuçta istihbarat, sadece bilgi olarak tanımlanamaz, bunu isteyen özel veya tüzel kişi ve toplayan devlet kurumu veya şirkette dikkate alınarak tanımlanmalıdır. Diğer bir deyişle bu şekilde istihbaratı sadece bilgiye eşitlemek yapılan işi değersizleştirmektedir. Başka bir konu ise gizlilik. İstihbaratla alakalı olarak verilen bilgilerde elde edilen bilginin büyük oranda açık kaynaklardan toplandığı önceki paragraflarda belirtilmişti, fakat bu toplama sürecinin dahi gizliliği önem arz etmektedir. Bunun yanında teknik ve insan istihbaratı faaliyetlerinin gizlilik seviyeleri daha çok önem arz etmektedir. Ayrıca belirtmelidir ki, gizli yapılan istihbarat faaliyetinin yapıldığı yerde etki bırakabilmesi göz önüne alınması gereken bir özelliktir.

Yukarıdaki tanımlardan hareketle kısaca istihbaratı tekrar tanımlamak gerekirse özel, tüzel kişi veya kurumlar tarafından karar verme sürecine yardım etmesi için talep edilen ölçekte, uygun alanlarda ve tekniklerle gizli, yarı- gizli veya açık şekilde devlet kurumlarınca veya özel şirketlerce sistematik olarak toplanıp bilimsel metotlarla analiz edilerek belirli ilkeler kapsamında işlenen bilgidir.

İstihbarat tanımları farklılıklar gösterse de bazı ilkeleri bulunmaktadır. Çünkü belli bir standardı ve disiplini olmaz ise işlenmemiş bilgiden farkı olmaz.

³⁰ Robertson,K., (1987) “Intelligence, Terrorism and Civil Liberties”, *The Journal of Conflict Studies*, 7(2).

³¹ Ü. Özdağ, 2013, s 31.

1.3. İSTİHBARATIN İLKELERİ

İstihbaratın, karar vericinin işine yarayabilmesi için belli standartları olmalıdır. Karar verici bir tüketici gibi aldığı malın yani istihbaratın bazı standartlarını ister. Örneğin malın zamanında gelmesi, istediği mal olması gibi kendince standartları vardır. İstihbarat servisleri ürünlerini ilkelere dayandırarak üreterek kurumlarının güvenilirliklerini arttırlar.

1.3.1. Sürat İlkesi

İstihbarat, karar verici kuruma zamanında iletilmedikçe bir anlam taşımamaktadır. Bir politika yapıcının doğru ve yerinde karar verebilmesi için istihbaratın zamanında eline ulaşması gerekmektedir.³² Sürat ilkesi kapsamında istihbarat, karar vericiye doğru zamanda gerekli olan hamleyi yapabilmesi için imkân tanıyarak mevcut durumu lehe çevirme açısından önem arz etmektedir.

1.3.2. Kesinlik İlkesi

İstihbarat, karar vericiye mümkün olduğunca kesin olarak gelmelidir. Aksi takdirde karar vericiyi yanlış yönlendirebilir. Olasılık durumu içinse en yüksek ihtimalli, daha az ihtimalli ve en az ihtimalli gibi şekilde belirtilerek karar vericiye yardımcı olmalıdır.³³ Kesinlik ilkesi, sadece istihbarat sürecine gelen bilginin kaynağının güvenilirliğiyle alakalı olmayan aynı zamanda ise bilimsel yöntemler vasıtasıyla ele alınarak olasılıkların ortaya konmasıyla da alakalıdır. Bu bağlamda kesinlik, sadece nokta atışı bir durumu değil aynı zamanda hedefe en yakın olma durumunu da açıklamaktadır.

³² Kent, S.,(2003) *Stratejik İstihbarat*, ASAM Yayınları, Ankara, s.14.

³³ Ü. Özdağ, 2013, s.36.

1.3.3. Doğruluk İlkesi

İstihbarat, karar vericiyi yanlış yönlendirmemeli, sağlam kaynaklardan düzgün analiz edilerek karar vericiye servis edilmelidir. Örneğin, Avrupa Birliği tüm güvenlik tehditlerine karşı zamanında ve doğru istihbaratla müdahale etmenin önemini her geçen gün daha da sistemine yerleştirmektedir.³⁴ Doğruluk ilkesi, kesinlik ilkesinde olduğu gibi net bir yaklaşım ister fakat aralarındaki fark, kesinlik ilkesinde olasılık durumları da dikkate alınırken doğruluk ilkesinde istihbaratın kaynağının doğru bilgi vermesi ve bu bilginin uygun şekilde işlenerek doğru istihbarat elde edilmesi amaçlanmıştır.

1.3.4. Amaca Uygunluk İlkesi

İstihbarat sınırlı kaynaklarla yapılan bilgi sürecidir. Bu işlem gerek toplama, gerek analiz, gerekse sonuç kısmında zaman ve maddiyat konusunda masraflı bir iştir. Dolayısıyla istihbarat karar vericinin istihbaratı istediği amaca hizmet etmelidir.³⁵ Bundan dolayıdır ki karar vericiye ihtiyacı olan istihbarat verilmelidir veya isteği doğrultusunda gerekli olandan daha fazlası verilmemelidir. Çünkü istihbarat maliyetli bir süreç olmasının yanı sıra gereksiz istihbaratla karar verici yanlış yönlenebilir veya zaman kaybederek olumsuz sonuçlarla karşılaşabilir.

1.3.5. Esneklik İlkesi

İstihbarat değişen ortama ayak uydurabilmelidir. Esneklik ilkesi, istihbarat çarkının³⁶ bilginin analizi ve üretimi kısmında ürünün esneklik kazanarak karar

³⁴ Walsh, J. I. (2009) "Security Policy and Intelligence Cooperation in the European Union," *Paper Prepared For The Biennial Meeting Of the European Union Studies Association*, s.1.

³⁵ Randol, M. A. (2009) "Homeland Security Intelligence: Perceptions, Statutory Definitions, and Approaches," *Congress Research Service*, s.2.

³⁶ İstihbarat Çarkı: Bilginin, planlama ve yönlendirme, toplama, işleme, analiz etme ve yayma sürecini içeren beş basamaklı bir süreçtir. (Johnson, L. K, (2003) "Governing In The Absence Of Angels: On The Practice Of Intelligence Accountability In The United States," *Geneva Centre for the Democratic*

vericinin İsteğini daha geniş yelpazeli karşılayabilmelidir.³⁷ Esneklik sayesinde karar verici, sürecin başında talep ettiği istihbaratla alakalı ve alakalı olma ihtimali yüksek istihbaratlarla da desteklenmelidir ki esneklik ilkesine uygun istihbarat karar vericiye yardımcı olabilsin.

1.3.6. Objektiflik İlkesi

İstihbaratçı, günümüzde çok çeşitlenen ve değişen tehlikelere karşı objektif analiz yapmak zorundadır.³⁸ Herhangi bir gruba duyulan en ufak yakınlık karar vericiyi yanıltıp olumsuz sonuçlar doğurabilir. İstihbaratçının objektif olmasıyla karar verici karar sürecinde her hangi bir yanlış yönlendirme yaşamadan karar vererek en doğru karara ulaşabilmelidir.

Belirli standartlarla üretilen istihbarat, karar vericinin isteği doğrultusunda istenilen alanlarda toplanmaktadır. Alanlar genel manada bakıldığında hayatın her alanını kapsamaktadır.

1.4. Farklı Alanlarda Yürütülen İstihbarat Faaliyetleri

Devletin varlığını sürdürmesini bir birine bağlı bir takım öğeler üzerinden yorumlanarak değerlendirmek gerekmektedir. Her bir öğe aynı zamanda istihbarat faaliyet alanıdır. Bu öğeler, siyasi istihbarat, askeri istihbarat, ekonomik istihbarat, sosyal istihbarat, coğrafi istihbarat, biyografik istihbarat, ulaşım ve iletişim istihbaratı, bilimsel ve teknik istihbarattır.

Control of Armed Forces Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF) The Norwegian Parliamentary Intelligence Oversight Committee Human Rights Centre, Department of Law, University of Durham, s.21.

³⁷ Fuentes, J.R. (2006) "New Jersey State Practical Guide To Intelligence-Led Policing," *Center For Policing*, s.9.

³⁸ Karmon, E., (2002) "The Role Of Intelligence In Counter Terrorism," *The Korean Journal Of Defence Analysis*, 14(1), s.119.

1.4.1. Siyasi İstihbarat

Siyasi istihbarat yabancı devletlerin iç politikaları ve yabancı devletlerle olan ilişkilerini kapsamaktadır.³⁹ Siyasi istihbaratla incelenmesi gerekenler devletin uluslararası platformda etkisi, iç ve dış politik hedefleri, siyasi parti liderleri, dengeli bir ortam ekonomik gücü, nüfusu ve nüfus oranları, yer altı ve üstü kaynakları, çalışabilir insan kaynağı, dünya ticaretindeki yeri ve müttefik olduğu devletlerle durumu olarak sıralanabilir.⁴⁰

Siyasi istihbaratta diğer bir önemli bir nokta ise tarihtir.⁴¹ Çünkü toplum bir süreç bir birikim sonucunda bugünkü yapısını kazanmıştır. Bu yapı, düşünce ve karar süreçlerini etkileyeceğinden dolayı tarihi yaklaşım önem arz etmektedir.

Temellerinden bir diğeri ise politik psikolojidir⁴². Tarihi süreçteki olaylar ve yaşanmışlıklar toplumda bazı etkiler bırakmaktadır. Bu da bireyin ve toplumun psikolojik yapısını etkilemektedir.

Yumuşak güç⁴³ olmak için elinde mutlaka sert güç bulunmak zorundadır. Siyasi hamleler arkasında yeterli askeri varlık bulundurmazsa sadece konuşmalardan toplantılardan öteye gidemeyen bir araç olarak kalır.⁴⁴

1.4.2. Askeri İstihbarat

Askeri istihbarat, dar manada hedef devletin askeri unsurları ve bunları destekleyen unsurlar, bölge yapısı hakkında bilgilerin toplanıp istihbarat sürecinden geçirilerek ürün haline dönüştürülmesidir.⁴⁵ Yapılan bu tanımın daha açık ve net hali Özdağ tarafından yapılmıştır:

*"...bir ülkenin askeri kapasitelerini, savaş yeteneklerini, çarpışma gücünü ve yeteneklerini anlamak için yapılan istihbarattır. ...yabancı ordular ve hava deniz ve karalardaki harekât bölgeleri ile ilgili, arazi iklim koşullarını da kapsayıcı şekilde yapılan istihbarat faaliyetidir."*⁴⁶

³⁹ Herman,M., (1996) *Intelligence Power In Peace and War*, Cambridge Press, Cambridge, s.49.

⁴⁰ Ü. Özdağ, 2013, ss. 62-63.

⁴¹ Ü. Özdağ, 2013, s.63.

⁴² Politik Psikoloji; *büyük grupların, kitlelerin ve ulusların birbirleriyle olan ilişkilerini ele alarak bu ilişkilerde rol oynayan psikolojik etmenleri değerlendirmektedir.* Ece İnan, Politik Psikoloji ve Siyasal İletişim.

⁴³ Yumuşak Güç: Kısaca başkalarının tercihlerini çeşitli dayanaklarla yönlendirme olarak tanımlanmıştır. "Nye, J.S.Jr. (2004) *Soft Power: The Means To Success In World*, New York: BBS Public Affairs Books, s. 3."

⁴⁴ J.S.Jr. Nye, 2004, s.7.

⁴⁵ T. Kurttekin, 2003, s.2.

⁴⁶ Ü. Özdağ, 2013, s.70.

Askeri istihbarat, askeri amaçlar için yapılan stratejik, taktik ve operasyonel seviyelerde sahadaki birliklere ve aynı zamanda savaş sürecine girerken siyasi karar vericilere yardımcı olan istihbarattır.

Askerler, sadece devletin fiziksel güvenliği için değil, ekonomik çıkarlarını da gözetmek zorundadır. Sadece sınırlara dayanmış bir tehlike değil, uzak yerlerde dahi operasyon yapmak zorunda kalabilirler. Örnek olarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Aden Körfezindeki askeri varlığı⁴⁷ ülkenin ekonomik çıkarlarına koruma sağlamaktadır. Ekonominin korunması ise sadece siyasi ve askeri güçle değil, ekonomik istihbarat vasıtasıyla da olmaktadır.

1.4.3. Ekonomik İstihbarat

Devletlerin veya özel şirketlerin ekonomik çıkarları için gerçekleştirdiği zarar görmeme ve bilimsel ve ekonomik gelişmelerden haberdar olarak parasal gücü koruma adına yaptığı eylemler olarak görülmektedir. Fransız akademisyen Clerc tanımı özetleyerek durumu ortaya çıkarmaktadır. Clerc'e göre devlet veya özel yatırımların, anahtar unsurların gözlemlenmesi korunması için bilgi toplama, işleme ve ürün çıkartma sürecidir.⁴⁸

İspanyol akademisyen Arenas'a göre ekonomik istihbarat uluslararası seviyede devletin ekonomik çıkarlarını korumak için yaptığı eylemdir.⁴⁹

Ekonomik faaliyetleri korumak sadece ekonomik istihbaratla değil, aynı zamanda ülkede ticaret yapan ülke vatandaşlarını ve vatandaş olmayanları yani sosyal yapıyı dikkate almakla mümkündür.

⁴⁷ Türk Deniz Kuvvetleri Birleşik Görev Kuvveti 151, https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=19&dil=1 Erişim Tarihi: 18.06.2017.

⁴⁸ Clerc,P. Economic Intelligence, *Université de Paris-II*, Fransa, s.305.

⁴⁹ Arenas,E., O., (2014) "Strategic, Intelligence And Economic Security", *Strategic Dossier 162 B Economic Intelligence In A Global World, Spanish Institute For Strategic Studies*, s. 16.

1.4.4.Sosyal İstihbarat

Sosyal istihbarat, sosyal ilişkiler hakkında istihbarat toplamadır. Sosyal istihbarat çok boyutlu olup çeşitli alt basamakları vardır. Bunlar aşağıdaki gibidir.⁵⁰

- a) Nüfus: nüfus artış oranı, yaş dağılımı, iş gücü oranı, askerliğe uygun erkek sayısı, yerleşim bölgelerinin dağılımı, ırklar ve etnik gruplar.
- b) Sosyal Özellik: Etnik yapıya bağlılık, aşiret yapısı, legal ve illegal yapılanmalar, sosyal hareketlilik ve mülkiyet yapısı.
- c) Toplum ve medya ilişkisi.
- d) Eğitim.
- e) Din: Dinî gruplar, mezhepsel farklılıklar, devletle ve kendi aralarındaki olumlu olumsuz ilişkisi.
- f) Sağlık sistemi ve sosyal güvenlik kapsamı.
- g) Toplumdaki genel kültür seviyesi,
- h) Toplumun zihin ve fikir yapısı.

Günümüzde sosyal medya ise farklı bir alan getirmiştir. Sosyal medyanın üç kritik özelliği vardır. İlki, geleneksel olmayan dijital bilgileri içerir. Bunlar sosyal medya, metaveri ve de lokasyon bilgileridir. Bu özellik üç alt kategoriye ayrılır. Birincisi, Sosyal paylaşım siteleri, ortak platformlar ve ilgi grupları oluşumlarıdır. İkincisi, sosyo-kültürel yapı hakkında başlangıç noktası olabilir. Son özellik ise, geniş çaplı bir politik, ekonomik ve sosyal değişime sebep olabilmektedir.⁵¹

İnsanlar, devleti oluşturan öğelerin bir tanesi olan toprak parçasının üzerinde yaşar ve bu coğrafya bireysel karakterden ekonomiye kadar bir çok alanı etkiler. Coğrafya, toplum yapısını anlamak içinde dikkate alınması gereken bir öğedir.

1.4.5.Coğrafi İstihbarat

Coğrafi istihbarat, askeri istihbaratın en eski türlerinden biridir. Bu durum günümüzde de önemini korumaktadır. Coğrafi istihbaratı birçok alt başlık

⁵⁰ Ü.Özdağ, 2013, ss.84-85

⁵¹Donohue, L., (2015) "The Dawn of Social Intelligence," *Georgetown Law Faculty Publication*, ss.1068-1072.

oluşturmaktadır. Bunlar, coğrafi yapı, limanlar, sahiller, demir yolları, kara yolları, nehir taşımacılığı, havaalanları, iklim, haritalandırma, fotoğraflandırma, uygun şekilde isimlendirme ve hava hedeflendirmesi maddeleri coğrafi istihbaratın içeriğini oluşturmaktadır.⁵²

Coğrafi istihbarat, askeri hamleler için etkili olduğu kadar, insanlar üzerinde de etkili olmaktadır. En basit örneği coğrafi olarak ülkemizde kuzeyde yaşayanlarla, güneydekilerin farklı karakterlerde olmasıdır. Bir kişinin yetiştiği bölge onun kararlarını etkileyebilmektedir.

1.4.6. Biyografik İstihbarat

Hedef kişi hakkında yapılan istihbarat faaliyetiyle bilgi edinme sürecidir. Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı'nın yayınladığı Askeri ve bununla ilişkili terimler sözlüğünde “*yabancı kişiler veya potansiyel önemli kişiler hakkında istihbarat faaliyeti*”⁵³ olarak tanımlanmıştır. Yapılan tanımda kişiyi yabancı olarak belirtse de iç ve dış tüm hedef kişiler buna dâhil edilebilir.

1.4.7. Ulaşım ve İletişim İstihbaratı

Ulaşım ve iletişim istihbaratını ayrı ayrı ele almak gerekmektedir. İlk olarak ulaşım istihbaratı,

“...bir ülkenin askeri ve ekonomik nakil gücünü tespit için demir yolu, kara yolu, iç su yolları, boru hatları, limanlar, hava meydanları gibi ulaşım yollarına ve yolların taşıma kapasitelerine yönelik bilgi toplanması”⁵⁴

şeklinde tanımlanmıştır.

İletişim istihbaratı ise, bütün askeri ve sivil iletişim kaynaklarıyla yapılan iletişim sisteminin bütün özellikleriyle tanımlanması amacıyla yapılan istihbarat türüdür.⁵⁵

⁵² K. C. Duncan, Geographical Intelligence , https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol3no2/html/v03i2a03p_0001.htm ,Erişim Tarihi: 05.10.2016.

⁵³ Department Of Defence, (2005) *Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02*, Washington, s.67.

⁵⁴ Ü. Özdağ, 2013, s. 106.

1.4.8. Bilimsel ve Teknik İstihbarat

Yabancı unsurun temel ve uygulanan bilimsel ve mühendislik çalışmalarını, bilimsel ve teknik yeterliliklerini, eksilerini ve artılarını, askeri sistemlerini, silah ve silah sistemlerini ve de bunlarla alakalı gelişmeleri hakkında toplanan bilginin istihbarat ürününe dönüştürülmesidir.⁵⁶ Yapılan tanıma ek olarak Amerikan Ordusu sahra talimatnamesine göre, yabancı ülkede geliştirilen materyalin yetenekleri ve yeterlilikleri hakkında bilgi edinme ve askeri uygulamalarının da analiz edilmesi şeklinde söz etmiştir.⁵⁷

Yukarıda verilen istihbarat türleri, devletin hayat damarlarını direk veya dolaylı olarak etkilemektedir. Askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal olarak devletin varlığını etkilemekte olan bu öğelerin gücü yapılan istihbarat çalışmalarının etkililiğiyle doğru orantılıdır. İstihbaratı toplamak içinse geçmişten gelen eski yöntemlere ek olarak günümüzdeki bilimsel ve teknik toplama araçlarını incelemek üstüne yoğunlaşarak istihbarat türlerine uygun toplama teknikleri geliştirilmelidir.

1.4.9. Psikolojik Harp İstihbaratı

Psikolojik harp istihbaratı, Genelkurmay Psikolojik Harekât Dairesi kurucusu ve ilk başkanı olan Kalelioğlu'na göre; bir devletin başka bir devlet üzerinde millî çıkarlarını gerçekleştirmek üzere uygulamaya koyduğu psikolojik harpte kullanacağı her sahadaki (siyasî, askerî, ekonomik, sosyal, ideolojik, teknolojik vd.) zayıf ve duyarlı olunan noktaların planlı bir şekilde belirlenmesi, sınıflandırılması, çıkarıma varılması ve istihbarat haline getirilmesi olarak tanımlanmıştır.⁵⁸ Örnek verilecek olursa, Kalelioğlu'nun aktarımına göre 1976 yılında Yunanistan'da, psikolojik harp uzmanı olan Andreas Dendrinou tarafından hazırlanan "*Ellada Sipna*" adlı eserde

⁵⁵ Ü. Özdağ, 2013, s. 106.

⁵⁶ Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02. a.g.e. s.209.

⁵⁷ Headquarters Department Of The Army, (2010) *Field Manual 34-54*, Washington, s. 2-1.

⁵⁸ Kalelioğlu, O. (2002) "Psikolojik Harp İstihbaratı," *Avrasya Dosyası*, 8(2), s.100.

Türkiye hakkında elde ettiği verilere göre psikolojik harp istihbaratı hazırlamıştır. Esere göre, Türkiye askeri olarak ve birçok alanda Yunanistan'dan güçlüdür ve Yunanistan asla sıcak savaşla bir başarı elde edemez demektir. Fakat başarı toplumsal psikolojiyi etkileyecek hassas noktalara baskılar yapılarak elde edilebilir.

Psikolojik harp istihbaratı ile kamu diplomasisi bir birine karıştırılan iki terimdir. Aralarındaki fark ise, psikolojik harbin kaynağı genellikle belli olmamakla birlikte kamu diplomasisinin kaynağı bellidir.⁵⁹ Aralarındaki bir diğer fark ise, psikolojik harp faaliyetleri ülke içi ve dışı olurken kamu diplomasisi operasyonları sadece yurt dışına yönelik yapılan faaliyetleri içermektedir.⁶⁰

İstihbarat alanlarına göre üretilirken bu alanlar aslında birer ortak basamaktır. Öte yandan istihbarat tek boyutlu bir yapı değil ölçekleri olan ve bu ölçeklere göre farklı amaçlara hizmet etmektedir. Ortak basamak ise istihbarat alanlarının her bir ölçekte de var olmasıdır.

1.5. ÖLÇEKLERİNE GÖRE İSTİHBARAT

Karar vericiler çeşitli görevlerdeki insanlardır. Bu görevler farklı hiyerarşik seviyelerde olabilir ve bundandır ki ihtiyaç duyulan istihbaratın seviyesi de farklı olacaktır. Sonuç olarak bir teğmen ile generalin ihtiyaç duyduğu istihbarat bir değildir. İstihbarat daha önceden de değinildiği üzere askere ve sivil hizmet eden bir yapı olduğundan dolayı istihbarata ölçekleyerek yaklaşmak sivil- asker fark etmeksizin gerekli ve işleri kolaylaştırıcı bir yaklaşımdır.

1.5.1. Stratejik İstihbarat

Ünlü Amerikalı General George Washington'ın stratejik istihbarat üstüne söylediği “en eski çağlardan bu yana, askeri liderler düşmanlarının güçlü ve

⁵⁹ Akçadağ, E. (bilinmiyor) “Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi” www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf Erişim Tarihi: 12.09.2017.

⁶⁰ Ateş, H. (bilinmiyor) “Psikolojik Savaş Özelinde Psikolojik Harekât Nedir ?” https://www.academia.edu/31484871/Psikolojik_Sava%C5%9F_%C3%96zelinde_Psikolojik_Harekat_Nedir Erişim Tarihi: 12.09.2017.

zayıf yanları, niyeti ve de konumu hakkında bilgi edinmek istemektedir” sözü stratejik istihbarat hakkında ön bilgi vermektedir. Akademik bir yaklaşımla stratejik istihbarat, “*milli gücü veya milli güç unsurlarından birisini uzun erimli bir perspektifle ve stratejik değeri açısından tespit etmek amacıyla yapılan istihbarat*”⁶¹ olarak tanımlanabilmektedir. Bu düzlemde bakıldığında anlaşılacağı üzere stratejik istihbarat bir hedefe yönelik ulusal ve uluslararası seviyede istihbarat faaliyeti yapmaktır. Lakin bu hedef boyut ve detay konusunda çeşitlilik gösterebilmektedir.⁶²

Stratejik istihbaratın amacı, kısaca gelecek hakkında yapılacakların belirlenmesini sağlamak olmasının yanı sıra, plan değil onun arkasındaki mantığı verir.⁶³

Stratejik istihbaratın ele aldığı konular:⁶⁴

1. Mevcut ve gelecekteki politik, askeri, ekonomik, kültürel, dış politikadaki eğilimler,

2. Bir devlete ve/ya müttefik gruba veya ticari tüzel yapıya yönelik tehditler ve bu tehlikelerdeki değişimler hakkında kullanılabilir istihbarat sunmasıdır.

Ümit Özdağ’ın yaptığı stratejik istihbarat tanımı;

“...bir devlet için gelecekte ortaya çıkabilecek fırsatları, tehditleri, araştırıp tespit ederek ve öngörerek, karar alıcıların önüne olabileceklerle ilgili seçenekler koyarak onların siyaset üretme sürecini daha doğru bir zemine çekmek amacı ile yapılan istihbarat türüdür.”⁶⁵

Bir başka deyişle, stratejik istihbarat, uzun vadeli ve geleceğe dönük çıkarımlar yapar, sadece politik değil askeri ve ekonomik alanları da içerir.⁶⁶ Stratejik istihbarat kavramında strateji kelimesi derinliğe ve zamana vurgu yapar, taktik ve operasyonel istihbaratın birleşmesi/ toplamı stratejik istihbarat etmemektedir.⁶⁷

⁶¹ Özdağ, Ü. (2002) “Stratejik İstihbarat,” *Avrasya Dosyası*, 8(2), s.112.

⁶² Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02, a.g.e. s.226.

⁶³ Heidenrich, J.G. (2007) “The State of Strategic Intelligence” *Central Intelligence Agency*, <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol51no2/the-state-of-strategic-intelligence.html#the-intelligence-community-s> Erişim Tarihi: 20.06.2017.

⁶⁴ Ü. Özdağ, 2013, s.132.

⁶⁵ Ü. Özdağ, 2013, s.132.

⁶⁶ Yılmaz, S.(2007) *21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*, İstanbul, Milenyum Yayınları, Yayın No:2, s.128.

⁶⁷ Ü. Özdağ, 2013, s.132.

Örnek ile anlatılacak olursa, İşgal öncesi Irak'ta şayet Saddam Hüseyin uzaklaştırılırsa yerine asker ve sivil yöneticilerinden kimin geleceğini ve de istihbaratı yapan devlete tavrı ne oluru ön görebilen istihbarattır. Sürecin devamında operasyonel ve taktik istihbaratla uygun şekilde hareket edilir.

1.5.2. Operasyonel İstihbarat

Genel bir bakışla ilk akla gelebilecek fikir stratejik hedeflere ulaşmak için sahada icra edilecek operasyona gerekli olan istihbarattır. Bu bağlamda tanımlara bakıldığında sınırlı bir bölge için planlanan ve askeri operasyonlar için kullanılan istihbarat olarak tanımlanmaktadır.⁶⁸ Tanımda verilen askeri kelimesi bir sınırlama değildir. Çünkü operasyonel istihbarat emniyet güçleri tarafından da kullanılmaktadır.

1.5.3. Taktik İstihbarat

En alt seviye ölçekli olan bu istihbarat türü sahanın içindeki duruma göre işleyiş göstermektedir. *“süren bir operasyonu desteklemek için yapılır ve taktik istihbaratı sürdüren kişi operasyon yöneticisine hemen aldığı bilgiyi verir.”*⁶⁹ Başka bir tanım da ise taktik istihbarat, düşmanın gücü, asker sayısı, konumlanması, askeri ve iletişim araçları ve de muharebe etkinliği hakkında sahadaki istihbarat kullanıcısına karar verme sürecinde yardımcı olur.⁷⁰

Stratejik istihbarat ile taktik istihbarat farklı alanlarda bir birinden ayrılmaktadır. İlk fark istihbarat toplamada ortaya çıkmaktadır, taktik istihbarat şahıs, olay ve bunlarla alakalı yakın çevreyle ilgilenirken, stratejik istihbarat çok geniş açığa bakmaktadır. Bir diğer farklılık ise, kullanıcılar bakımından ayrılmasıdır. Strateji, taktik ve operasyonel istihbarat farklı kullanıcılara hitap etmektedir. Taktik

⁶⁸Lerner L. K. Ve Wilthmoth B. (2004) *Encyclopedia Of Espionage, Intelligence and Security*, Amerika Birleşik Devletleri: Gale Books, s. 307.

⁶⁹ Ü. Özdağ, 2013, s.138.

⁷⁰ Betts, R. (2007) *Enemies Of Intelligence: Knowledge & Power In American National Security*, New York, Columbia University Press, s.73.

istihbarat alt ve orta kademe kullanıcılara hitap ederken, stratejik istihbarat üst düzey kullanıcılara hitap eder.⁷¹

Şekil 1: Taktik, Operasyonel ve Stratejik İstihbarat.⁷²

Operasyonel istihbarat ise, yüksek kademede olup karar alıcı olmayan kişilere hizmet eder.⁷³ Örneklendirilecek olursa, stratejik istihbarat bir generale karar almasında, planlamasında ve planın arkasındaki mantığı oluşturmada yardım eder. Operasyonel istihbarat generalin kurmay heyetinin planlama ve hareketlerini belirler, taktik istihbarat ise sahada bulunan rütbeli askerin anlık taze bilgilerle hızla üstüne aktarır sahaya uygulamasına yardımcı olan istihbarattır.

Adı geçen ölçeklerdeki istihbarat çeşitli kaynaklardan gelmektedir. Kaynaklar gerek eski çağlardan kalma yöntemler gerekse son teknoloji ürünü olup, istihbaratın toplanması gizli veya gizli olmayan yöntemlerle icra edilir.

⁷¹ Ü. Özdağ, 2013, s.138.

⁷² Ü. Özdağ, 2013, s.141.

⁷³ Ü. Özdağ, 2013, s.138.

1.6. DEVLETİN İHTİYAÇ DUYDUĞU İSTİHBARATI TOPLAMA TEKNİKLERİ

1.6.1. İnsan İstihbaratı (HUMINT)

İnsan istihbaratı denince ilk akla gelen şey James Bond filmleridir ve bu filmler herkesin kafasında insan istihbaratı ile ilgili bir şekil oluşturmuştur. James Bond, devletlere örgütlere kan kusturan veya bunlardan bilgi alıp üstlerine ileten bir karakter olarak karşımıza çıkmıştır. Adından da belli olduğu üzere insan vasıtasıyla elde edilen istihbarattır.⁷⁴ İnsan istihbaratı varlığını gizliliğe borçludur.⁷⁵ Bu gizli süreçte istihbarat elemanı hedefle iletişim kurar, duyular ve gözlemler sayesinde bilgi toplar.⁷⁶ İnsan istihbaratı özellikle günümüz dünyasındaki teknolojik iletişim araçlarının dinlenmesi ve takibine karşı kendini uyarlayan terörist yapılara karşı gayet etkilidir.⁷⁷ Bu kişiler bir kurum veya devlete bağlı olmak zorunda değildir. Çeşitli şekillerde sürece dâhil olabilirler veya edilebilirler.

İnsan istihbaratı piramit şeklinde düşünüldüğünde bir önceki açıklamayı anlamak kolaylaşmaktadır. İnsan istihbaratı piramidi,⁷⁸ kaynakları sınıflandırarak ne oranda HUMINT içinde yer aldıklarını gayet net açıklamakta ve sekiz basamaktan oluşmaktadır. Birincisi yani en geniş olanı, yabancı devletlere giden turistlerdir. İkincisi, ülkelerinden kaçan ve sığınacak bir yer arayan mültecilerdir. Üçüncüsü, iş adamları ve onların bağlantılarıdır. Dördüncüsü, savaş zamanı ele geçirilen çeşitli şekillerde sorgulanan esirlerdir. Beşincisi, arada sırada bilgi veren muhbirlerdir. Altıncısı, politik rakipler, sürgün kişiler, alternatif hükümetlerdir. Yedinci, karşı tarafa kaçan kişilerdir. Sonuncusu ise, hedef yerdeki casuslardır.

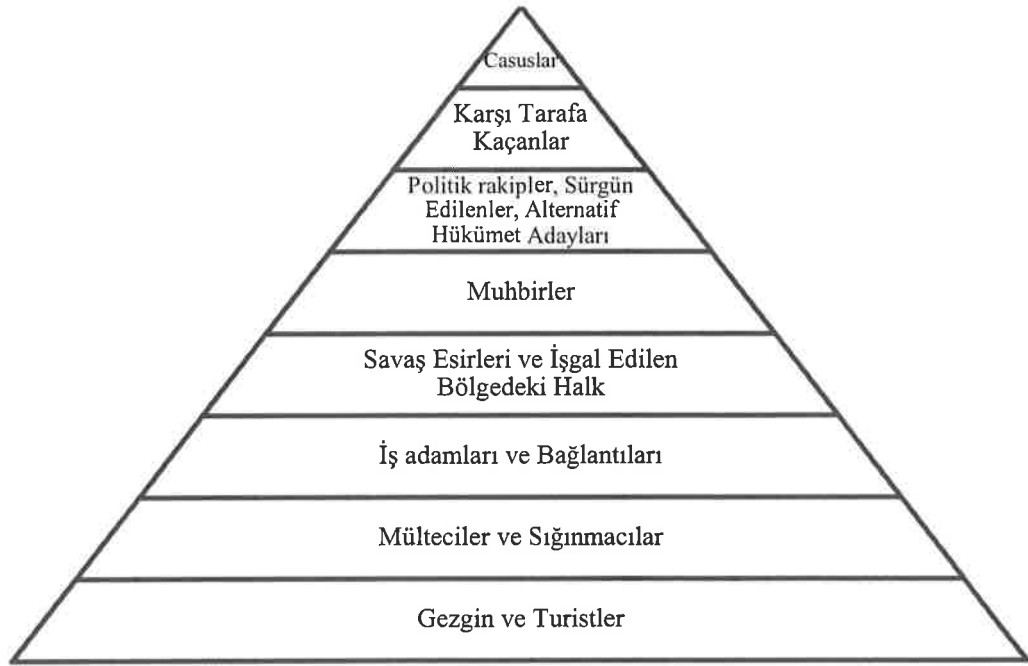
⁷⁴ Headquarters Department Of The Army, (2006) *Field Manual 3-19.50*, Washington, s. 1-7.

⁷⁵ Goodman, M. A. (2003) "9/11 The Failure of Strategic Intelligence," *Intelligence And national Security*, 18(4), s.68.

⁷⁶ Minimum Criminal Intelligence Training Standarts For Law Enforcement And other Criminal Justice Agencies In The United States, (2007) *United States Department Of Justice*, Washington, s.40.

⁷⁷ Stephen, M., (2005) "Using Intelligence To Protect Homeland Security," *International Journal Of Intelligence And Counterintelligence*, 18(4), London.

⁷⁸ M. Herman, 1996, s.63.

Şekil 2: İnsan istihbaratının duyarlılık, miktar ve değerini gösteren piramidi.

İnsan istihbaratı, teknoloji çağında etkisiz görünmesine rağmen aslında istihbarat toplama teknikleri arasında etkili olmaktadır. Çünkü teknoloji çağında terör örgütleri teknolojiden uzak kalarak görünmezlik kazanmakta ve teknik takipten uzak kalabilmektedir.⁷⁹ İletişimde ve bazı alanlarda uzak kaldığı teknoloji ise terör örgüte en basit manada hedef belirlemede açık kaynak olarak destek sağlamaktadır.

1.6.2. Açık Kaynak İstihbaratı (OSINT)

Adından da anlaşılacağı üzere açık kaynak istihbaratı, kaynakları erişime açık bilgilerin toplanarak istihbarat üretme sürecidir. En önemli özelliği ve basit tanımı ise gizli kaynak durumu olmamasıdır.⁸⁰ Halka açık yasal yollarla elde edilebilen bilgilerden toplanıp analiz edilip sınıflandırılarak elde edilen istihbarat ürünüdür.⁸¹ Başka bir tanımda ise açık kaynak istihbaratı, küresel bilgi ortamında

⁷⁹ Technology and the fight against terrorism, <http://money.cnn.com/2015/11/24/technology/targeting-terror-intelligence-isis/index.html> Erişim Tarihi: 19.06.2017.

⁸⁰ Best R., Cumming, A. (2007) *Open Source Intelligence (OSINT): Issues For Congress*, Washington D.C.: Congressional Research Service, Library Of Congress, , s.CRS-5.

⁸¹ Schauer, F. ve Stöger, J., (2013) "The Evolution Of Open Source Intelligence," *Journal Of U.S. Intelligence*, 19(3), s.53.

açık şekilde bulunan bilgiden elde edilen istihbarat, olarak tanımlanmıştır.⁸²Görüldüğü üzere tanımlar ortak şekilde kaynağın açıklığı ve buradan toplamaya işaret etmektedir. Açık kaynak istihbaratının önemli kısmı ise günümüzdeki istihbarat kaynaklarının yüzde doksan oranında açık kaynak olmasıdır.⁸³

Açık kaynak istihbaratı, sıradan bireylerin ve devletlerin rahatça kullanabileceği bir kaynak türü olmasının yanında desteklenmesi gerektiği aşikârdır. Çünkü yoğun bilgi akışı bilgi birikmesine sebep olup içinden çıkılmaz bir hal alabilmektedir. Bilginin istihbarata dönüşmesi için analiz işlemi ve bunun insan ve/ya teknik istihbarat kaynaklarıyla desteklenmesi, özele indirgenmesi süreci kolaylaştırır.

1.6.3. Teknik İstihbarat (TECHINT) Çeşitleri

1.6.3.1.Sinyal, Fotoğraf, Uydu, Radar, Akustik ve Elektronik İstihbaratı

Sinyal istihbaratı (SIGINT) telefon ve telsiz gibi iletişim araçlarının kullanılmaya başlamasıyla ortaya çıkmış bir istihbarat toplama türüdür. Hedefin, bir veya birkaç muhabere aracını dinleme ve bunları analiz etme işlemidir.⁸⁴ Bir başka deyişle, düşmanın kullandığı radar ve muhabere araçlarından elde edilen sinyallerden elde edilen istihbarattır.⁸⁵

Kısaca fotoğraf istihbaratı(IMINT), fotoğraf ve diğer görüntü çıktısı olan araçlarla yapılan istihbarat toplama türüdür.⁸⁶ Derinlemesine bakıldığında ise ortaya çıkan tanım, fotoğraflar, kızıl ötesi sensörler, lazer, elektro-optik enstrümanlar ve radarlar yani normal veya elektronik film olarak görüntü veren her türlü askeri ve sivil sistemden toplanan istihbarattır.⁸⁷

⁸² Seng, A., C., E., (2007) "MASINT: The Intelligence Of The Future" *Delta Horizons*, s.118.

⁸³ Johnson, K., L., (2013) " Preface To Theory Of Intelligence," *International Journal Of Intelligence and Counterintelligence*, 16(4), , s.648.

⁸⁴ Dictionary Of Military Associated Terms, a.g.e. s.217.

⁸⁵ Clarke, Richard A., Michael J. Morell, Geoffrey R. Stone, Cass R. Sunstein, Peter Swire, And The President's Review Group On Intelligence And Communications Technologies.(2014) *The NSA Report: Liberty And Security In A Changing World*. Princeton University Press s.300.

⁸⁶ Odom, W. (1997) *Fixing Intelligence For More Secure Intelligence*, New Heaven: Yale University Press. s. XXXV.

⁸⁷ Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02, a.g.e. s.250.

Uydu istihbaratı (SATINT) uzay çağına geçilip uzaya araçlar gönderilmesiyle başlayan süreç uyduların gönderilip sivil ve askeri amaçlar için kullanılmasıyla devam etmiştir. Uzaya gönderilen bu askeri uydular vasıtasıyla yapılan istihbarat toplama türüdür.⁸⁸

Radar istihbaratı (RADINT), radar vasıtasıyla elde edilen istihbarat türüdür. Bu istihbarat toplayıcıya, radar kesit alanları, takip, hassas mekânsal ölçüm bileşenleri, hareket, dinamik hedeflerin ve objelerin radar yansımaları ve emilimleri hakkında bilgi sağlamaktadır.⁸⁹

Akustik istihbaratı (ACINT) denizcilikle alakalı bu istihbarat toplama türü sese dayanmaktadır. Düşman su üstü ve altı unsurlarının seslerini takiple edilmektedir. Bunun sayesinde unsurların ayırt edici sesi ile eşleştirmeye ve nerede olduklarını bulmaya yaramaktadır.⁹⁰

Elektronik istihbaratın(ELINT) kaynağını elektronik medya unsurları genellikle, radyo, telsiz veya radar sinyalleri oluşturur.⁹¹ Ama ana kaynağı radarlar ve füzelerin güdüm kitleri oluşturmaktadır.⁹²

1.6.3.2.Nükleer İstihbarat(NUCINT)

Yer üstü patlamaları ve yeraltındaki patlamaların sismik kayıtları, atmosferdeki radyoaktif materyallerin ve nükleer materyalden kaynaklanan gama ışınlarının takibiyle elde edilen istihbarata nükleer istihbarat denmektedir.⁹³

⁸⁸ Ü. Özdağ, 2013, s.127.

⁸⁹ FM 34-54, a.g.e. s A-4

⁹⁰ Davies, B. (2005) *The Spycraft Manual: The Insider 'ws Guide To Espionage Techniques*, Londra: Carlton Books, s. 38.

⁹¹ West, N. (2015) *Historical Dictionary Of International Intelligence*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishing, s.110.

⁹² Ü. Özdağ, 2013, s.128.

⁹³ M. Herman, 1996, s .78.

1.6.3.3.Tıbbi İstihbarat (MEDINT)

Yabancı veya hedef unsurun tıbbi, bio-bilimsel, çevresel bilgilerinin stratejik planlaması ve askeri savaşan birliklerin tıbbi durumlarının değerlendirilmesi üzerine istihbarat toplama türüdür.⁹⁴

İstihbarat birden ortaya çıkan bir şey ve de saf bilgi olmadığından dolayı, süreç olarak nitelendirilir. Öncesi ve sonrası vardır en basit haliyle. Toplama bunun bir parçasıyken, tamamı bir çark gibi dönerek işler.

1.7. BİLGİNİN İŞLEVSEL HALE GETİRİLMESİNDE İSTİHBARAT ÇARKI SÜRECİ

İstihbarat çarkı genel anlamda bilginin toplanıp çeşitli aşamalarla işlem görüp istihbarat kullanıcılarına iletilme ve dönüt alma süreci olarak ön görülebilir. Bilgiyi işleyerek istihbarat yapan kurum ya da kişinin anlayışına göre farklı sayılarda işlem basamaklarından geçirme sürecidir. İstihbarat çarkıyla bilinmesi gereken ilk durum çıkan sonuçtur. Buradaki sonuç, probleme bir çözüm değil, problemin anlaşılmasıdır.⁹⁵Bir başka önemli nokta ise, istihbarat çarkının bütün aşamalarına disiplinli ve organize bir şekilde yaklaşılması gerekliliğidir.⁹⁶ Türkiye’de istihbarat faaliyetini yürüten kurum olan Milli İstihbarat Teşkilatı, istihbarat çarkını dört aşamada ele almıştır.⁹⁷ Aşağıda şekil yardımıyla açıklanan bu çarkta birinci aşama, ihtiyaç belirleme, devlet güvenlik politikalarına göre istihbarat arzı belirlenip buna göre görevli birimlere iletilmedir. İkinci aşama, bilgi toplama, açık ve kapalı kaynaklardan görevli birimler, planlar ve hedefler doğrultusunda bilgi toplamaktır. Üçüncü aşama, bilgiyi işleme süreci, kaynaklardan gelen bilgiler analiz edilerek istihbarat ürünü haline getirilmesidir. Son aşama ise, istihbarat ürünü gerekli birimlere dağıtılır ve durum tekrardan incelenerek yeni istihbarat ihtiyaçları var mı

⁹⁴ Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02, a.g.e. s.150.

⁹⁵ McDowell, D. (2009) *Strategic Intelligence: A Handbook For Practitioners, Managers, And Users*, Maryland, Scarecrow Press Inc. s. 239.

⁹⁶ A.g.e. s.96.

⁹⁷ İter E., (2002) *Milli İstihbarat Teşkilatı Tarihçesi*, Ankara , MİT Yayınları, *****

diye kontrol edilir. ⁹⁸ MİT'in sitesinde yer alan bu açıklama istihbarat çarkını dört aşamada açıklamış ve de dönütü son iletme aşamasında işlemiştir.

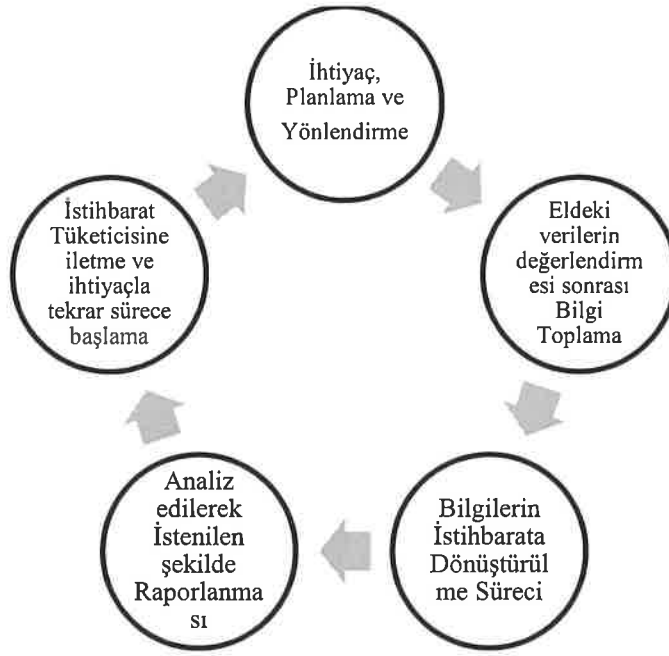

Şekil 3: MİT'in İstihbarat Çarkı

Amerikan istihbaratının istihbarat çarkına bakışı ise beş basamaktan oluşmaktadır. Aşağıda şekil yardımıyla açıklanan bu çarkta ilk olarak, planlama ve yönlendirme, verilen görev doğrultusunda eldeki verilere ek olarak nelerin ne şekilde toplanacağına planlanmasıdır. İkinci olarak, toplama, açık ve gizli kaynaklardan bilgiler toplanır. Bir diğer aşama ise, işleme, bilgileri analiz ve ürün çıkarma aşamasından önce önceliklere ve isteklere göre düzenleme ve raporlamadır. Sonra ki aşama, raporda gelen bilgilerin istenilen şekle sokularak karar vericinin kullanabileceği şekilde istihbarat haline sokmadır. Beşinci ve son aşama, istihbarat ürününü istekte bulunan politika yapıcıya iletilmesidir. Şayet, istihbarat tüketicisi istekte bulunursa döngü tekrar başa döner.⁹⁹

⁹⁸ Milli İstihbarat Teşkilatı, <http://www.mit.gov.tr/t-cark.html> Erişim Tarihi: 05.11.2016.

⁹⁹ Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/kids-page/6-12th-grade/who-we-are-what-we-do/the-intelligence-cycle.html>. Erişim Tarihi: 05.11.2016.

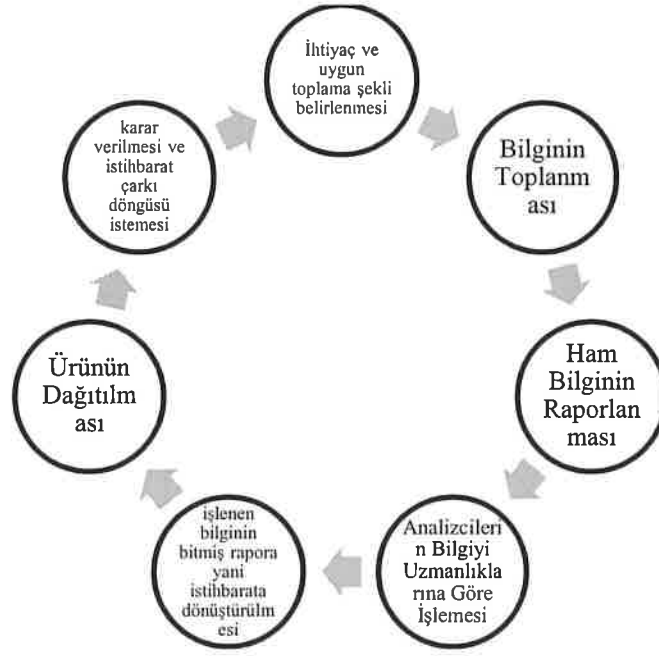

Şekil 4: CIA İstihbarat Çarkı

Kurumların tanımları dışında akademik perspektiften bakıldığında aşama sayısı değişiklik gösterebilmektedir. Şekil 5'te de gösterildiği gibi geleneksel istihbarat çarkı yedi aşamada tanımlanabilmektedir, bunlar birinci aşama politika yapıcının ihtiyacı olan bilgiyi belirtmesi ve istihbaratçının bunu gerekli toplama şeklini belirlemesi, ikinci aşama görevlendirme yoluyla toplayıcıların toplayacağı bilgiyi öğrenmesi, üçüncü aşama toplayıcıların ham bilginin raporlanması, dördüncü aşama analizcilerin bilgiyi uzmanlıklarına göre işlemesi, beşinci aşama işlenen bilginin bitmiş rapora dönüştürülmesi, altıncı aşama ürünün dağıtılması ve de son aşama karar vericinin karar vermesi ve diğer bir istihbarat çarkı döngüsü istemesidir.¹⁰⁰ İstihbarat çarkını çark yapan süreçteki dönüttür.¹⁰¹

¹⁰⁰ R. Betts, 2007 s.15.

¹⁰¹ Cope, N., (2004) "Intelligence Led Policing Or Policing Led Intelligence ?" Integrating Volume Crime Analysis Into Policing," *British Journal of Criminology*, 44(2), s.190.

Şekil 5: Nina Cope'a göre Geleneksel İstihbarat Çarkı

İstihbarat çarkı günümüz şartlarında yerini kaybetmektedir. Sürekli gelişen çatışma ortamı ve politik durumlar sürecin gecikmesine ve karar vericinin karar sürecini olumsuz etkilemektedir.¹⁰² Günümüzde bu olumsuz durum üstüne akademik çalışmalar yapılmaktadır.

Bilimsel bir süreç olan, asla eskimeyen ve geçmişi şekillendirdiği gibi geleceği de şekillendirecek olan istihbarat günümüzde sadece politik ve askeri amaçlar için değil çağımızın vebasası olan terörizm içinde bir etkin mücadele aracıdır. Dünyanın ana konularından olan terörizmle mücadele, bombalardan veya mermilerden oluşmamaktadır. Bilimsel metotlarla elde edilmiş istihbaratla temellendirilmiş sivil ve askeri stratejilerden oluşmaktadır. Bundan dolayıdır ki istihbarat terörizmle mücadelede şekillendirici yapıya sahiptir.

¹⁰² Kuosa T., (2014) "Towards Strategic Intelligence – Foresight, Intelligence, and Policy-Making," Estonya Dynamic Futures, s.83.

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZMLE MÜCADELE BAĞLAMINDA İSTİHBARATIN ÖNEMİ

2.1. Terörizmin Tarihi Süreci

İnsanın doğasındaki güç kavramı, geçmişi ve geleceği şekillendirmiştir. Mevcut şartlar, bir gruba gücü elde ettirirken, bir başka grubu güçten mahrum bırakabilmektedir. Bu durumda ortaya çıkan güç dengesizliği tarafların çatışmadaki yöntem ve metotlarını etkilemektedir. Bu dengesizliğin oluşturduğu çatışma şekli tarihte de çeşitli örnekleri barındırmaktadır. Terörizm, sadece bir teknik değildir, aynı zamanda motifi ne olursa olsun, karşıt gruplar her ne kadar kabul etmese dahi, benzer temellere dayanmaktadır.¹⁰³

Milattan sonra birinci yüzyılda Roma İmparatorluğu, Filistin bölgesinde Yahudilerin oluşturduğu Zealotların terör eylemleriyle baş etmek zorunda kalmıştır.¹⁰⁴ Bir başka örnek ise, kendinden önce hiçbir benzeri olmayan bir terörü planlı, uzun soluklu ve siyasi amaç için kullanan Hasan Sabbah ve fedaileridir.¹⁰⁵

Modern terörizmin doğuşunu Gérard Chaliand ve Arnaud Blin Fransız Devriminin doğurduğunu söylemektedir.¹⁰⁶ Dictionnaire of the Academic Franeaise’ da ilk defa terör tanımlanmış ve Jakobenlerin kendilerini anlatırken olumlu manada kullandığını belirtmiş fakat bu olumlu ifade 1795’te Burke tarafından “*insanların*

¹⁰³ Laqueur, W. (2002) *A History Of Terrorism*, Transaction Publishers New Jersey, ss. 4-5

¹⁰⁴ Aydın, N.(2012), *Küresel Terör ve Terörizm*, Kum saati Yayınları, İstanbul, 2012, s.29.

¹⁰⁵ Bernard Lewis, *Haşşiler Ortaçağ İslam Dünyasında Terörizm ve Siyaset*, Çev: Doç. Dr. Ali Aktan, Sebil Yayınları, İstanbul, 1995, s. 111.

¹⁰⁶ Chaliand, G. ve Blin, A. (2007) *The History Of Terrorism From Antiquity To Al Qaeda*, Çev.: E. Schneider, K. Pulver, J. Browner, University Of California, London, s.95.

üzerine bırakılan cehennem köpekleri” olarak tanımlanmasıyla son bulmuştur.¹⁰⁷ Buradaki terör aynı zamanda Fransız Devrimi sonrasındaki Mart 1793- Temmuz 1794 arası “*terör dönemi*” olarak bilinmektedir.¹⁰⁸ Tarihte ilk olarak propagandasını eylem yerine fikirlerle yapan Narodnaya Volya¹⁰⁹ Rus İmparatorluğu otoritesine karşı eylemler yapmış bir örgüttür. Örgüt hedef seçerken rastgele değil planlı ve sistematik şekilde davranmıştır.¹¹⁰ Örgüt kendi düzenlediği mahkemede Çar Aleksandr’ı idama mahkum etmiş, birkaç başarısız girişimden sonra nihayet başarılı olmuş ve St. Petersburg’un bir sokağında suikastı gerçekleştirmiştir.¹¹¹ Eylem sahası Rusya’dan Doğu Avrupa’ya kadar uzanmıştır.¹¹²

Modern terörizmin eski terörist organizasyonlardan ayrımını Walter Laquer’ın “William Tell” sendromuyla basite indirgeyerek anlamak mümkündür. Kendine görev edinerek düzeni, adaleti sağlamak baskıya direnmek ayrıca vatansızlıkla devletin özgürlüğünü sağlamaktır.¹¹³ Laqueur’e göre modern terörizmin özellikleri aşağıdaki gibidir.¹¹⁴

1. Terörizm, benzeri görülmemiş yeni bir olgudur.
2. Terörizm insanlık tarihinin, en önemli ve tehlikeli sorunlardan biridir.
3. Terörizm adaletsizliğe bir cevaptır; Eğer siyasi, politik sosyal adalet olsa terörizm olmazdı.
4. Terör ihtimalini azaltmanın bilinen tek aracı, sorunun bunun altında yatan şikâyetlerin, streslerin ve hayal kırıklığının azaltılmasıdır.
5. Teröristler, dayanılmaz koşullarla umutsuzluğa sürüklenen fanatik inançlı insanlardır. Zayıflardır ve ilhamları derin bir ideolojidir.
6. Terörizm herhangi bir yerde meydana gelebilir.

Antik veya modern terörizm devletlerin ve toplumların vebası olmuş birçok ulusal çıkara, insan hayatına ve masrafa mal olmuştur.

¹⁰⁷ W.Laqueur, 2002, s.6

¹⁰⁸ W.Laqueur, 2002, s.4

¹⁰⁹ Narodnaya Volya: Halkın İradesi veya Halkın Özgürlüğü anlamına gelmektedir.

¹¹⁰ Shughart W (2006) “ An Analytical History Of Terrorism, 1945-2000” *Public Choice*, 128, s.14.

¹¹¹ W.Laqueur, 2002, s.12.

¹¹² Shughart, a.g.e. s.14.

¹¹³ W.Laqueur, 2002, s.4

¹¹⁴ W.Laqueur, 2002, s.5

2.2. Terör ve Terörizm Kavramlarının Tanımı

Günümüzde ise sağ, sol ve dini motifli bir çok örgüt bulunmaktadır. Bunlara birkaç örnek verilecek olursa Türkiye’de Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C), PKK/KONGRA-GEL(Partiya Karkerên Kurdistan) Kürdistan Halk Kongresi-KHK, Hizbullah.¹¹⁵ Listeler devletlere göre çeşitlilik göstermektedir, örnek verilecek olursa İngiltere’de Irish Republican Army (IRA), İspanya’da Euskadi Ta Askatasuna (ETA) ve Sri Lanka’da Tamil Kaplanları bunlardan bazılarıdır.¹¹⁶

Terör, kelime anlamı olarak Latince ’de “terrere” ‘den (korkmak) evrilerek “terror” olmuş İngilizce’de ise “aşırı korku” olarak tanımlanmıştır.¹¹⁷ Türkçe’de ise “yıldırı” anlamında kullanılmaktadır.¹¹⁸ İlk olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kendi terör tanımından uluslararası kuruluşların tanımlarına, dünyanın çeşitli devletlerinde terörle mücadele eden kurumlarının tanımlarına, akabinde ise Türk ve yabancı akademisyenler tarafından yapılan tanımlamalar dikkate alınacaktır.

Terör tanımlarının bazılarında devlet terörü dikkate alınmazken, bazı tanımlarda öne çıkarılmaktadır. Kimi tanımlar sadece sivillere saldırı olarak görürken terörizmi, kimileriye savaş dışı durumlarda polise ve askere yapılan saldırılar olarak görür. Bir grup akademisyen, tanımları politik amaçlar doğrultusunda yapılmış eylemler olarak görürken, bazıları suç amaçlı eylemleri de içine alarak tanımlamaktadır.¹¹⁹

Türkiye Cumhuriyeti’nin “*Terörle Mücadele Kanunu’na*” göre terör;

“...cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya

¹¹⁵ Terörle Mücadele Dairesi

Başkanlığı,<https://web.archive.org/web/20120210233143/http://www.egm.gov.tr/temuh/index.html>, Erişim Tarihi: 26.02.2017.

¹¹⁶ Daha Detaylı Terör Örgütleri Listesi için: Foreign Terrorist Organisations, <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> Erişim Tarihi: 04.08.2017.

¹¹⁷ Terror, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terror> Erişim Tarihi: 26.02.2017.

¹¹⁸ Terror, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58b315bd4de7e3.66486923 Erişim Tarihi: 26.02.2017.

¹¹⁹ Bjørgo, T.(Ed.), (2005) *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*,Routledge Taylor& Francis Group, s.1.

genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.¹²⁰”

Bu kanun, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin terörle mücadelede, eylemleri tanımlama, bunlara karşı yöntem belirlemede ve de mücadelede kılavuz görevi görmektedir. Silahlı kuvvetler ve kolluk güçleri terör ve terörizm eylemleriyle mücadele ederken yukarıdaki kanuna göre hareket etmektedir.

Milletler Cemiyeti 1937 yılında terör üstüne gerçekleştirdiği konferansta terörü 1. maddede tanımlamıştır. Bu tanım: “Bir Devlete yöneltilen ve belirli kişilerin veya bir grup kişinin veya genel halkın zihninde bir terör hali yaratmayı amaçlayan veya hesaplayan cezai fiillerdir.”¹²¹

Birleşmiş Milletler'in (BM) teröre bakış açısı; terörü, tasarlanan ve hesaplanan cezai fiillerle toplumu provoke etme ve sebebi her ne olursa olsun siyasi, ideolojik, dini, etnik, radikal vb. kabul edilemez.¹²² olması durumudur. Bu şekilde bir tanım yapılmasına rağmen BM'ye üye devletlerin kendi aralarında ortak bir terör tanımı bulunmamaktadır. Mevcut tanım yoksunluğunun sebebi ise birinin teröristi bir diğerinin özgürlük savaşçısı olması durumudur.

Birleşmiş Milletler'in “*Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi'nin*” 2. Maddesinin b bendinde yapılan tanıma göre terör;

“Niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacıyla gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silâhli çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler.”¹²³

Sözleşmeyi 191 devlet¹²⁴ imzalamış olmasına rağmen hala bu devletlerin kendi tanımları değildir. Sonuçta bazı devletler, müttefiki olan devletin terör örgütü sayıp mücadelede bulunduğu örgüte çeşitli yardımlar yapmaktadır.¹²⁵

¹²⁰ Terörle Mücadele Kanunu 3713: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>

¹²¹ Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism: <https://www.wdl.org/en/item/11579/>
Erişim Tarihi: 10.03.2017.

¹²² A/RES/49/60 84th plenary meeting 9 Aralık 1994:
<http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm> Erişim Tarihi: 01.03.2017

¹²³ Uluslararası Hukuk ve Dışilişkiler Genel Müdürlüğü, *Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi*,
<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/suggam/sozlesmeler/B%C4%B0RLE%C5%9EM%C4%B0%C5%9E%20M%C4%B0LLETLER/226-%20Ter%C3%B6rizm%20Finansman%C4%B1n%C4%B1n%20C3%96nlenmesi%20S%C3%B6zleşmesi.pdf> Erişim Tarihi: 04.08.2017.

¹²⁴ Untied Nations, International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism,
https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XVIII-11&chapter=18&clang=en Erişim Tarihi: 04.08.2017.

¹²⁵ ABD'nin, YPG'ye IşİD'le mücadele gerekçesiyle askeri malzeme desteği 900 TIR'a ulaştı, Sputnik, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201708011029505669-abdnin-ypgye-gonderdigi-silahlar-900-tiri-gecti/> Erişim Tarihi: 04.08. 2017.

1998 Kahire’de toplanan Arap Birliği, teröre karşı bir tanım oluşturarak Arap devletleri arasında bir birlik oluşturmaya çalışmıştır. Toplantıda terör, “bireysel veya toplu olarak insanlar arasında panik oluşturmak, insanlara zarar vermek suretiyle korku uyandırmak veya yaşamlarını, özgürlüklerini veya güvenliklerini tehlike altına sokmak isteyen her türlü eylem ve tehdidi veya çevreye, kamu tesislerine, özel tesislere veya mülklere zarar vermeye, bunları işgal etmeye veya gasp etmeye ve de ulusal kaynakları tehlikeye atılmaya çalışılması” olarak tanımlanmıştır.”¹²⁶

Avrupa Birliği, kendi güvenliği için terör kavramını ele almış ve tanımlamıştır.

“... terör suçlarının belirli cezai suçlar olduğunu ortaya koymaktadır Kişilere ve mülklere yönelik ciddi suçlardan oluşan bir listede yer alan: Doğalarına veya bağlamlarına göre bir ülkeye veya uluslararası bir organizasyona ciddi zarar verebilir. Bu amaçla: bir nüfusu ciddi derecede korkutmak veya aşırı derecede zorlayıcı herhangi bir işlemi gerçekleştirme veya bunlardan vazgeçme konusunda hükümet veya uluslararası kuruluş veya temel siyasi, anayasal, ekonomik ya da toplumsal düzeni istikrarsızlaştırmak ya da yok etmek.”¹²⁷

Dünyadan çeşitli devletlerin tanımlarında ilk olarak İngiltere’nin tanımı dikkate alınacak olursa, Terrorism Act 2000 ana kaynak olacaktır. Terrorism Act 2000 e göre ;

1. Bu yasada "terörizm", eylemin yapılması veya tehdidi anlamına gelir;
 - a) eylem, alt bölüm (2)
 - b) yapılması veya tehdidi hükümeti etkilemek üzere tasarlanmıştır uluslararası bir devlet kuruluşu veya kamuyu veya halkın bir bölümünü saklamaya ve
 - c) siyasi, dini ırksal veya ideolojik sebeplerin ilerletilmesi amacıyla tehdit veya kullanım yapılması.
2. Eylem, eğer bu alt bölümde yer alıyorsa,
 - a) bir kişiye karşı ciddi şiddet uyguluyor,
 - b) mülke ciddi zararlar verir,
 - c) bir kişinin hayatını tehlikeye atan kişi, eylemi gerçekleştiren kişinin hayatını tehlikeye atar;
 - d) halkın veya kamu kesiminin sağlığı veya güvenliği için ciddi bir risk oluşturan veya

¹²⁶ The Arab Convention For The Suppression Of Terrorism 1998 Kahire, https://www.unodc.org/tldb/pdf/conv_arab_terrorism.en.pdf Erişim Tarihi: 01.03.2017.

¹²⁷ Council Framework Decision of 13 June 2002 On Combating Terrorism Erişim Tarihi: 10.03.2017.

e) bir elektronik sistemi etkilemek için müdahale etmek veya ciddiye almak için ciddiye alınmıştır.

Tanım ayrıntılı şekilde hangi suçların terör kapsamına girdiğini göstermektedir. Bir başka başat güç olan Amerika Birleşik Devletleri'nin teröre bakış açısı da önem arz etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, uzun yıllardan beridir terörle aktif şekilde içli dışlı olduğu için birden fazla kurum ile teröre karşı savaş vermektedir. Çalışmada ele alınacak kurumlar CIA, FBI, Birleşik Devletler Silahlı Kuvvetleridir, ek olarak US Patriot Act of 2001 de bu kapsama dâhil edilecektir.

Amerikan Merkezi Haber Alma teşkilatına göre terörizm terimi, yerli gruplar veya gizli ajanlar tarafından savaşçı olmayan hedeflere karşı önceden tasarlanmış, siyasi olarak motive edilmiş şiddet anlamına gelmektedir.¹²⁸ Bu tanım “ABD Yasası 22. Maddesi, Bölüm 2656f (d)”¹²⁹ tanımlanan terörizm tanımıdır.

Federal Araştırma Bürosu'nun (FBI) yaptığı terörizm tanımı bir hükümeti, sivil nüfusu ya da herhangi bir bölümünü siyasal ya da toplumsal amaçları ilerletmek, gözdağı vermek ya da zorlamak için kişi ya da mülke karşı şiddet ve şiddet içeren yasadışı güç kullanımınıdır.¹³⁰ Yapılan bu tanım “Federal Düzenlemeler Yasasında” geçmektedir.¹³¹

Amerikan Ordusu Sahra Talimatnamesine göre terörizm, korku salmak için kanunsuz veya yasadışı şiddet tehdidinin kullanılması hesaplanmasıdır; Hükümetleri ya da toplulukları genelde politik, dini ya da ideolojik hedefler için zorlamak ya da sindirmek amaçlanmıştır.¹³²

Devletlerin, askeri ve istihbarat kuruluşlarının yaptıkları resmi tanımlardan sonra Türk akademisyenlerin de terörizme ilişkin tanımları bulunmaktadır. İlk olarak, Sait Yılmaz'a göre; terör, sınırlı sayıda eleman bulunduran yer altı örgütleri

¹²⁸ “How do you define terrorism?” <https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/terrorism-faqs.html> Erişim Tarihi: 17.03.2017

¹²⁹ ABD Yasası 22. Maddesi, Bölüm 2656f (d) Erişim Tarihi: 17.03.2017
<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/22/2656f>

¹³⁰ FBI Terrorism Definition <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>
Erişim Tarihi: 17.03.2017

¹³¹ 28 CFR 0.85 - GENERAL FUNCTIONS <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CFR-2010-title28-vol1/pdf/CFR-2010-title28-vol1-sec0-85.pdf> Erişim Tarihi: 17.03.2017

¹³² Headquarters Department of the Army, (2001) *Field Manual 3-0*, Washington, s. 2-11.

tarafından veya bireysel olarak daha çok şehirlerde korku ve anarşi yaratmak için sabotaj, kundaklama, suikast gibi eylemleri içermektedir.¹³³

Nurullah Aydın'a göre terörizm, devlet otoritesini ve düzenini yıkmak değiştirmek, belli amaçları gerçekleştirmek için girişilen siyasal nitelikli şiddet eylemlerinin tümüdür.¹³⁴

Yabancı akademisyenlerden Martha Crenshaw'a göre terörizm genellikle bir siyasi iletişim biçimi olarak yorumlanır yani şiddet ile izleyici kitlesine mesaj göndermektir.¹³⁵ Crenshaw daha önceki tanımlardan farklı olarak terörü bir iletişim aracı olarak kullandığına değinmektedir.

Charles Tilly' e göre terör, büyük bir kitleye yönelik korku ya da korkutma yoluyla siyasi, dini ya da sosyal bir amaç edinmek için devlet dışı bir grup tarafından şiddetin önceden planlanmış olarak kullanılması¹³⁶ olarak tanımlanmıştır. Yapılan bu tanımın ayırt edici noktası ise "devlet dışı bir grup" demesidir.

Virginia Held'in tanımı ise "...terörün tanımlayıcı özelliği sivillerin hedef olmasıdır. Terörizm, saldırıya uğrayanların dışındakilere korku vermeyi amaçlayan politik şiddet eylemidir."¹³⁷

Politik, ideolojik ve dini hedeflere erişmek için sivillere ve askeri birliklere şiddet uygulanması ve tehdittir¹³⁸ şeklinde Boaz Ganor tarafından tanımlanmıştır.

Çalışmada terör ve terörizm kelimeleri bazı yerlerde bir biri yerine kullanılmıştır. Fakat aynı anlama geliyorlar demek değildir. Terör, isteyerek veya istemeyerek te yapılabilir fakat terörizm isteyerek yapılır ve genellikle siyasal amaçlıdır.¹³⁹ Tanımların hemen hemen hepsinde yasal olmayan şiddet ve güç kullanımı geçmektedir. Aynı zamanda, siyasi amaç, korku, tehdit, psikolojik etkisi ve sonucu olan tepkiler, kurban ve hedeflerden bahsedilmektedir.

Sonuç olarak terörizm çeşitli şekillerde tanımlanmakta olup bu tanımlamalarda kimi yazarlar eylemlerin siyasi amaç uğruna yapıldığını belirtirken kimisi ise böyle bir durumdan bahsetmemektedir. Bazı yaklaşımlar ise hedefin

¹³³ Yılmaz, S. (2011) *Terör ve Türkiye: Düşünce, Strateji, Eylem*, Kum Saati Yayınları, İstanbul, s.37.

¹³⁴ N.Aydın, 2012, s.34.

¹³⁵ Crenshaw, M. (2014)"Terrorism Research: The Record." *International Interactions* 40 (4) s.557.

¹³⁶ Tilly, C. (2004) "Terror, Terrorism, Terrorist" *American Sociological Association*, 22 (1) s. 5.

¹³⁷ Held, V. (2004) "Terrorism and War", *The Journal of Ethics*, 8 (1) s.68.

¹³⁸ Gnaor, B. (2002) "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?" *Police Practice and Research*, 3(4) s.288.

¹³⁹ S.Yılmaz, 2011, s.32.

sadece barış zamanında yapılan eylemler olarak görürken, savaş ve barış zamanını birlikte ele alabilmektedir. Ayrıca hedeflerin sadece devlet kurumları ve personeli olması veya sivilleri de içermesi konusu da bir uzlaşmaya varılmış bir nokta değildir. Ayrıca bir başka ayrılık noktası ise devlet terörünün tanıtımda var olup olmamasıdır. Tüm bunların ışığında bir başkasının teröristi, bir diğeri için özgürlük savaşçısı durumu ise tanımdaki karmaşayı daha da arttırmaktadır. Bunlardan dolayıdır ki terörizme tek bir açıdan bakmamalı terörizmin nedenleri gibi birçok basamakta aranmalıdır.

2.3. Terörizmin Nedenleri

Terör kaynağı tek olan bir olay değildir. İlk akla gelebilecek olan sistemin eziciliği altında kalınması karşısında verilen tepkilerdir.¹⁴⁰ Bu tepkiler iç ve dış güç unsurları tarafından desteklenebilmek ve de körüklenebilmektedir. Terörizmin köküne inerek nedenine ulaşmak, terörizmin tanımları gibi farklı açılarda yoğunlaşmış olabilmektedir.¹⁴¹ Ayrıntısına bakıldığında ise siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik nedenler ortaya çıkmaktadır.¹⁴² Belirtilen nedenlere, Ünal Acar, “Eğitim sisteminden kaynaklanan nedenler, feodal yapı, medyanın etkisi, terör devam ederken medyanın tutumu, halkın tepkisizliği, ülkenin ekonomik durumu ve terörist ailesinin ekonomik durumu” maddelerini eklemiştir.¹⁴³ Ünal Acar, Terörün gerçek nedeni diye bir neden daha eklemiştir. Gerçek nedeni anlamak için aşağıdaki maddelerin göz önüne alınması gerektiğine değinmiştir ve bunlar;

1. Terörün vuku bulduğu alanda komşu ve küresel güçlerin tarihten gelip bugüne etki eden gayeleri ve planları,
2. Küresel sermaye hareketleri,
3. Uyuşturucu ekonomisi ve trafiği, kara para rotaları, silah ticareti,
4. Yabancı istihbarat kurumlarının amaçları ve çalışma şekilleri,
5. Hükümet dışı kuruluşların destekleri,
6. Su, yer altı ve enerji kaynaklarının paylaşımı.

¹⁴⁰ S. Yılmaz, 2011, s.46.

¹⁴¹ T.Bjergo, (2005) s.1.

¹⁴² S. Yılmaz, 2011, ss. 45-50.

¹⁴³ Acar, Ü., (2012), *A'dan Z'ye Terörizmi, Eylem*, Kripto Yayınları, Ankara, s. 7.

Farklı bakış açısıyla terörizmin nedenlerini açıklayan Lia Brynjar ve Katja Skjølberg' terörün nedenlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir.¹⁴⁴

1. Mahrumiyet ve Eşitsizlik: Vatandaşların eşit haklardan yoksunluğunun sebep oluşturmaktadır. Suriye'deki Kürtlere kimlik verilmemesi yok sayılması Arap Baharı'nın Suriye ayağında Kürtlerin ayaklanmasının sebeplerinden biridir.
2. Farklı grupların müdahalesi¹⁴⁵: Barış görüşmelerinin örgütün içindeki farklı gruplarca bozulmaya çalışılmasıdır. Suriye'de ateşkes söylentilerinde yapılan saldırılar iyi bir örnektir.¹⁴⁶
3. Bulaşma Teorisi: Bir ülkede olan terör eylemlerini çevre ülkelere sıçramasıdır. Arap Baharı'yla başlayan hareketin komşularına yayılarak ve yer yer gösterilerin gösteri olmaktan çıkıp şiddet ve terörizm eylemlerine dönüşmesi bulaşma teorisine örnektir.¹⁴⁷
4. Hızlı Modernizasyon: Toplumdaki hızlı değişim insanlar arasındaki farklılıkları körükleyerek terör eylemlerine ortam hazırlamaktadır. Özellikle ideolojik kökenli örgütlere var oluş sebebi vermektedir. Birinci Dünya Savaşı'ndaki hızlı sanayileşmeyle birlikte şehirler işçi doldu fakat savaşın bitmesi üretim azalmalarına, küçülmelere neden oldu. Bu durum işçi hareketlerine ve Komünizmin filizlenmesine sebep olmuştur.¹⁴⁸
5. Fakirlik, Zayıf Devletler ve Ayaklanmacılar: Yoksulluk devlet otoritesizliğiyle birleştiğinde ortaya çıkan kaos ortamı her türlü terörizm faaliyetine olanak sağlamaktadır. Durumu en iyi anlatan örnek Yemen'dir. İşsizlik had safhada, her gün terör eylemleri, Suudi Arabistan'ın ülkeyi düzenli bombalaması, Yemen'den atılan balistik füzeler ve nicesi bu durumu özetlemektedir.

¹⁴⁴ Lia B., ve Skjølberg K., (2004) "Causes Of Terrorism: An Expanded Updated Review of Literature", Norway, Forsvarets Forskningsinstitut Norwegian Defence Research Establishment, ss.70-72

¹⁴⁵ Farklı Grupların Müdahalesi açıklaması kaynaktaki "terrorism by spoilers" in açıklamasına göre çevrilmiştir, çünkü dilimizde direk çeviri yoktur.

¹⁴⁶ Halep'te Muhaliflerden 'Ateşkes' Öncesi Yeni Saldırı, (2016) BBC, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37859374> Erişim Tarihi: 23.06.2017.

¹⁴⁷ Ayaklanma için sırada bekleyen ülkeler, (2011) Haber 7, <http://www.haber7.com/dunya/haber/697925-ayaklanma-icin-sirada-bekleyen-ulkeler> Erişim Tarihi: 23.06.2017.

¹⁴⁸ Organizing Unions: The 30's and 40's, The University of Washington, <http://depts.washington.edu/labhist/cpproject/grijalva.shtml> Erişim Tarihi: 23.06.2017.

6. Demokratikleşme Süreci: Sert rejimden, yumuşamaya geçilirken ortaya çıkan belirsizlik otorite boşluğu ve iktidar çatışmaları büyük terör eylemlerine sebep olabilmektedir. Libya’da Kaddafi sonrası demokratikleşme süreci otorite boşluğu ve iktidarı ele geçiren grup ve diğerleri arasındaki çatışmalar maddeyi örneklendirmektedir.¹⁴⁹
7. Politik Rejim ve Meşruiyet: Terör meşruiyetle yakından ilgilidir. Politik sistemin yoksunluğu ve ülkedeki grupların entegrasyon eksikliği ideolojik terörizme eğilim yaratır. Etnik ayrımcılık ta etnik terörizme yol açmaktadır. Kürtlerle Irak yönetimi arasında çıkan çatışmalar Birinci Dünya Savaşı’ndan beri sürmektedir. Bu etnik ayrılık aynı zamanda yönetimin Kürtler için meşru olmadığını göstermektedir.¹⁵⁰
8. Terörizmin Ekolojisi:¹⁵¹ Teknolojik gelişmeler, terörist gruplar için yeni ve daha etkili araçlar ve silahlar önermekle birlikte, devletlerin terörlü mücadele yeteneklerini de arttırmaktadır. Ulus ötesi örgütlü suç ve terörizm, kısmen birbiriyle bağlantılı olaylardır ve ulus ötesi örgütlü suçların artması terörizm düzeylerinin yükselmesine katkıda bulunabilir.
9. Uluslararası Sistemde Hegemonya: Etkili hegemonik güç(ler) tarafından şekillendirilen devlet sistemi, çok kutuplu bir sistem yapısından daha fazla uluslararası teröre maruz kalmaktadır. Dünya siyasetinde yüksek seviyeli iki kutuplu çatışma, devlet destekli terörizmi vekâleten savaş aracı olarak kullanmaya davet eder. Kedikli devlet destekli terörizmi şu şekilde açıklamaktadır:

“... Soğuk Savaş’ın ortaya çıkardığı siyasi kutuplaşmanın artmasına da paralel olarak çeşitli devletler uluslararası alanda kendi çıkarlarını desteklemek için terörizmi kullanmaya ve terör örgütleriyle yakın ilişki kurmaya başlamıştır. Devlet destekli terörizm olgusu da böyle bir ortamda, konvansiyonel silah gücünün kullanılmasının pratik olmadığı veya etkisinin istenenden daha büyük olacağı durumlarda devletin amaçlarını gerçekleştirebilmesinin bir aracı olarak hizmet etmiştir.”¹⁵²

Öte yandan, tek kutuplu bir dünya düzeni ya da bir dünya imparatorluğu sistemi, uluslararası düzeyde anti-sistemik "anti-sömürge" terörizm yaşayacaktır.

¹⁴⁹ Five Years After Gaddafi, Libya Torn By Civil War And Battles With Isis (2016) The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/16/libya-gaddafi-arab-spring-civil-war-islamic-state> Erişim Tarihi:23.06.2017.

¹⁵⁰ Özkaya, Ö., (2013) *Amerikan İstihbarat Belgeleriyle Kürtler*, İstanbul, Pegasus Yayınları, s.113.

¹⁵¹ Terörizmin ekolojisi kaynakta “The Ecology Of Terrorism” olarak geçmektedir.

¹⁵² Kedikli U. (2013) *Uluslararası Terörizm ve Devlet Sorumluluğu*, Ankara: Nobel Yayınları, Yayın No: 696, s.122.

10. Ekonomik ve kültürel küreselleşme: Ekonomik küreselleşme, küreselleşme ekonomik olarak dünyada tekele giden, ulusları yok sayan bir yapıya bürünüp bir direniş ruhu oluşturmaktadır. Özellikle Amerika Birleşik Devletlerine karşı olan direniş ve nefret bunu örneklemektedir.¹⁵³
11. Zayıf ve çökmüş devletlerin yaygınlaşması terörizm üzerinde kolaylaştırıcı bir etkiye sahip gibi görünüyor. İç savaşlar, az gelişmişlik, yozlaşmış seçkinler vb. nedenlerle başarısız ya da çökmüş devletler, uluslararası teröre çeşitli şekillerde katkıda bulunabilir. Şöyle ki, “zayıf devletler, kendi topraklarında kamu gücünün çok etkisiz olduğu veya hiç olmadığı alanlarda teröristler için “gölge alanlara” yol açmaktadır bu yüzden zayıf devletler kendi devletinde oturmuş bir düzene sahip olamadığından, terör faaliyetlerini önlemekte de etkisiz kalabilmektedirler.”¹⁵⁴ Bu tür devletlere Yemen, Afganistan, Suriye ve Irak en güncel ve aktif örneklerdendir.
12. Süregelen ve Geçmiş Savaşlar: Terörizm bazı durumlarda tek başına bir silahlı çatışma olsa da, teröristlerin motivasyonları genellikle devam eden veya geçmiş savaşları bir şekilde kökten çıkarır.

Tüm bu nedenler yetersiz kalabilmektedir çünkü dünya hızla gelişmekte ve değişmektedir. Yeni metotlar, teknolojiler insanları birbirine bağlamakta sorunlar sürekli boyut değiştirip yeni nedenler ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenler etnik, dini vb. sebepten çıkan sorunlar çıkartabilir ve silahlı çatışmaya peşine de teröre dönmesi kaçınılmazdır.¹⁵⁵

2.4. Terörizmin Amaçları

Her bir teröristin gerçekleştirmek istediği bir amaç bulunmaktadır. Amacı doğrultusunda sınıflandırılması terörün sınıflandırmasını kolaylaştırıp anlaşılmasını

¹⁵³ Which countries don't like America and which do, (2014) Pew Research Center, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/07/15/which-countries-dont-like-america-and-which-do/>
Erişim Tarihi:23.06.2017.

¹⁵⁴ U.Kedikli, 2013, s.141.

¹⁵⁵ T. Björge, 2005,s.4.

sağlamaktadır. Fakat terörizmin tanımlarındaki farklılık burada da kendini göstermektedir. Bu durum da amaçları çeşitlendirmektedir.¹⁵⁶

Terörizm çeşitli amaçlara hizmet etmektedir. Crenshaw'a göre bunlar aşağıdaki gibidir.,

1. Devrimci amaçlar için otoriteyle savaşma. (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi DHKP-C, Kızıl Tugaylar, Baader-Meinhof),
2. Milliyetçi amaçlar doğrultusunda yabancı işgalcilerle savaşma. (IRA, İngiltere mücadelesi, FLN¹⁵⁷- Cezayir, SWAPO¹⁵⁸, Güney Afrika Cumhuriyeti),
3. Etnik ayrılıkçıların kendi kendilerini yönetme hakkını özerk veya tam bağımsız şekilde elde etmek için savaşma amacıyla yaptığı eylemlerdir. (ETA'nın Bask Bölgesini bağımsızlığı için yaptığı eylemler)
4. Reformist amaçlar, nükleer reaktör yapımını durdurmak için inşaatın bombalanması veya herhangi çevre eylemi, için yapılan eylemlerdir.
5. Anarşist amaçlar için yapılan eylemlerdir. (İtalyan Kızıl Tugayları ve Japon Kızıl Ordusu)
6. Tepkisel¹⁵⁹ amaçlar, mevcut düzenin değişmesini istememektir.(Ulster Defence Association in Northern Ireland)

Crenshaw'ın amaçları ortak bir tanım olmasa da, başka akademisyenler de kendi özgün eserlerinde benzer maddelere değinmiştir.

Andrew Kydd ve Barbara Walter'a göre terörün nihai amaçları beş tanedir:¹⁶⁰

1. Rejim değişikliği
2. Bölgesel değişim
3. Politika değişimi
4. Sosyal kontrol
5. Status quo¹⁶¹

¹⁵⁶ Crenshaw, M. (1981) "The Causes Of Terrorism" *Comparative Politics*, 13(4) s.383.

¹⁵⁷ National Liberation Front, Ulusal Kurtuluş Cephesi.

¹⁵⁸ South West Africa People's Organisation- Güney Batı Afrika Halkı Örgütü.

¹⁵⁹ Tepkisel terimi kaynaktaki "reactionary" kavramının çevirisidir.

¹⁶⁰ Kydd, Andrew H., ve Barbara F. Walter. (2006) "The Strategies of Terrorism" *International Security*, 31(1) s.52.

¹⁶¹ Status quo: Mevcut durumun devamı olarak tanımlanmıştır. (the existing state of affairs)

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/status%20quo> Erişim Tarihi : 23.05.2017

Rejim değişikliği, örgütün mevcut rejimi devirip yerine kendisinin veya kendisine yakın bir grubun gelmesini sağlamak için yapılan eylemlerdir.¹⁶² Rejim değişikliği, çoğunlukla Marksist grupların hedefleri arasındadır. Bölgesel değişim ise, örgütün eylemlerini çoğunluk etnik temelinin olduğu bölgede gerçekleştirerek özerk veya bağımsız devlet kurma çabasıdır.¹⁶³ Bu duruma örnek olarak Türkiye’deki PKK verilebilir. Politika değişimi, örgütün karşı olduğu devletin belli bir konudaki politikasının değişmesi için giriştiği eylemler olarak tanımlanabilir.¹⁶⁴ Sosyal kontrolün amacı, devlete yapılan baskıdan ziyade toplumda yaşıyan bireylere karşı yapılan eylemleri içermektedir.¹⁶⁵ En bariz örneği Ku Klux Klan (KKK)¹⁶⁶ örgütünün Afro- Amerikalıları terörize etmesidir. Son olarak Status quo, bölgede mevcut durumun korunması için yapılan eylemleri içermektedir. Kuzey İrlanda’nın Britanya içinde kalması için yapılan terörist eylemler bu kapsama girmektedir.

Yukarıda verilen maddelerde ortak ve farklı noktalar bulunmaktadır. Akademisyenler Krieger ve Meierrieks’e göre, küresel ekonomik yapı ayrı bir başlık altında terörizmin amaçları arasına eklenmiştir.¹⁶⁷

Değişen dünya ile birlikte terörizm de değişmektedir. Amaçları da çeşitlilik göstermektedir. Amaçlara ulaşmak için farklı terör eylemleri ve farklı alanlarla birlikte terör yeri gelmiş evrilmiştir.

2.5. Terörün Çeşitleri

Terörizmin birçok çeşidi vardır ve bunlar da; etnik terörizm, dini motifli terörizm, sol motifli terörizm, ırk temelli veya nefret terörizmi, düzeni sağlama

¹⁶²Hutchinson, M. C., (1972) “The Concept of Revolutionary Terrorism” *The Journal of Conflict Resolution*, 16(4) s.384.

¹⁶³ Kydd, Andrew H., and Barbara F. Walter 2006, s.52.

¹⁶⁴ Kydd, Andrew H., and Barbara F. Walter 2006, s.53.

¹⁶⁵ Kydd, Andrew H., and Barbara F. Walter 2006, s.53.

¹⁶⁶ Ku Klux Klan, Ku Klux Klan örgütü Amerikan İç Savaşı sonrasında siyahların edindiği haklara haklara, kazanılan özgürlüklerine ve siyah ırk ile- beyaz ırkın eşit olmasına karşı çıkan bir anlayışa sahiptir. Hedefleri doğrultusunda terör ve şiddetten yararlanmışlardır. Örgüt iki kere dağılmış olmasına rağmen 1950’lerde ve 1960’larda gücünü tekrar kazanmıştır. Günümüzde sadece belirli bölgelerde propaganda faaliyetleri yapmaktadır. <http://www.history.com/topics/ku-klux-klan> Erişim tarihi: 04.08.2017.

¹⁶⁷ Krieger, T. Ve Meierrieks, D. (2011) “What Causes Terrorism? *Public Choice*, 3(27) s.8.

amaçlı yasadışı grupların terörizmi,¹⁶⁸ ayaklanmacı terörizm,¹⁶⁹ ulus- ötesi terörizm¹⁷⁰ ve devlet terörizmi olarak çeşitlendirilebilir. Adı geçen terörizm amaçlarından ilki olan etnik terörizmin tanımına bakılacak olursa, bulunduğu toprak parçasını bağlı olduğu ülkeden kopararak kendi ulus devletini oluşturma isteği doğrultusunda yapılan eylemler, olarak tanımlandığı görülebilmektedir.¹⁷¹ Bir diğer tanım dini motifli terörizm, kendi dininden olmayanı yok etme, gerekirse kitle imha silahları vb. silahları kullanarak dini temizlik yolunda yapılan terörizmdir.¹⁷² Sol motifli terörizm, geleceğe dönük reformist veya var olan sistemi yıkarak yerine yeni ve eşit bir sistem kurmak isteyen, komünizmi temel alan ve de bu amaç doğrultusunda şiddete başvurma durumu olarak tanımlanmaktadır.¹⁷³ Irk temelli veya nefret terörizmi, toplumun bir kesimi tarafından ırkından veya inancından vb. ötürü(Yahudilik, beyaz dışı bir ten rengine sahip olmak) nefret edilen gruplara uygulanan terör türüdür.¹⁷⁴ Bir başka amaca göre terörizm ise, illegal şekilde yasa uygulama terörizmi, sivil vatandaşın bir diğer sivil vatandaşa çevre, hayvan hakları veya kürtaj gibi sebeplerden yetkili olmasa dahi uyguladığı şiddet vasıtasıyla yarattığı terörizm türüdür.¹⁷⁵ Ayaklanmacı terörizmi ise CIA'in 05.01.2009 yayın izin tarihli dokümanında, düzensiz askeri güçler ve yasadışı siyasi örgütlerin kullanımı yoluyla bir devletin kaynaklarını tamamen veya kısmen kontrol etmek üzere yönlendirilmiş uzun süren bir siyasi ve askeri faaliyet olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁶ Ayaklanmacı terörizmi ile ilgili bir sorun bulunmaktadır, bu da kişi veya kişilerin ülkelerini direnişçi olarak savunmasının, ne kadar yanlış olduğunun tartışılabilirliğidir. Örneğin; işgale uğrayan Iraktaki halkın ABD'ye ülkesi için direnmesi. Ulus- ötesi terörizmi Steward Patrick üç madde ile tanımlamıştır, heterojen gruplar; birçok farklı

¹⁶⁸ "Vigilante terrorism" kelimesini tek bir kelime olarak karşılığı olmadığı için bu şekilde yazılmıştır. (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/vigilante>, Erişim Tarihi:08.05.2017)

¹⁶⁹ Insurgent (dissident terrorism):kendi politik otoritesine karşı savaşan kişi olarak tanımlanmıştır. (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/insurgent?fallbackFrom=turkish> Erişim Tarihi: 08.05.2017)

¹⁷⁰ "Transnational" kelimesi "ulus-ötesi" anlamında kullanılmıştır. (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/transnational?fallbackFrom=turkish> Erişim Tarihi: 08.05.2017)

¹⁷¹ S. Yılmaz, 2011, s.50.

¹⁷² S. Yılmaz, 2011, s.51

¹⁷³ Purpura, P., P. (2007) *Terrorism And Homeland Security*, Burlington, Elsevier Publications, ss.17-18.

¹⁷⁴ P. Purpura, 2007, s.17.

¹⁷⁵ P. Purpura, 2007, s.18.

¹⁷⁶ CIA: Guide To The Insurgency, <https://fas.org/irp/cia/product/insurgency.pdf>, Erişim Tarihi:09.05.2017.

organizasyondan oluşan, yabancı savaşçılar; farklı etnik unsurdan oluşması ve son olarak aşırı şiddet içeren saldırılar yapılmasıdır.¹⁷⁷ Adı geçen bu terör çeşitleri, yabancı bir devlet tarafından desteklendiğinde devlet destekli terörizme girmektedir.¹⁷⁸ Desteklemesindeki sebep ise, dış politikalarının bir aracı olarak farklı seviyelerde terörü desteklemektedir. Çünkü maliyet açısından ucuz bir politikayken aynı anda hedef devlette istikrarsız bir ortam yaratmaktadır.¹⁷⁹ Son olarak devlet terörizmi, devletin otoritesini arttırmak veya isyan bastırmak amacıyla uyguladığı hukuk dışına taşan şiddet eylemleridir.¹⁸⁰

Başka bir yaklaşım ise, terörü ikiye ayırmaktadır. Bu yaklaşıma göre terörizmin çeşitleri genel olarak iki gruptur, “yukarıdan aşağıya terör” ve “aşağıdan yukarıya terördür.”¹⁸¹ Yukarıdan aşağı terör devlet terörü olup devletin halka amaçları doğrultusunda uyguladığı terör, aşağıdan yukarıya terör ise devlet otoritesine karşı çeşitli amaçlar doğrultusunda yapılan terör eylemleridir.¹⁸²

2.6. Terör Örgütlerinin Stratejilerinin Safhaları

2.6.1. Hazırlık Safhası

Terör örgütleri bu safhada ağırlıklı olarak süreçlerin planlaması üstüne durmaktadır. Örgüt, hedef topluluğa dair bilgileri toplama ve bunları işleyerek topluluğun güçlü ve zayıf yönlerini göz önüne alarak yol haritasını çıkarmaktadır. Bilgiler ışığında en genel anlamda kendine taban yaratmak için propaganda faaliyeti planlayıp uygulayacaktır. Süreçte gerçekleşen eylemler yasal ve yasal olmayan toplanmaları ve ikna etmeyi içermektedir. Bir sonraki aşama için bu faaliyetler elzemdir.

¹⁷⁷ Patrick, S. (2015, 18 Şubat) “Transnational Terrorism: Three Things to Know” Council on Foreign Relations.

¹⁷⁸ Devlet destekli terörizm kavramına konuyu genişletmesi sebebiyle yer verilmemiştir.

¹⁷⁹ U. Kedikli, 2013, s.123.

¹⁸⁰ P. Purpura, 2007, s.18.

¹⁸¹ T.Bjørge, (2005) s.1.

¹⁸² W.Laqueur, 2002, s.16.

2.6.2. Örgütlenme Safhası

Hazırlık safhasında yapılan propaganda ile ulaşılan topluluğun yaşadığı sorunları devlete yıkararak ilk önce suçluyu oluşturur.¹⁸³Daha sonra suni doğrulama¹⁸⁴ yaparak yarattığı suçluya bütün olan ve kurgulanan olayları mal eder.¹⁸⁵ İşlem süresince olaylara en fazla tepkileri verenler veya sivrilenler belirlenip eylem safhası öncesi basit veya basit olmayan suçlara bulaştırılarak örgüte bağlanırlar.¹⁸⁶ Böylece daha sonraki aşama olan eylem safhasında aktif rol alacak bireyler haline gelirler. Git gide mevcut otoriteye karşı da tavırları ve fikirleri sabitleşir.

2.6.3. Eylem Safhası

Suçta bulaşmış ve artık örgütün bir elemanı olan bireyler ile sempatizanlar ortak operasyonlarla şiddet sarmalını¹⁸⁷ başlatırlar. Vuku bulan bu olayların medyaya yansımaları ise terör örgütünün hazırlık ve eylem safhasında yaptığı tanınma faaliyetlerine destek vermekte bir nevi propaganda faaliyeti bilinçli/siz şekilde gerçekleştirilmektedir.¹⁸⁸ Yapılan eylemlerden sonra devletin aldığı sert önlemler uygun dille halka örgüt tarafından aktarıldığında, vatandaşa devlet terörü uygulanıyor algısına kadar gidecek bir döngüye girilmektedir. Bombalama, adam kaçırmaya, fidye, silahlı saldırı suikast bu sürecin eylemlerinden bazılarıdır.

2.6.4. İç Savaş Safhası

Bu aşamada örgüt hedefine ulaşmak için en büyük hamlesini yapacaktır. İç savaş çıkartmak için gerekli insan kaynağı alt yapısını önceki süreçlerde oluşturduğu

¹⁸³ Tugwell, M.G. (1986) "Terrorism and Propaganda: Problem and Response," *Conflict Quarterly*, s.8.

¹⁸⁴ Suni Doğrulama: Yapılan eylemin arkasındaki nedenle yapıldığı ve aslında doğrusu olduğunu iddia ederek eylemi haklı çıkarmadır. Tugwell a.g.e. s.9.

¹⁸⁵ M.G. Tugwell, 1986, s.8

¹⁸⁶ S.Yılmaz, 2011, s.91.

¹⁸⁷ Şiddet Sarmalı:

¹⁸⁸ M.G. Tugwell, 1986. s.13.

için şimdi onları yönlendirmek için belirlediği şehirlerde üsler kurar.¹⁸⁹ Üslerden yaptığı saldırılar ve çatışmalar medya ve sosyal medya sayesinde yıldırma, etki ve insan kazanma ve propagandaya dönüştürmektedir. Oluşan karmaşadan faydalanmak isteyen komşu veya komşu olmayan devletler, mevcut durumda devlet destekli terörizm faaliyetlerine de girerek içeriye silah ve uzman aktarabilmektedir.¹⁹⁰

Devletler, tarih boyunca teröre karşı savaş vermiştir. Fakat çatışma ortamı birden ortaya çıkmamış, olaylar dizisinin akabinde var olmuştur. Devletin yapması gereken öncelikli olarak karşısındakini tanımaktır. Ülke içinde bulunan grupları terörizmden uzak tutmak için devlette üç şey bulunmak zorundadır. İlki güçlü bir devlet varlığı, ikincisi insanları birleştiren bir ideoloji ve son olarak bireylere hoşgörü ve bireyleri olduğu gibi kabul etmedir. Bunlardan en az biri toplumda bulunmak zorundadır.¹⁹¹ Devleti yönetenler ilk önce neden insanların kendi otoritesine karşı eylemlerde bulunduğunu iyi anlamalıdır. İnsanların sorunlarının temeline inerek olaylara sebep olan nedenler dizisinin başına ulaşmalıdır. Bunun sayesinde devlet, örgütün amaçlarını belirleyebilecektir. Rejim değiştirmek isteyen bir örgüte, bölgesel değişim isteyen örgüt muamelesi yaparak ona göre alt yapı oluşturursa, mücadele en baştan kaybedilmiş olacaktır. Neden ve amaçları incelenen örgütün motifinin belirlenmesiyle başlayan tanıma sürecinin, son olarak hangi safhada olduğuna bakılmalıdır. Safhanın belirlenmesi, devletin adımlarını atarken dikkat etmesi gereken bir noktadır, örneğin hazırlık safhasında olan bir örgüte orantısız şiddet uygulamak ve olayların olduğu bölgedeki halkı ağır askeri varlıkla, kontrol noktaları veya silahlı devriyeler vb., rahatsız etmek örgüte yardım etmekten başka bir şey olmayacaktır.

Bunların ışığında, devlet, terör örgütüyle mücadele edecekse ilk önce onu iyi tanımalıdır. Devlet egemenliğini paylaşmayacağından dolayı, devlet ve terör örgütü arasındaki mücadele, ince hesaplar gerektirmektedir. Sonuçta devletin göstereceği tutum bir bakıma kendi halkına karşı olacaktır.

¹⁸⁹ Yılmaz, 2011 s.92.

¹⁹⁰ Devlet Destekli Terörizm faaliyetleri sadece son aşamada geçerli değil bütün aşamalarda gerçekleşebilmektedir.

¹⁹¹ S. Yılmaz, 2011, s.547.

2.7. Devletin Terörizmle Mücadele Araçları

2.7.1. Politika ve Strateji

Terörle mücadele eden devletin bu amaç doğrultusunda belirlenmiş etkili politika ve stratejisi bulunması gerekmektedir. Andrew Heywood'a göre politika dört maddeden oluşmaktadır. Bunlar, “ a) hükmetme sanatı olarak politika b) kamusal işler olarak politika c) uzlaşma ve mutabakat olarak politika d) iktidarın ve kaynakların dağıtımını olarak politikadır”¹⁹²

Merriam Webster Sözlüğüne göre strateji, barış ya da savaşta benimsenen politikalara azami desteği sağlamak için bir ulusun ya da ulusların bir grubunun politik, ekonomik, psikolojik ve askeri güçlerini istihdam eden bilim ve sanat olarak tanımlanmıştır.¹⁹³Devlet, terörle olan mücadelesinde hamlelerini anlık verilen kararlar yerine, önceden belirlenmiş politika ve stratejiler kapsamında gerçekleştirmelidir.

Terörle mücadele, belirli, etkin bir politika ve en uygun strateji ile incelikli icra edilmelidir. Devlet, mücadele kapsamında elinde bulunan ilgi kurumların koordinasyon ve planlamasıyla hareket etmelidir. Silahlı eylem yapan örgüte sadece silahla karşılık vermek olayı şiddet sarmalına sürükler ve bir çıkmaza sürükleyerek halk- devlet ilişkisini onarılması zor duruma sokar. Devletler, 20 yüzyılda iki ana terörle mücadele yöntemi benimsemiş ve uygulamıştır. İlki, teröristlerin konvansiyonel silahlarla imhası, ikincisi, devlet terörü uygulayarak, askeri güç kullanma, ölüm mangaları ve de parayla muhbir tutmadır.¹⁹⁴ Adı geçen bu yöntemler, olayları yatıştırmada engel oluşturduğu gibi, gelecekte daha sert eylemlere gebe bırakabilir. Devletler politika ve stratejilerini sadece öldürme üstüne değil sosyo- ekonomik unsurlar üzerine de kurmalıdır.

Terörün vuku bulduğu coğrafyada uygun politika ve strateji belirlenmelidir. Çünkü terörle mücadele sosyal yapıda yapılan bir iştir. Politika ve strateji, ekonomi, kültür ve eğitim alanlarını içermelidir. Halkla devleti barıştırıp, zamanla kültürel ve ekonomik sisteme tam anlamıyla entegre edilmelidir. Örneğin, sol motifli terör

¹⁹² Heywood, A. (2013) *Siyaset*, Ankara, Adres Yayınları, s.23.

¹⁹³ Definition of Strategy, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/strategy> Erişim tarihi: 27.05.2017.

¹⁹⁴ Yılmaz a.g.e. s.543.

örgütünün rejim değişikliği isteği veya dini motifli örgütün kendi istediği rejim değişikliği temelde aynı amaca hizmet etmektedir. Sol veya dini motifli bir örgüt için gerekli insan kaynağına karşı uygun eğitim politikaları, kültürel etkinlikler veya ekonomik anlamda sisteme entegrasyonlar düşünülebilir. Bu hamleleri plan, politika strateji kapsamında uygulamak gerekmektedir.

2.7.2. Terörle Mücadelede Medya

Günümüzün en etkili silahı medya olduğunu her geçen gün her bir birey anlamaktadır. Durumun farkında olan terör örgütleri, en fazla şekilde bu durumu kullanmaktadır. Haber programları bilinçli veya bilinçsiz şekilde terör örgütü propagandası yapmaktadır. Propagandanın önüne geçmek için çeşitli sebeplerden sansür uygulanmaktadır. Terörizmin öncelikli hedefinin kendini duyurmak olduğu göz önünde bulundurulursa yapılan propagandalar neticesinde örgüt yeni elemanlar kazanacaktır. Bunun yanı sıra medyada yer alan detaylı haberler teröristlere istihbarat sağlama yolunu da açacaktır. Ayrıca bu tip haberlerin sıklığı ülke insanlarının moral bozukluğuna sebebiyet verecektir.¹⁹⁵ Dolayısıyla terör eylemlerinden sonra eylemlerin infial yaratmaması ve olayın detaylandırılmasının önüne geçilmesi için dünyadaki örneklerde olduğu gibi bu tip haberlere sansür uygulamaları yapılabilir.

Dikkat edilmesi gereken husus ise medyanın iki tarafı kesen bıçak gibi olmasıdır. Medya sayesinde, toplum teröristlerden uzaklaşabilir ve alınacak önlemlerde halk devlete yardımcı olabilir.¹⁹⁶Örneğin; patlayan bombadan sonra haberleri izleyen vatandaşın devletinden yana olması ve aynı zamanda psikolojik olarak ta terör örgütünden nefret etmesi durumu açıklamaktadır.

İngiltere'nin IRA ile mücadelesinde medya önemli bir rol oynamıştır. İngiliz hükümeti IRA'nın yaptığı eylemleri gündeme getirmeyerek eylemleriyle reklam yapmasına müsaade etmemiştir. Bu durum zamanla örgütün görünürlüğünün azalmasına sebep olmuştur.

¹⁹⁵ Turk, A. (2004) "Sociology of Terrorism" *Annual Review of Sociolog*, vol. 30. s. 276.

¹⁹⁶ A. Turk, 2004, s.276.

2.7.3. Terörle Mücadelede Uluslararası Hukuk ve İşbirliği

Terörizmle mücadele tek boyutlu ve tek başına yapılacak bir mücadeleye değildir. Çok boyutlu olması finansman kaynaklarına kadar çeşitli alanları içermektedir. Yabancı savaştıcı¹⁹⁷ ile ve uyuşturucu ticaretiyle mücadeleyi uluslararası seviyeye çıkarmıştır. Sadece sözde Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) terör örgütü bünyesinde Irak'ta ve Suriye'de 18.000-22.000 arasında yabancı savaştıcı bulunmaktadır.¹⁹⁸ Diğer örnek olan uyuşturucu ticareti ise terör örgütlerinin en gözde gelir kaynaklarından biridir. PKK terör örgütü önemli miktarlarda uyuşturucu geliri elde etmektedir.¹⁹⁹ Sadece bu iki örnek dahi olayın uluslararası ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı dünya çapında devletlerarasında çeşitli başlıklar altında iş birliği platformları kurulmakta veya Birleşmiş Milletler gibi yapılarda protokoller ve anlaşmalar imzalanmaktadır. Fakat göz önünde olan bu iş birliğinin arka yüzü ise gayet olumsuz bir durumdadır. Terörün nasıl bir ortak tanımı yoksa işbirliği de aynı seviyede bir ortaklık içinde değildir. Müttefik olan devletlerden biri diğerinin terör örgütü saydığı örgüte aleni yardım yapabilmektedir.²⁰⁰

Bu duruma rağmen, devletlerin terörizmle mücadele kapsamında karşı karşıya olduğu bazı uluslararası yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu yükümlülükler devletlerin ya tarafı oldukları iki veya çok taraflı anlaşmalardan ya bu konuda kabul edilmiş uluslararası örf adet hukuk kurallarından ya da bir takım hukuk genel ilkelerinden doğmaktadır.²⁰¹ Örf adet hukukuna bağlı olarak Birleşmiş Milletler'in, 1965 tarihli 2131 sayılı Devletlerin İç İşlerine Müdahalenin Reddi Bildirisi ile 1970 tarihli 2625 sayılı Dostça İlişkiler Bildirisi'nde, devletlerin terör örgütlerine her türlü desteği vermektен kaçınmalarını salık verdiği görülmektedir.²⁰³

¹⁹⁷ Yabancı Savaştıcı: Paralı asker ya da yabancı gönüllü olarak kendi ülkelerine bağlı olmayan silahlı kuvvetler veya silahlı gruplar adına savaşmak için diğer devletlere seyahat eden bireyler. Birleşmiş Milletler Genel Kurul Yetmişinci Oturum 16 Temmuz 2015. Erişim Tarihi: 28.05.2017.

¹⁹⁸ Davis E., L., Martini, J., Cragin, K. (2017) "A Strategy to Counter ISIL as Interregional Threat" *Rand Corporation*, s.4.

¹⁹⁹ "PKK'nın yıllık uyuşturucu geliri 1.5 milyar dolar"

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1259357-pkknin-yillik-uyusturucu-geliri-15-milyar-dolar>

Erişim Tarihi: 28.05.2017.

²⁰⁰ "Trump'tan Rakka operasyonu öncesi YPG'ye silah yardımına onay"

<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39865038> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

²⁰¹ U.Kedikli, 2013.s.155.

²⁰² Devletlere yükümlülük getiren anlaşmalar için bakınız: U.Kedikli, 2013.s.155

²⁰³ U.Kedikli, 2013.s.156.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan ve Irak işgallerinin arkasında yatan terörle mücadele isteği dünya çapında bir koalisyonla yapılmıştır. Uluslararası işbirliğinin oluşturduğu güçle Amerika Birleşik Devletleri kendi hedeflerine kısmen ulaşmış ve başarılı olmuştur. Oluşturduğu koalisyonla dünyanın diğer bölgelerinde de aktif terörle mücadele operasyonları yapmıştır.

2.7.4. Terörle Mücadelede İstihbarat

Terörle mücadelede istihbarat veya terörle mücadele istihbaratı bu tezin ana konusudur. Terörle mücadele ve istihbarat ilişkisi çözüme giden yolda kilit ve etkin bir noktadır. İstihbarat temel alınarak yapılan politikanın medyaya engellenmiş terör eylemi olarak yansması ve de uluslararası alanda hangi devletlerin terör örgütlerine açık veya kapalı şekilde yardım ettiği, görüşmeler sırasında eli kuvvetlendiren önemli bir unsurdur.²⁰⁴ Terörle mücadele istihbaratı tek bir noktadan bakılacak ve de kaynaktan toplanacak bir istihbarat türü değildir, sinyal istihbaratına (SIGINT), doküman takibine ve özellikle insan istihbaratına (HUMINT)dikkatle yoğunlaşır.²⁰⁵ Terörle mücadele istihbaratı, *“terörist operasyonları zamanında engellemek için tüm terörle mücadele bilgilerini dikkate almak ve bütün alakalı bilgilerle sonuca ulaşarak uyarı sağlanması”* olarak tanımlanmıştır.²⁰⁶

İstihbarat, çeşitli kaynaklardan terörle mücadele ekibinin askeri ve sivil kanadına ulaşarak mücadeleyi sürdürmede can alıcı şekilde etkinlik sağlamaktadır. Bütün politika ve strateji istihbaratla şekillenmektedir. Gelen bilgilerin yanlışlığı yapılacak eylemleri sorgulatacak ve operasyonu gerçekleştiren hükümet, devlet veya askeri komuta kademesinin zora düşmesini hatta meşruluğunu sorgulatacaktır. Bundan dolayıdır ki istihbarat gayet elzemdir. Irak'ın işgali öncesi servis edilen kitle imha silahları istihbaratı ve akabindeki işgal en iyi örnektir. İstihbaratın yanlışlığı,

²⁰⁴ “Erdoğan Brüksel'e Kabarik Dosyayla Gitti” <https://www.aydinlik.com.tr/dunya/2017-mayis/erdogan-bruksel-e-kabarik-dosyayla-gitti> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

²⁰⁵ Byman, D., (2014) ““Intelligence and National Security The Intelligence War on Terrorism” *Intelligence and National Security*, s.860.

²⁰⁶ Yazarı Belli Değil, (2007) “US Intelligence Reform” Improvement in Counter – Terrorism?” *IJSS Strategic Comments*, s.1.

Irak'ta milyonlarca kişinin ölmesine ve operasyonu yapan ABD yetkililerin meşruluğunun ve güvenilirliğinin azalmasına sebep olmuştur.

Terörizm, teknolojinin gelişmesiyle birlikte kullanılan araçlar ve bu araçların etkileri açısından, dünyayı daha geniş ölçekte etkilemekte ve terörle mücadeleyi ulusal boyuttan uluslararası boyuta taşımaktadır. Bu noktada terörle mücadeleye bütünsel bakılmalıdır. Yani, mücadele yurt içi ve dışında bir birini destekleyecek şekilde olmalıdır ki alınan sonuçlar soyut kalmasın. Asimetrik bir hal alan terörle mücadelede devletler karşısındaki düşmana ulaşmak için doğru politika ve etkin stratejiyle birlikte istihbarat faaliyetlerini yürütmek zorundadır. Bu bağlamda tezin önceki bölümlerinde de bahsedildiği üzere, istihbarat tüm terörle mücadele araçlarının etkin şekilde çalışabilmesi için gerekli bir unsurdur. Bütüncül bir yaklaşımla terörle mücadele istihbaratı sivil ve askeri unsurların mücadelesini şekillendiren bir yapıya sahiptir.

2.8. Terörle Mücadele İstihbaratını Kullanan Devletlerden Örnekler

2.8.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri için terör 11 Eylül olaylarından sonra yeni bir seyir içine girmiştir. Amerikan istihbaratı büyük bir zafiyet göstererek anavatanda New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne ve de askeri merkez olan Pentagon'a uçakların çarpması sonucu büyük bir terör eylemine maruz kalmıştır.²⁰⁷ Eylem, Amerika Birleşik Devletleri'nin, devletlerin politikalarına müdahale etmesi için yeni bir başlangıç olmuştur. Dışarıya açılmadan önce ülke içinde gerekli yasalar çıkarılmaya başlanmıştır. Sadece 2001 yılında çıkan yasalara bakıldığında dahi ortaya sert yasaların çıkartıldığı görülmektedir.²⁰⁸ Bu yasalarla birlikte, anavatanda

²⁰⁷ Lodge, F., (2016) The Post-9/11 U.S. Intelligence Community, The Cipher Brief, <https://www.thecipherbrief.com/article/north-america/post-911-us-intelligence-community-1089> Erişim Tarihi: 07.06.2017.

²⁰⁸ Amerika Birleşik Devletleri 11 Eylül 2001 sonrasında hızlıca güvenlik yasaları çıkarmaya başlamıştır. <http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5> Erişim Tarihi: 07.06.2017.
1. *USA PATRIOT Act (October 2001)*
2. *Military Order: Detention, Treatment, and Trial of Certain Non-Citizens in the War Against Terrorism (2001)*

güvenlik için yoğun bir çabaya girişilmiş ve de yasalarla yapılacak güvenlik icraatlarının önü açılmıştır. Bunun neticesinde 27.11.2001 tarihinde Taliban, Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından vurulmaya başlanmıştır.²⁰⁹

Amerika Birleşik Devletleri'nde terörle mücadele istihbaratı toplanmasına geniş yetkiler, 11 Eylül sonrası çıkarılan *Vatanseverlik Yasası*'yla²¹⁰ verilmiştir. Yasaya ek olarak, istihbarat topluluğunun reformu içinde "*National Intelligence Reform Act of 2004*"²¹¹ yasası çıkarılmıştır. Reformla birlikte Soğuk Savaş sonrası küçülen ve de bütçesi azaltılan istihbarat kurumları bazı değişiklikler görmüştür.²¹² Çıkarılan bu yasalardan bir bölümü kısmen amacına ulaşmışken tam manasıyla amacına ulaşanlar sınırlı sayıda kalmıştır. Hatta çoğunluğu angarya ve masraftan öteye gidememiştir.²¹³ Amerika Birleşik Devletleri'nde istihbarat çatısının en üstünde Ulusal İstihbarat direktörü (DNI) bulunur. Ulusal İstihbarat direktörü, planlama, organizasyon ve iş birliği problemlerinin çözülmesi için kurulmuştur fakat

3. *Executive Order Amendment to Executive Order 13223: Ordering the Ready Reserve of the Armed Forces to Active Duty And Delegating Certain Authorities to the Secretary of Defense And the Secretary of Transportation (September 2001)*

4. *Executive Order 13228: Establishing the Office of Homeland Security and the Homeland Security Council (October 2001)*

5. *Executive Order 13234: Presidential Task Force on Citizen Preparedness in the War on Terrorism (November 2001)*

6. *Executive Order 13234: Presidential Task Force on Citizen Preparedness in the War on Terrorism (November 2001)*

7. *Executive Order 13235: National Emergency Construction Authority (November 2001)*

8. *Homeland Security Presidential Directive HSPD-1: Organization and Operation of the Homeland Security Council (October 2001)*

9. *Homeland Security Presidential Directive-2: Combating Terrorism Through Immigration Policies (October 2001)*

10. *National Security Presidential Directive 1 (NSPD-1): Organization of the National Security Council System (February 2001)*

11. *Executive Order 13224 Blocking Property and Prohibiting Transactions with Persons who Commit, Treaten to Commit, or Support Terrorism (2001)*

12. *Continued Detention of Aliens Subject to Final Orders of Removal - Interim Rule (November 2001)*

13. *National Security; Prevention of Acts of Violence and Terrorism - Final Rule (October 2001)*

14. *Authorization for the Use of Military Force - Congressional Joint Resolution (September 2001)*

15. *Aviation and Transportation Security Act (2001)*

²⁰⁹ Monje, S. (2008) *The Central Intelligence Agency A Documentary History*, Connecticut, Greenwood Publishing, s.283.

²¹⁰ "Uniting And Strengthening America By Providing Appropriate Tools Required To Intercept And Obstruct Terrorism" (Patriot Act) Act Of 2001.

<http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5> Erişim Tarihi: 12.06.2017.

²¹¹ National Intelligence Reform Act of 2004" <http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5> Erişim Tarihi: 12.06.2017.

²¹² Yılmaz S. (2014) *Amerika Birleşik Devletleri İstihbaratı 1947-2014*, Ankara, Kripto Yayınları, Yayın no:78, s.389.

²¹³ S. Yılmaz, 2014, s.85.

çözümünden ziyade sorun yarattığı bazı akademisyenler tarafından iddia edilmektedir.²¹⁴ “National Intelligence Reform Act of 2004” ile yapılan değişimle DNI, çatısı altında 22 kurum, 200 bin civarında çalışanı, Anavatan Güvenlik Bakanlığı yapısını, FBI’ın iç istihbarat birimine dönüştürülmesini ve de ülke çapında eyalet ve yerel bazda terörist birleştirme merkezinin kurulmasını kapsamaktadır.²¹⁵

Amerika Birleşik Devletlerinin, Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde hala aynı metotları kullanması²¹⁶ istihbarat topluluğunun küçülmesi ve teknik istihbarata (TECHINT) yoğunlaşmasıyla yaşadığı yanlış yönelmeyi devlet ağır şartlarla ödemiştir. 11 Eylül saldırısı öncesindeki toplama faaliyetleri²¹⁷ ve sonrasındaki operasyonlarda sahada yokluğunu hissettiği insan istihbaratı süreçte elini zayıflatmış ve en büyük istihbarat zafiyetidir.²¹⁸ Teknoloji çağında, insandan ziyade teknolojiye önem vermek garipsenebilir, fakat terörist organizasyonlar en ilkel iletişim araçlarını kullandığından²¹⁹ yapılacak olan şey doğrudan sahaya inip nokta ve daha kesin istihbarat almaktır.

Sonuç olarak, Amerika Birleşik Devletleri, dünya çapında terörle mücadele etmekte ve bunu devam ettirebilmek için gerek içerde gerekse dışarda büyük uğraşlar vermektedir. Yasalar çıkararak ve reformlar yaparak askeri ve istihbarati değişikliklere gitmiştir. Bu istihbarati değişiklikler 11 Eylül saldırısından sonraki dönemde çıkartılmış ve de terörle mücadelede bazı başarılar elde edilmiştir.

2.8.2. İngiltere’nin Terörle Mücadele ve Terörle Mücadele İstihbaratı

Dünya tarihinde önemli bir başat aktör olan İngiltere, özellikle sanayi devriminden sonra hızla dünyaya açılmıştır. Pazar arayışı için ticari anlaşmalar ve işgaller gerçekleştirmiştir. İşgaller öyle bir boyut almıştır ki, günümüzde var olan

²¹⁴ Russell, R.L. (2007) *Sharpening Strategic Intelligence Why The CIA Gets It Wrong, And What Needs to Be Done To Get It Right*, New York, Cambridge Publications, s. 26.

²¹⁵ S. Yılmaz, 2014, s380.

²¹⁶ B. Berkowitz, 2001, s.3.

²¹⁷ Russell, R.L. (2007) *Sharpening Strategic Intelligence Why The CIA Gets It Wrong, And What Needs to Be Done To Get It Right*, New York, Cambridge Publications, s. 3.

²¹⁸ B. Berkowitz, 2001, s.26.

²¹⁹ S.Yılmaz 2017, s.455

sadece 22 devlet tarihinde İngiltere tarafından işgale uğramamıştır.²²⁰ Bir zamanlar nüfus olarak büyük olan İngiltere şimdi aynı nüfusa sahip olmamasına rağmen nüfuzunu devam ettirmektedir.

Günümüzde de devam eden nüfuz alanını ve kendi topraklarını korumak için İngiltere Hükümeti'nin güvenlik politikasının amaçları belirlenmiştir.²²¹

1. Birleşik Krallık'ı ve Britanya topraklarını, Britanya vatandaşlarını ve mallarını terörizm ve casusluk dâhil olmak üzere birçok tehlikeden korumak,
2. Birleşik Krallık'ın dış politikasını yükseltmek ve korumak,
3. Birleşik Krallık'ın ekonomik varlığını yükseltmek ve korumak,
4. Ciddi suçların engellenmesine ve fark edilmesine yardım etmek amacındır.

Güvenlik politikasının amaçlarını gerçekleştirmek için karar alıcılara yardımcı olacak çeşitli istihbarat kurumları bulunmaktadır. Ana olarak üç kurum vardır; MI5²²², MI6²²³ ve GCHQ²²⁴'dur. Bunlar sırayla İç İşleri Bakanlığı'na ve Dış İşleri Bakanlığı'na bağlıdır.

İlki, İç İşleri Bakanlığına bağlı Security Service diğer adıyla MI5'dir. Görevi, İngiltere'yi gizlice organize edilen tehditlere karşı korumaktan sorumlu olmasının yanı sıra terör, casusluk ve kitle imha silahlarının yayılmasını da içermekte ve ek olarak başka kurumlara danışmanlık yapmaktadır.²²⁵ Daha geniş çerçeveli görev tanımı ise 1989 tarihli Güvenlik Servisi Kanunu²²⁶ ile yapılmıştır. Ulusal güvenliği korumak, özellikle de casusluk, terör ve yabancı unsurların ajanlarının faaliyetlerinden korunmak ve parlamentoyu devirmek veya güçsüzleştirmek için yapılan politik, endüstriyel ve şiddet eylemlerini engellemektir.²²⁷

Bir diğer kurum ise, Secret Intelligence Service (SIS) diğer adıyla MI6'dir. MI6'in görevi, güvenlik, savunma, dış ve ekonomi politikalarında Britanya için

²²⁰ Jasper Copping, British have invaded nine out of ten countries - so look out Luxembourg, The Telegraph, <http://www.telegraph.co.uk/history/9653497/British-have-invaded-nine-out-of-ten-countries-so-look-out-Luxembourg.html> Erişim Tarihi: 15.06.2017.

²²¹ Cabinet Office, National Intelligence Machinery, 2010.

²²² Military Intelligence Section 5.

²²³ Military Intelligence Section 6.

²²⁴ Government Communications Headquarters.

²²⁵ National Intelligence Machinery, a.g.r. 10.

²²⁶ Security Service Act 1989.

²²⁷ Security Service Act 1989, 1. Madde 2. Fıkra,

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/5/pdfs/ukpga_19890005_en.pdf, Erişim Tarihi: 28.06.2017.

hayati önem taşıyan bilgilerin yabancı ajanlar tarafından toplanması durumuyla ilgilienmektedir.²²⁸ MI6'in istihbarat topluluğundaki rolü 1994 tarihli Intelligence Service Act ile düzenlenmiştir. Yasa, MI6'nın elde etmesi ve sağlaması gerektiği bilgilerin listesini vermektedir. Bunlar; milli güvenlik, özellikle de hükümetin savunma ve dış politikalarına yönelik alanlarda, İngiltere'nin ekonomik refahı ve ciddi suçların engellenmesine ve fark edilmesine yardım etme alanında yapması gereken istihbarat faaliyetleridir.²²⁹

Son kurum olan GCHQ, yukarıda adı geçen kurumlardan daha önemlidir.²³⁰ GCHQ'nun iki ana görevi bulunmaktadır. İlki SIGINT ve İngiltere'nin ilgili kurumlarına önerilerde bulunmaktır.²³¹ SIGINT sayesinde kurum karar alıcılara güvenlik, askeri operasyonlar ve milli güvenlik gibi konularda bilgi sağlamaktadır. Terörle mücadele alanında da TECHINT sağlamaktadır. Ayrıca, ülkenin alt yapısının korunmasına da yardım etmektedir. Görev tanımı ve arkasındaki yasal dayanak olarak MI6'le aynı kanuna yani Intelligence Service Act'e dayanmaktadır.

İngiliz istihbarat mekanizması bu üç kurumdan rapor şeklinde hükümetteki kullanıcıya gitmektedir. Başka kaynakları da kullanarak bunları işleyerek uzun veya kısa vadeli değerlendirmeler karar alıcılar tarafından yapılmaktadır. Stratejik hamlelerin yanı sıra operasyonel ve taktik alanda da hizmet vererek asker ve kolluk güçlerine yardım etmektedir bu üç kurum. Göz önüne alınması gereken bir konu da kurumların ortak çalışması yani bir biriyle paylaşımlarda ve ortak raporlarda buluşmasıdır.

Üç ana kuruma ek fakat dışında bir yapısı olan Savunma istihbaratıdır.²³² Tek başına bir kurum değil, Savunma Bakanlığı'nın bir parçasıdır. Açık ve gizli kaynaklardan gelen istihbaratı işler ve kullanıcıya karar almasında yardımcı olması için yollar.²³³ Askeri operasyonlarla direk bağlantılı çalışabilmektedir. Kullanıcıya

²²⁸ National Intelligence Machinery, a.g.r. 6.

²²⁹ Intelligence Service Act 1994, 1. Madde 2. Fıkra a-b-c- bentleri,
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/13/pdfs/ukpga_19940013_en.pdf Erişim Tarihi:
28.06.2017.

²³⁰ Yılmaz, S. (2009) *Ulusal Savunma Stratejisi*, İstanbul: Kum Saati Yayınları, s.665.

²³¹ National Intelligence Machinery, a.g.r. 8.

²³² Defence Intelligence.

²³³ National Intelligence Machinery, a.g.r. 13.

GEOINT sağlamak görevleri arasındadır. Yasal dayanak olarak 2000 yılı tarihli Regulation of Investigatory Powers Act' e dayanmaktadır.²³⁴

JIC²³⁵ hükümetin çeşitli bakanlıklarından üyelerden oluşan, kabineye bağlı ve bakanlara ve üst düzey bürokratlara ulusal çıkarlar kapsamında istihbarat sağlamakla mükelleftir. Komite, Dış İşleri, İç İşleri, Savunma, Hazine Bakanlıkları, Uluslararası Kalkınma Departmanı, Kabine Ofisi ve üç istihbarat kurumunun başından oluşmaktadır. JIC, çeşitli bölümlerden, servislerden ve disiplinlerden katılan bir grup personelden oluşan Değerlendirme Ekibi tarafından desteklenmektedir. Bu ekip, stratejik ve mevcut tehlikelerle ilgili konularla alakalı değerlendirmelerinin hazırlanmasından ve İngiliz çıkarlarına yönelik tehditler için uyarıların hazırlanmasından sorumludur. Üç istihbarat kuruluşu gibi kendisinin de bağlantıları mevcut olup, deniz aşırı istihbarat faaliyetlerinde bulunabilmektedir.

JTAC²³⁶ 2003 yılında uluslararası terörist tehdide karşı istihbarat sağlama ve dağıtma için koordinasyon düzenlemelerin bir parçası olarak kurulmuştur. MI6, MI5 ve GCHQ'ya ek olarak Defence Intelligence'ı da içeren bir ortak yapıdan oluşmaktadır. JTAC kuruluşundan beri otorite sayılmıştır ve tüm istihbarat toplama kaynaklarını analiz mekanizması etkili bir şekilde çalışmıştır.

JIC ve JTAC, uluslararası terörizmi analiz etmek ve değerlendirmek için önemli bir rol oynamaktadır. JTAC, tehdit düzeylerini belirler ve zamanında tehdit uyarılarını ve ayrıca geniş bir müşteri yelpazesi için trendler, terörist ağları ve yetenekleri hakkında ayrıntılı raporlar düzenler. JIC'nin terör değerlendirmeleri daha stratejiktir ve JTAC değerlendirmelerini Bakanlar ve üst düzey yetkililer için daha geniş bir jeopolitik bağlamda yerleştirir.

²³⁴ Regulation of Investigatory Powers Act , 6. Madde 2. Fıkra(i) bendi
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/23/pdfs/ukpga_20000023_en.pdf Erişim Tarihi:
28.06.2017.

²³⁵ Joint Intelligence Committee- Ortak İstihbarat Komitesi.

²³⁶ Joint Terrorism Analysis Centre- Ortak Terörizm Analiz Merkezi

2.8.3. Rusya Federasyonu'nda Terörle Mücadele ve Terörle Mücadele İstihbaratı

Rusya Federasyonu her ne kadar yeni kurulmuş bir devlet olsa da uzun bir geçmişi olan yapıya sahiptir. Rusya Federasyonu'ndan önce Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve bundan önce ise Çarlık Rusya'dır. Bir biri peşine gelen devletlerle bir devlet geleneğini oturtan Rusya, dünyanın başat devletlerindedir. Bu durum, Çarlık, Sovyetler ve Rusya Federasyonu dönemlerinde de aynıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan çift kutuplu dünyada, Soğuk Savaş dönemi, Sovyetler, iki kutuplu dünyanın bir kutbunun liderliğini yapıyordu. Tarihten gelen başat role savaş sonrası eklenen rol ile birlikte sorumluluğu arttı ve güçlü bir istihbarat servisleri silsilesi oluşturdu. Başat role sahip olan bir devlet güçlü bir istihbarat yapısına sahip olmak zorundadır.²³⁷ Servislerin varoluş amacı devletin uzun ve kısa vadeli çıkarlarını korumanın yanı sıra devletin ve halkın güvenliğini de sağlamaktır.

Rusya Federasyonunun, uzun vadeli ulusal stratejik amaçları, ülkeyi bütün olarak korumak, anayasayı korumak, özgürlüğü ve bağımsızlığı sağlamak, nüfusun sağlığını, yaşam standartlarını korumak ve Rusya'nın çok kutuplu dünyada başat olarak kalmasını sağlamaktır.²³⁸

Rusya'nın ana tehlike ve halk güvenliğini etkileyecek tehlikeler 2015 tarihli Ulusal Güvenlik Stratejisinde ayrıntılı olarak aşağıdaki maddelerde verilmiştir.²³⁹

- a) yabancı devletlerin istihbarat elemanlarının eylemleri ve bireylerin ulusal çıkarlara zarar vermesi,
- b) şiddet eylemleriyle, devlet organlarının yapısını bozarak, askeri ve endüstriyel tesislerin çalışmasını, hayati sivil altyapıyı ve ulaşım altyapısını bozan veya Rusya Federasyonu anayasal düzenini değiştirmeyi amaçlayan terörist ve aşırı örgütlerin faaliyetleri ve kitle imha silahlarının edinilmesi ve radyoaktif, zehirli, toksik, kimyasal ve biyolojik açıdan tehlikeli maddeler de dâhil olmak üzere nüfusu yıldırma, nükleer

²³⁷ Asker, A. Rusya Federasyonu İstihbaratında Dönüşüm, *İstihbarat Bilimi*, Yılmaz, S. (ed) Kripto Yayınları, Ankara, s.29.

²³⁸ Russian National Security Strategy, December 2015 – Full-text Translation, 30. Madde <http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf> Erişim Tarihi: 01.07.2017.

²³⁹ Russian National Security Strategy, December 2015 – Full-text Translation, 43. Madde.

terör saldırıları yapmak ve Rusya Federasyonu'nun hayati altyapısının sürekliliğine saldırılması,

- c) radikal grupları, milliyetçi ve aşırı dinci ideolojik grupların, yabancı ve uluslararası sivil toplum örgütleri ile bireylerin faaliyetleri, Rusya Federasyonu'nun bütünlüğünü ve toprak bütünlüğünü bozmaya, iç siyasi ve sosyal istikrarı bozmaya odaklanması, Renkli devrimleri teşvik etmek ve geleneksel Rus dini ve manevi değerlerini yok etmesi,
- d) narkotik ve psikotropik maddelerin yasadışı ticareti, silahlar, mühimmat, patlayıcılar ve yasa dışı göç ve insan kaçakçılığının örgütlenmesi ile bağlantılı ulus ötesi olanlar da dâhil olmak üzere suç örgütleri ve gruplarının faaliyetleri,
- e) faşizm, aşırılık, terörizm ve bölücülük ideolojisini yaygınlaştırmak ve teşvik etmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ile bağlantılı olan faaliyetler, toplumsal barış ve siyasal ve toplumsal istikrarı tehlikeye atmak,
- f) çeşitli kriminal suçlar ve doğal afetler. Tehlikelere karşı kolluk kuvvetlerinin yanı sıra istihbarat birimleri de savunmada ve saldırıda önem arz etmektedir. Rus istihbarat yapısı ve işleyişi bakımından dünyanın en etkin yapılanmalarındandır.²⁴⁰

Terör saldırıları ise Sovyetler Dönemi ve sonrası olarak ikiye ayrılabilir. Sovyet dönemindeki saldırılar şehir dışında veya yurt dışındaki Sovyet hedeflerine karşı yapılmıştır, Sovyet sonrası dönemde ise, hedef sivillere kaymıştır.²⁴¹

²⁴⁰ A.Asker, 2013, s.31

²⁴¹ Stepovana, E. (2013) "Russia's Approach To The Fight Against Terrorism" *Russia As A Great Power: Dimensions Of Security Under Putin*, ss.302-303.

1917	Cheka	Karşı-Devrim ve Sabotajla Mücadele için Tüm-Rus Olağanüstü Komitesi
1922	NKVD GPU	Halkın İçişleri Komiserliği, Devlet Siyasi Müdürlüğü
1923	OGPU	Tüm Birlik Devlet Siyasi Müdürlüğü
1934	GUGB	Devlet Güvenlik Ana Müdürlüğü
1941	NKGB	Devlet Güvenliği Halk Komiserliği
1946	MGB	Devlet Güvenlik Bakanlığı
1953	MVD	İçişleri Bakanlığı
1954	KGB	Devlet Güvenliği Komitesi
1991	SVR FSB FSO	Dış İstihbarat Servisi Rusya Federasyonu Federal Güvenlik Servisi Federal Koruyucu Hizmeti

Tablo 1: Sovyetler ve Sovyet Sonrası Rus İstihbaratının Evrimi²⁴²

Yukarıdaki tablo köklü istihbarat geleneğini ve evirilerek çeşitli şekiller alan istihbarat organizasyonlarını göstermektedir. Çalışmanın konusunun yayılmaması için kısaca KGB'ye değinip güncel servisler tanıtılacaktır.

KGB (Devlet Güvenliği Komitesi), Sovyetlerin en gözde teşkilatlarından biridir, Soğuk Savaş dönemindeki en büyük istihbarat teşkilatı KGB'yd²⁴³ ve Rusya'da istihbaratın her zaman önemli olduğunu kanıtlamaktadır. KGB, tek başına birçok görev üslenmiştir. Günümüz Amerika'sının CIA, FBI, NSA ve askeri istihbaratına denk gelmektedir.²⁴⁴ İçinde dünya çapında 480.000 den fazla personeli vardır, bunun içinde de 250.000 civarında, zırhlı araçlarıyla ve helikopterleriyle, Sınır Muhafızı bulunmaktadır.²⁴⁵ Kurum, iç ve dış istihbarat faaliyetlerini yürüttüğü ve ekonomiden kültüre kadar her alanda var olduğundan dolayı sistemi sarıp bütünüyle topluma nüfuz etmiştir.²⁴⁶

Sovyetler döneminde iki yapıdan oluşan ana istihbarat teşkilatı, Sovyet sonrası dört ana yapıya bölünerek çeşitli isimler altında kurumlar kurulmuştur.²⁴⁷

FSB(Federal Güvenlik Servisi), 1996 da kurulup, 7 Şubat 2000 Tarihinde Başkan Vladimir Putin'in onayıyla Rusya'nın askeri yapısı içine yerleştirilmiştir.²⁴⁸

²⁴² Pringle, R. W. (2011) "Guide to Soviet and Russian Intelligence Services," *Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*, 18 (2),s. 51.

²⁴³ Atay, M. (2002) "Rusya Gizli İstihbarat Servisleri: Kgb'nin Kısa Tarihi," *Avrasya Dosyası*,8(2), s.319.

²⁴⁴ R.W. Pringle., 2011, s.52.

²⁴⁵ R.W. Pringle., 2011, s.52.

²⁴⁶ A.Asker,2013, s. 35.

²⁴⁷ Galeotti, M. (2016) "Putin's Hydra: Inside Russia's Intelligence Services", *European Council on Foreign Relations*, Londra, s. 2.

Kurumun amacı, casuslukla mücadele etmek, Rusya Federasyonu ve Silahlı Kuvvetler'in güvenliğine yönelik tehditler hakkında istihbarat bilgisi edinmek, Silahlı Kuvvetlere, diğer birliklere ve ordu teşkilatlarına ve organlarına yönelik terörist faaliyetleri açığa çıkartmak, önlemek ve bastırmak ve silahlı kuvvetlerdeki devlet sırlarını korumaktır.²⁴⁹ FSB, KGB'nin halefi konumunda olan bir yapı olduğundan Rus istihbaratının omurgasıdır.²⁵⁰

FSB, en güçlü ve etkili istihbarat yapısı olmakla birlikte yukarıdaki görevlerine ek olarak yurt dışında suikast yapmak ta görevleri arasındadır.²⁵¹

SVR(Dış İstihbarat Servisi), Rusya Federasyonu'nda dış istihbarattan sorumlu kurumdur. Görev olarak tüm dünyadaki muadilleriyle aynı amaç ve görevler için kurulmuştur. KGB'den gelen dış istihbarat alt yapısı, çöküş sonrası gitmiş ve kuruluşunda SVR'ye sınırlı imkânlar kalmıştır.²⁵² 11 Eylül saldırısından sonra SVR, uluslararası terörizm, uyuşturucu ticareti ve diğer suç örgütleriyle savaşırken uluslararası işbirliği yapmayı öğrenecek ve aynı zamanda kendi sırlarını da dikkatle koruyacaktır. SVR, Rus bilim insanlarının ve üreticilerinin kazandıkları bilgileri kullanma kabiliyetiyle doğru orantılı olarak, yabancı ülkelerin bilimsel ve teknolojik gelişmelerine ilgi gösterecek, onları elde etmeye çalışacaktır. Rusya'nın elinde bulunan mali imkânlardan dolayı teknolojik savaşı Batılı devletlerle sürdüremeyeceğinden SVR, HUMINT' i etkin şekilde kullanmaktadır.²⁵³

FAPSI(Federal Hükümet İletişimi ve Bilgisi Dairesi), teknik istihbarat ve karşı istihbarat sağlayan en önemli Rus kuruluşudur. FAPSI ayrıca, büyük ticari yapılara ve bankalara tavsiyede bulunur, Rus internet bağlantılarını denetler, çeşitli BDT devletlerinde benzer operasyonları destekler ve yürütür ve ticari pazarda giderek daha aktif hale gelir.²⁵⁴ FAPSI bölgesel telekomünikasyon ve bilgi sistemlerinin güvenliğinin sağlanmasından da sorumludur. FSB veya SVR gibi ortak kuruluşların aksine, bu anlamda FAPSI baskın bir rol oynar ve bundan dolayı da Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinde ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.

²⁴⁸ Bennet, G. (2002) " Vladimir Putin & Russia's Special Services," Conflict Studies Research Centre, s.14.

²⁴⁹ G.Bennett, 2002, s.16.

²⁵⁰ A.Asker, 2013, s.33.

²⁵¹ M. Galeotti, 2016, s.2.

²⁵² G.Bennett, 2002, s.16.

²⁵³ G.Bennett, 2002, s.16.

²⁵⁴ G.Bennett, 2002, s18.

Federal Koruma Hizmetinin 20.000 üyesi, Kremlin'i ve devletin kilit ofislerini koruyan KGB'nin ardıllarından biridir. Merkezi Kremlin'de Blok 14'de bulunan FSO, üst düzey devlet iletişimlerini denetlemekte, yeraltı komuta merkezlerini işletmekte ve korumaktadır, Moskova bölgesinde önemli devlet tesislerini birbirine bağlayan özel yeraltı tren sistemini ve diğer stratejik tesisleri korur. Rus liderleri trenle seyahat ederken liderlik iletişimleri trenlerden yürütülür, trenler ayrıca stratejik roket güçleri için kullanılır.²⁵⁵

GRU, Rusya Savunma Bakanlığı'nın yabancı istihbarat organı olup aynı zamanda genelkurmaydaki askeri istihbarattan da sorumludur. GRU operasyonları çeşitli federal kanunlarla düzenlenir.²⁵⁶ GRU, Kurulduğu 1918'den beri var olup hiç isim değişmeyen tek teşkilattır.²⁵⁷

GRU'nun (Rus Silahlı Kuvvetleri Genel Sekreteri Ana İstihbarat Dairesi) saldırgan ve askeri geçmişinden gelen risk alma kültürü, HUMINT, uzay keşifi ve SIGINT ve savaş alanı keşif yetenekleri ve Spetsnaz (özel kuvvetler) yeteneklerini ve karakterini göstermektedir. Genelkurmay Başkanlığı'nın bir parçası olmakla birlikte, bir dereceye kadar operasyonel özerkliğe sahiptir ve şef direkt olarak başkana bilgi verebilir.²⁵⁸

Bahsedilen bu teşkilatlar Rusya Federasyonu'nda ki en etkin beş istihbarat kurumudur ve bunların dışında da çeşitli kurumlar vardır. Aşağıdaki tablo beş kurum ve diğer kurumların adlarını vermekle birlikte öncelikli görev ve yan görevlerini de anlatan bir tablodur.²⁵⁹

²⁵⁵ Federal Protective Service (FSO) Federal'naya Sluzhba Okhrani, Federation of American Scientists, <https://fas.org/irp/world/russia/fso/> Erişim Tarihi: 01.07.2017.

²⁵⁶ Main Intelligence Administration (GRU), Federation of American Scientists, <https://fas.org/irp/world/russia/gru/index.html> Erişim Tarihi: 01.07.2017.

²⁵⁷Karataş, K.(2017) *Dünyanın yürüncesini Değiştiren Güçler: İstihbarat Örgütleri*, İstanbul:

²⁵⁸ M. Galeotti, 2016, s.2.

²⁵⁹ 1= birincil görev, 2=ikincil görev.

	Politik	Ekonomi	Askeri	Aktif	Karşı	Politik	Yasa
FSB	2			2	1	1	2
SVR	1	1	2	1	2	2	
FSO					2	2	1
GRU	2	2	1	1	2		
MVD ²⁶⁰					2	2	1
GP ²⁶¹						2	1
SK ²⁶²						1	1
FSKN ²⁶³		2					1
NAK ²⁶⁴					2	1	1
KGB	1	1	2	1	1	1	2

Tablo 2. Kurumların Görevleri²⁶⁵

2.8.4. İsrail Devlet'inde Terörle Mücadele ve Terörle Mücadele İstihbaratı

İsrail devlet yapısını ve mantığını anlamak için Yahudiliğin tarihine bakmak gerekmektedir. Yahudiler, topraklarından sürülmüş, hemen hemen dünyanın her yerine yerleşmişlerdir. Böylesine bir durumda, sürekli bir yabancının altında yaşayan Yahudi grupları zaman zaman buldukları yerdeki çoğunluk topluluğa entegre olmuş, zaman zamansa isyanlar çıkarmışlardır. Bir örneği ise, çalışmanın başında anlatılan Zealotlardır. İsrail kurulma tarihi olan 1948 tarihi, ülkenin karşılaştığı saldırıların, güvenlik probleminin başlama tarihi değil sadece isim değiştirdiği bir tarihtir.²⁶⁶ Çatışma doğasının istihbarat ihtiyacı doğurması, Filistin coğrafyasında çatışan Yahudilerin, SHAI (Sherut Yediot) adlı istihbarat teşkilatını kurması ve bu yapıyı devletin kurulmasına kadar kullanması dikkate değer bir noktadır.²⁶⁷ İsrail Devleti, tek istihbarat yapısından çoklu ve alanlarına kesin çizgilerle ayrılmış çeşitli

²⁶⁰ İç İşleri Bakanlığı.

²⁶¹ Savcılık Ofisi.

²⁶² Araştırma Komitesi.

²⁶³ Federal Uyuşturucuyla Mücadele Servisi.

²⁶⁴ Ulusal Terörle Mücadele Komitesi.

²⁶⁵ M. Galeotti, 2016, s.3.

²⁶⁶ Hastedt, G.P. (2011) *Spies, Wiretaps, And Secret Operation*, ABC- CLIO, California, s.521.

²⁶⁷ K.Karataş, 2017, s.180.

örgütler kurmuştur.²⁶⁸ Çünkü savaş, ayrışmış ve uzlaşmış şekilde dış, iç ve askeri istihbarat yapıları gerektirmektedir.²⁶⁹

İsrail'in güvenlik yapısında önemli rol oynayan üç adet kilit teşkilat yapısı vardır. Bunlar, MOSSAD,²⁷⁰ İsrail Milli Polisi, İsrail Savunma Kuvvetleri'dir. Günümüzde İsrail, komşu devletlerden büyük bir tehlike yaşamamaktadır, çünkü uzun zamandır en büyük tehlikenin Suriye olarak görülmesi ve Suriye'nin mevcut durumu ortadadır. Karşısında kalan kayda değer tek tehdit terörizmdir. Terörle mücadele, hayatta kalma ve savunma üzerine olmasının yanı sıra, caydırıcılık ve önleme üstünedir.²⁷¹ İsrail'in terörle mücadelesi kayda değer şekilde etkin ve güçlü olmasına rağmen, maruz kaldığı terörü sonlandıramamıştır.²⁷² Fakat buna rağmen CIA'ye göre İsrail istihbarat topluğunu oluşturan dört kurumdan biri olan MOSSAD gayet etkin bir kurum olarak derecelendirilmiştir.²⁷³

İsrail'in istihbaratında önemli yer tutan MOSSAD, SHIN BET ve AMAN'ın kurumsal yapısı ve kullandığı istihbarat araçlarının terörle mücadele kapsamında incelenmesi konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

MOSSAD, İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü, İsrail'in birincil istihbarat teşkilatıdır. Karşılık olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin CIA'ine karşılık gelmektedir. MOSSAD, insan istihbaratından ve gizli eylemlerden sorumludur.²⁷⁴ Direkt başbakana karşı sorumludur.1951'de kaçan Nazi savaş suçlularını yakalamak için kurulan birim, özel kuvvetler birimleri topluluğu olarak başladı. MOSSAD görev kuvveti ajanları, Yahudi mültecilerin düşman bölgelerden kurtarılmasına, Filistinli milliyetçi gruplara sızmaya ve bu grupları sabote etmeye çalışmakta ve karşı istihbarat operasyonları yürütmektedir. HUMINT, konusunda dünya çapında geniş kaynaklara sahiptir fakat var olan Yahudi lobisine rağmen

²⁶⁸ McGee, S., Bott, C., Gupta, V, Jones, K., ve Karr, A.(2009) "Report: Public Role And Engagement In Counterterrorism Efforts: Implications Of Israeli Practices For The U.S." *Homeland Security Institute*, Arlington, s.54.

²⁶⁹ G.P. Hastedt, 2011, s.521

²⁷⁰ MOSSAD: Hamossad le modein u le tafkidim meyuchadim, İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü.

²⁷¹ Jamwal, N.S. (2003) "Counter Terrorism Strategy" *Strategic Analysis*, 27(1), s. 61.

²⁷² N.S. Jamwal, a.g.e.61.

²⁷³ Ege, K. (1985) "The CIA View Of Israeli Intelligence Services", *Merip Reports*, no.105, s.27.

²⁷⁴ K. Ege, a.g.e. s.27.

Siyonizm'e karşı olan kişiler de yurt dışında fazlasıyla bulunmaktadır.²⁷⁵ MOSSAD sekiz operasyonel bölümü bünyesinde barındırmaktadır.

Siyasi Eylem ve İrtibat Dairesi hem siyasi faaliyette bulunur hem de dost ve yabancı devletlerin istihbarat servisleriyle irtibat kurar.

Özel Operasyonlar Bölümü (Metsada) gizli siyah operasyonlar yani suikastlar, sabotajlar, psikolojik savaş ve paramiliter operasyonlar yürütür.²⁷⁶

Lohama Psiklogit Bölümü (LPD), sahtekârlıklar, bilgi çarpıtma kampanyaları ve propaganda operasyonları yoluyla psikolojik savaşın yürütülmesinden sorumludur.

MOSSAD Araştırma Bölümü, coğrafi olarak uzmanlaşmış 15 departmana ayrılmıştır. Bunlara, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa için Latin Amerika; Eski Sovyetler Birliği; Çin; Afrika; Mağrip (Fas, Cezayir ve Tunus); Libya, Irak, Ürdün, Suriye, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve İran bölümleri veya masaları denir;. Buna ek olarak, bir kitle imha silahları istihbaratı masası da vardır.

Araştırma Departmanı, istihbarat analiz ve üretiminden sorumludur. İstihbarat ürünleri, günlük raporu, haftalık özetleri ve aylık raporları içerir.

Teknoloji Bölümü, birim için gelişmiş teknoloji ekipmanı geliştirir. Ayrıca MOSSAD ajanlarının kullanması için düşünülen tüm teknolojileri değerlendirir.

Terörle mücadele ve devlet güvenliğinin dış unsurlara karşı olan ayağından sonra askeri ve iç istihbarat ayakları ülkeyi güvenli tutmada elzemdir.

AMAN²⁷⁷, İsrail ordusunun bir birimidir²⁷⁸. İsrail istihbarat topluluğunun, tahminen 7000 kişilik personeliyle, en kalabalık teşkilatıdır.²⁷⁹ AMAN, askeri bilgileri toplar, işler sonra istihbarat haline getirir ve yayar bunun yanında kurumlar arası operasyonları da koordine eder. AMAN bağımsız bir şekilde, orduya, deniz kuvvetlerine ve hava kuvvetlerine hizmet eder. AMAN'ın görevleri arasında askeri ve hükümet kullanımı için raporlar hazırlamak ta var olup, ordu ile hükümet arasında

²⁷⁵ K. Ege, a.g.e. s.27.

²⁷⁶ Black operation, Wikipedia,

<https://en.0.wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvQmxhY2tfb3BlcmF0aW9u> Erişim Tarihi: 05.08.2017.

²⁷⁷ AMAN: Agaf ha-Modi'in, Bilgi Kanadı.

²⁷⁸ Kuperwasser, Y.,(2007) "Lessons From Israel's Intelligence Reform" *The Saban Centre For Middle East Policy At Brooking Institute*, s.2.

²⁷⁹ West, W. (2006) *Historical Dictionary of International Intelligence*, Maryland: The Scarecrow Press Inc., s. 9

irtibat görevi de yürütür. Sivil ve askeri istihbarat kurumları arasındaki bilgi akışını koordine eder.

AMAN iki ana birim olarak yapılandırılmıştır: Toplama Bölümü ve Araştırma Bölümü. Toplama departmanı, sinyal istihbaratından (SIGINT) ve görüntü istihbaratından (IMINT) sorumludur. SIGINT, Arap ülkelerinin telefon sistemlerine müdahale etmek ve sabit hat görüşmelerini dinlemek yoluyla istihbarat bilgisi toplamaktadır. Toplama Dairesi ayrıca İsrail sınırları dışına ajanlar ve muhbirleri göndererek insan istihbaratını (HUMINT) işletir. Toplama Departmanı, açık kaynaktan (OSINT), internetin de dâhil olduğu basılı yayınları elektronik ortamı taramak suretiyle bir araya toplamakla yükümlüdür.²⁸⁰

Araştırma Bölümü, AMAN'ın en büyük bölümüdür. Bu bölüm, tüm İsrail istihbarat topluluğu tarafından toplanan bilgileri alır ve analiz eder. Yıllık Ulusal İstihbarat Değerlendirme olarak bilinen Daily Information Digest ve diğer periyodik değerlendirmeleri yayınlar. Araştırma Bölümü, coğrafi ve işlevsel hedeflere göre bölünmüş alt birimler halinde organize edilmiştir.

AMAN, deniz aşırı İsrail elçiliklerine askeri ataşelerin atanmasından da sorumludur. Özel bir görevi de, gizli konuların sızmasını önlemek için basın sansürü ve ilgili konuların bilgi güvenliğidir (daha önce saha güvenliği olarak bilinir). Bir diğer görevi de istihbarat topluluğuna yardımcı olmak için yabancı istihbarat topluluklarıyla irtibat kurmasıdır ayrıca bilgisayar donanım ve yazılımında çalışan bir birimi vardır.

Shin Bet veya Shabak, İsrail istihbarat topluluğu içinde karşı istihbarat ve iç güvenlik operasyonlarından sorumludur.²⁸¹ Kurum, ulusal ve bölgesel istihbarat operasyonları üzerine yoğunlaşırken, dünya çapında bir şebeke ağını da barındırmaktadır. Kurum direk başbakana bağlıdır.

SHIN BET'te üç tane departman vardır.²⁸² Arap İşleri Departmanı, Arap terörist ağları hakkında bilgi sahibi olup ve Araplara karşı terörle mücadele operasyonları yürütür. Arap Olmayanlar departmanı, Rusya ve Doğu Avrupa'ya özel önem verilerek diğer uluslarla ilgilenmektedir. Her iki ajans da İsrail ve yurtdışında

²⁸⁰ Kahana, ve E. Suwaed (2009) *Middle Eastern Intelligence*, Maryland, s.157.

²⁸¹ Yesevi, Ç., G., (2015). İsrail'in Güvenliğinde İstihbarat Servislerinin Yeri,, *İstihbarat Dünyası*, Yılmaz, S. (ed) Kripto Yayınları, Ankara, s.83.

²⁸² Kahana, E., (2006) *Historical Dictionary of Israeli Intelligence*, The Scarecrow Press, Inc., s128.

faaliyet göstermektedir. Üçüncü Shabak departmanı olan Koruma Güvenliği Departmanı ise, İsrail diplomatik misyonlarının yanı sıra İsrail sınırları içerisindeki askeri, hükümet, sanayi ve bilimsel tesislerin güvenliğinden sorumludur.

SHIN BET ayrıca siyasi casusluk da yapmaktadır. Kurum radikal siyasi grupları izlemektedir. İsrail'de yaşayan yabancıların incelenmesi ve gözlemlenmesi, SHIN BET'in faaliyetleri arasındadır. Kurum ayrıca, hükümet karşıtı faaliyetlerinden şüphelenilen kişileri tutuklama ve tutma yetkisine sahiptir.²⁸³

Uluslararası arenada başat rol oynayan yukarıda adı geçen ülkeler terörle mücadelede etkin rol oynamaktadırlar. Dört ülke içinden Amerikan istihbarat topluluğu günümüzde en fazla teknolojik imkânı kullanan yapıdır. Özellikle TECHINT alanında ve alt başlıkları olan alanlarda gayet başarılıdır. Dünya çapında yapılan SIGINT ve ELINT ile terör örgütlerinin bütün iletişim alt yapısını takip edebilmektedir. Bunun yanında yapılan IMINT ve SATINT ile terörle mücadelenin silahlı alanın görev yapan karar vericilere ve birimlere operasyonel ve taktik seviyelerde dahi gerekli istihbaratı sağlayabilmektedir. Fakat Amerikan istihbaratı, elindeki teknolojik imkânlarla dakikada yüzlerce gigabaytlık veri topladığından elinde bir birikme olmaktadır. Bu durumda çok daha fazla istihbarat analizcisi ihtiyacını doğurmaktadır. Bu da sistemi yavaşlatmaktadır. Amerika'nın HUMINT alanında da bazı sorunları vardır. Bunlardan bazıları, dil bilen yeterli yetişmiş eleman sorunu²⁸⁴ ve Afganistan ve Irak gibi coğrafyalarda azalan askeri varlığından dolayı ajanlarının hareket alanlarının kısıtlanması ve güvenlik sorunlarının doğmasıdır. Oluşan durumun üstesinden gelmek için yerel eleman teminine geçmiştir²⁸⁵. ABD'nin uluslararası terörle mücadelesinde ve diğer alanlarda müttefiki olan İngiltere ise teknolojik manada müttefiki kadar geniş kaynaklara sahip değildir. Terörle mücadele konusunda çıkarılan yasaları ABD'deki kadar sert olmadığından özellikle ülke içindeki istihbarat faaliyetlerini denetleme mekanizmalarına takılıp sistemi yavaşlatmaktadır. Bunun yanında insan kaynağı olarak İngiliz istihbarat yapısı mevcut personel sayısı bakımından da ABD'nin gerisindedir.

²⁸³ E. Kahana, a.g.e, ss.128- 134.

²⁸⁴ Margolis, G. (2013) "The Lack of HUMINT: A Recurring Intelligence Problem" *Global Security Studies*, 4(2)

²⁸⁵ Jones, S.G. (2008) "Counterinsurgency In Afghanistan" *Rand Counterinsurgency Study* Vol:4., s.99.

Rusya Federasyonu'nun istihbarat yapısı, terörle mücadele kapsamındaki gelişmesine Soğuk Savaş'ın sonlarındaki ayrılıkçı Çeçen faaliyetlerinden sonra başlamıştır. Uzun süre mücadelede yanlış yöntemler uygulanmasından sonra zamanla kendisini düzeltmiştir. TECHINT alanında yapılan gelişmelerle, eski Sovyetler coğrafyasındaki ülkelerde etkin faaliyet göstermektedir. Bu ülkelerde HUMINT alanında da gayet etkindir. Rus istihbarat yapısı, maddi yetersizliklerden dolayı HUMINT'e yönelmiştir. Kafkasya'da yaşanan terör olaylarından dolayı bölgedeki işbirlikçileriyle çok etkin bir HUMINT ağı bulunmaktadır. Bölgeye gelen Vahabi-Selefi teröristler ve onların devşirdikleriyle gayet etkin mücadele etmektedir. Terörle mücadelede HUMINT'i olabildiğince etkin kullanan İsrail istihbarat yapısı ise TECHINT alanında da Rusya'dan öndedir. İsrail, özellikle HUMINT açısından dünyanın en geniş imkânlarına sahiptir. Çünkü Yahudi lobisinin dünyada ne kadar etkin olduğu aşikârdır. İsrail, terörle mücadelede adı geçen ülkelere göre en başarılı olandır, gerek sistemdeki kurumların işleyişi gerek yasal dayanaklarıyla. Fakat hala Filistin'de bulunan terör örgütleriyle mücadelesinde nihayete erememiştir. Bu devletlerle her alanda işbirliği yapan Türkiye'de istihbarat yapısı Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren bu ülkelerin yardımlarıyla şekillenmiştir. Dolayısıyla Türkiye'deki istihbarat sisteminde bu ülkelerin izlerini bulmak mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İSTİHBARAT YAPILANMASININ TERÖRLE MÜCADELE KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Türk İstihbarat Tarihi ve İstihbarat Yapısı

İstihbarat, Türk tarihinde de önemli yer tutmaktadır. Tarihe bakıldığında Türkler Orta Asya'dan göç etmiş, savaşlar yıkımlar ve yeniden devletleşme süreçleri yaşamıştır. Türkler, yerleşik hayata geçilmesiyle çâşıt (çâşut) adı verilen istihbarat toplama elemanı kullanmıştır.²⁸⁶ Zaman geçtikçe istihbaratın önemi artmış ve Selçuklu Devleti'nin ünlü devlet adamı Nizamü'l-Mülk'ün eseri Siyasetname'de

“Hiçbir şeyin hiçbir surette gizli saklı kalmaması ve vuku bulan yahut ayyuka çıkan bir meseleye anında müdahale için kulaklarına çalınan her şeyi padişaha ulaştıracak, tacir; seyyah, sûfi, yoksul, sakatatçı kılığında, dört bir yana casuslar salınmalıdır.”²⁸⁷

Osmanlı Devleti de istihbarata önem vermiş ve kuruluşundan itibaren çeşitli istihbarat teşkilatı yapıları kurmuş ve bazı gruplardan insanları kullanmıştır. Martoloslar²⁸⁸, Voynuklar,²⁸⁹ Ulak Teşkilâtı ve Menzilhâneler, İkâmet Elçilikleri, Yıldız İstihbarat Teşkilâtı, Teşkilât-ı Mahsûsa, gönüllü casuslar, esirler, tüccarlar, gezginler, tercümanlar, maaşlı casuslar bu teşkilat ve gruplardır. Bunların hepsi etkin örgütlenmeler olmadığından dolayı organize ve etkin olanlara değinilecektir. II. Abdülhamid'in kurduğu Yıldız İstihbarat Teşkilatı ise öncekilerden farklıdır. Sadece kendisine bağlı ve özellikle devlet mekanizmasının içinde olup da devlete karşı olanlarla mücadele etmek için kurmuştur.

²⁸⁶ Karabulut, A. Dünya Tarihinde İstihbaratın Önemi, *İstihbarat Bilimi*, Yılmaz, S. (ed) Kripto Yayınları, Ankara, s.243.

²⁸⁷ Nizamülmülk, (2013) *Siyasetname*, Çev.: A.T. Ayar, İstanbul, İş Bankası Yayınları, s.101

²⁸⁸ Anhegger, R. Martoloslar Hakkında, *Dergipark.gov.tr.*, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/172981> Erişim Tarihi: 21.07.2017.

²⁸⁹ İter, E. (2002) “Osmanlılarda İstihbarat (XIV.-XX. YÜZYILLAR),” *Avrasya Dosyası*, 8(2), s.235.

“Yabancı devletler kendi âmâline (emellerine) hizmet edecek kimseleri ve zirve sadrazam mertebesine kadar çıkarabilmişlerse, devlet emniyet içinde olamazdı. Doğrudan doğruya şahsıma merbût (bağlı) bir İstihbarat Teşkilâtı kurmaya, bu düşünce ile karar verdim. İşte düşmanlarımın jurnalcilik dedikleri teşkilât budur.”²⁹⁰

II. Abdülhamid durumu yukarıdaki şekilde izah etmiştir. En son kurulan istihbarat teşkilatı ise, Teşkilât-ı Mahsûsa’dır. 1913-1918 yıllarında faaliyet gösteren teşkilat, Osmanlı coğrafyasının bütün bölgelerinde faaliyetler göstermiş ve de büyük başarılar elde etmişlerdir. Teşkilat, Enver Paşa tarafından “Teşkilât-ı Mahsûsa” veya “Umûr-u Şarkıyye Dairesi” olarak kurulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren güvenlik sorunları, iç isyanlar, komşu ülkelerin sınırlara ve boğazlara karşı müdahale arzularıyla karşı karşıya kalmıştır. İç isyanlar zamanla bastırılmış fakat süreç içinde terörizm ortaya çıkmıştır. Terörizm faaliyetleri siyasi, dini ve etnik motiflerden oluşmaktadır. Her biri için farklı yöntemlerle mücadele stratejileri zaman içinde benimsemeye başlamış ancak Türkiye Cumhuriyeti bundan dolayı maddi ve manevi kayıplar yaşamıştır. Kayıpların bir daha olmaması, istikrar ve düzen için ilgili bakanlıklar bünyesinde gerek terörizme karşı gerekse ilgili bakanlıkların kendi uzmanlık alanlarında istihbarat birimleri oluşturulmuştur.

Türkiye’de sadece istihbarat için kurulmuş olan kurumların yanı sıra bakanlıklar bünyesinde de istihbarat birimleri bulunmaktadır. Üç ana başlık altında incelenecek olursa bunlar Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı ve diğer bakanlıklara bağlı olanlardır. Ek olarak, üç adet kurul bulunmaktadır. Bunlar Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı ve Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı ve Terörle Mücadele Koordinasyon Kuruludur. Bu kurullar da bakanlığa dolaylı olarak bağlı olsalar da ayrı yazılmalarının sebebi bir kurumdan ziyade kurul olmalarıdır.

²⁹⁰ İlter, E. A.g.e. , 250.

Başbakanlık	İç İşleri Bakanlığı	Diğer Bakanlıklar	Kurullar
Milli İstihbarat Teşkilatı	Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı	Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Güvenlik İşleri Müdürlüğü	Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu
Genel Kurmay Başkanlığı İstihbarat	Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı	Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu	Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu
Başbakanlık Güvenlik İşleri Müdürlüğü	Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü	

Tablo 3: Bakanlıklara Bağlı İstihbarat Kurumları ve Kurulları

3.2. Türkiye’de Terörle Mücadele İstihbaratında Rol Oynayan Yapılar ve Aralarındaki İlişki

Türkiye’de istihbarat ve terörle mücadele istihbaratı yapan kurumlar çeşitlilik göstermekte olup bunlar çeşit kurumlara karşı sorumludur. Başta başbakanlık olmak üzere İç İşleri Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklara bağlı çalışmaktadırlar. Ayrıca bunların bünyelerinde koordinasyon kurulları da bulunmaktadır. Bu kurumların yasal dayanakları geniş kapsamlı hazırlanmış olup istihbaratla alakalı ilgili maddeler ilgili kanunlarda bulunmaktadır. İstihbaratla alakalı kısımların daha kolay anlaşılması için ilgili yerler italik olarak yazılmıştır.

3.2.1. Başbakanlığa Karşı Sorumlu Yapılar

3.2.1.1. Milli İstihbarat Teşkilatı

3.2.1.1.1. Yasal Dayanak

Milli İstihbarat Teşkilatı, Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenlik, strateji ve politika alanlarında ana istihbarat yapısını oluşturmaktadır. Tarihi boyunca çeşitli isimlerle anılan teşkilatın, ülkemizde son yıllarda adı medyada dizilerde ve filmlerde anılmaya başlamıştır.

Soğuk Savaşın hızla dünyayı değiştirdiği ve etkilediği yıllarda ülkede etkin şekilde hizmet veren Milli Emniyet Riyaseti, daha kapsamlı karmaşık hale gelen espionaj faaliyetlerine karşı yapılandırılmış ve 06.07.1965 tarihinde 644 sayılı "Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu"²⁹¹ çıkartılmış ve 22.07.1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni yapılanmadaki asıl amaç devletin varlığını ve politikalarıyla alakalı istihbarat faaliyetlerini bütün olarak ele alarak modern çağın gereklerine uygun şekilde yönetmektir.

Kanuna göre, Milli Emniyet Hizmetleri Başkanlığı kaldırılmadan teşkilat bünyesinde 2937 sayılı kanun çıkana kadar devam etmiştir. İlgili kanunun 3. Maddesine göre teşkilatın görevi:

"Devletin millî güvenlik politikası ile ilgili plânların hazırlanmasında esas olacak askerî, siyasi, iktisadi, ticari, malî, sınai, ilmî, teknik, biyografik ve psikolojik ve millî güvenlikle ilgili istihbaratı Devlet çapında istihbaratı Devlet çapında istihbaratı Başbakanı, Millî Güvenlik Kuruluna (MGK) ve gerekli resmî makamlara ulaştırmak, yaymak, istihbaratla uğraşan bütün daire ve kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, psikolojik savunma icaplarını yapmak ve istihbarata karşı koymaktır." olarak tanımlanmıştır.6. Madde ise devletin diğer kurumlarının elde ettiği istihbaratı kuruma iletmekle mükellef olmasının yanı sıra 7. Madde, adı geçen istihbaratın ilgili kuruma iletilmesi görevini vermiştir.

8. madde, Milli İstihbarat Komisyonu Kurulu'nu ortaya çıkarmıştır. Maddeye göre kuruluş amacı, *"İstihbarat çalışmaları ile ilgili koordinasyonun sağlanmasında ve bu çalışmaların yönetilmesinde temel görüşleri bildirmektir."* Kurula, MİT müsteşarı başkanlık etmekte olup Milli Güvenlik Sekreteri veya yardımcısı, Milli

²⁹¹ 644 sayılı 22. 07. 1965 tarihli Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12055.pdf> Erişim Tarihi : 14.07.2017.

Emniyet Hizmetleri Başkanı ve İstihbarat Başkanları, Genel Kurmay İstihbarat Başkanı veya yardımcısı, Bakanlıkların istihbarat birimlerinin başkanları ve son olarak MİT müsteşarının çağıracağı kişiler katılıp en az üç ayda bir toplanır.

Mevcut durumların sürekli değişmesi, teknolojinin gelişmesi istihbarat dünyasını da hareketlendirmiş, birçok yeni bilgi toplama araçları ortaya çıkmıştır. Sovyet Rusya tehlikesine karşı kendini buna uyarlamış olan kurum köklü değişikliklere gitmiştir.

Milli İstihbarat Teşkilatı kendini yenileyen bir kurum olduğundan dolayı bu kanunu 18 yıl kullanmış ve kendini 01.11.1983 tarihinde çıkıp 01.11. 1984 tarihinde yürürlüğe giren 2937 sayılı “Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu”²⁹² ile güncellemiştir. Kanunun isminde de görüldüğü üzere sadece Teşkilat yapısı değil devlet istihbarat yapısı da değişikliğe uğramaktadır.

Kanunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluk ile ilgili kısmındaki “başbakana bağlı Milli İstihbarat Teşkilatı kurulmuştur” ifadesi kurumu doğrudan başbakana karşı sorumlu hale getirmektedir. 4. Madde ile teşkilatın görevleri güncellenmiştir. Devletin, otoritesine güvenliğine bir bütün olarak sahip çıkmak için gerekli istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genel Kurmay Başkanı, Milli Güvenlik Genel Sekreteri ile ilgili kuruluşlara iletmek zorundadır. Sadece bilgi toplayıp *istihbarat* iletme üzerine olan bir önceki kanun karşısında 2937 sayılı kanun, 4. Maddenin b, c ve d bentlerinde, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genel Kurmay Başkanı, Milli Güvenlik Genel Sekreteri makamlarınca yapılan istekleri ve belirtilen ihtiyaçları karşılamak zorunda ve kamu kurumlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerinin yönetilmesinde Milli Güvenlik Kuruluna ve Başbakana yönlendirilmeler konusunda önerilerde bulunabilir. Kanunun 5. Maddesi yukarıda belirtilen, 2937'nin sadece Milli İstihbarat Teşkilatı'nın kanunu değil devlet istihbarat yapısının da değiştiğini göstermektedir. Öncelikli olarak madde üzerindeki başlık “Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yükümlülükleri” olarak geçmektedir. İçeriğinde ise Bakanlıklar kendi alanlarında gerekli istihbaratı oluşturmak, Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından istenecek *bilgi ve istihbaratı* sağlama ve ülkenin güvenliğiyle ilgili bilgileri MİT ile paylaşmaktır.

²⁹² 2937 sayılı 01.11.1983 tarihli Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, <https://www.mit.gov.tr/2937.pdf> Erişim Tarihi: 14.07.2017.

MİT, 2937 sayılı kanuna ek olarak komşu ve diğer devletlerde yaşanan değişimler Türkiye'nin bölgesel ve küresel oyuncu olma çabaları, dışarıda ve içerideki dışa bağımlı grupları harekete geçirerek güvensizlik ortamı ve düzen bozukluğu yaratma çabaları teşkilatta bazı değişimlere sebep olmuştur. Yeni bir düzenleme ile MİT'te köklü değişiklikler yapılmıştır. 17.04.2014 tarihli 6532 sayılı "Devlet İstihbarat Hizmetleri Ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"²⁹³MİT'in en güncel yasal dayanağıdır. Kanununun 1. Maddesi 2937 sayılı kanunda Teşkilatın görevleri olan 4. Maddeye bazı eklemeler yapmıştır. Bunlar:

- "h) Dış güvenlik, terörle mücadele ve millî güvenliğe ilişkin konularda Bakanlar Kurulunca verilen görevleri yerine getirmek.
- i) *Dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak.*
- j) *"İstihbarat kapasitesini, niteliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla çağdaş istihbarat usul ve yöntemlerini araştırmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek ve uygun görülenleri temin etmek."* Maddelere ek olarak "Millî İstihbarat Teşkilatına bu görevler dışında görev verilemez." İfadesi de eklenmiştir.

H fıkrasında, dış güvenlik, terörle mücadele ve milli güvenlik ifadeleri eklenmiştir. Çıkarılabileceği üzere kanunun eski halinde bulunmayan dış tehditler ve terörle mücadele Türkiye'nin gerçekleri üzerine *mücadele yöntemi belirlemede yardımcı olabilecek istihbarat* için kapı açmıştır. Ancak Türkiye'nin terörle mücadelesi çok uzun yıllardan beri devam etmesine rağmen istihbarat teşkilatının önceki kanunlarında terörle mücadelenin yer almamış olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

2937 sayılı kanunun 3 maddesindeki "*Devletin millî güvenlik politikası ile ilgili plânların hazırlanmasında esas olacak askerî, siyasi, iktisadi, ticari, malî,*

²⁹³ 6532 sayılı 17.04.2014 tarihli "Devlet İstihbarat Hizmetleri Ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140426-1.htm> Erişim Tarihi: 14.07.2017.

sınai, ilmî, teknik, biyografik ve psikolojik ve millî güvenlikle ilgili istihbaratı Devlet çapında istihsal etmek,” ifadesi ve bu fıkra bir birini *terörle mücadele istihbaratı* kapsamında tamamlamaktadır.

İ fıkrasındaki uluslararası suçlar, siber güvenlik, TECHINT, HUMINT kanun için yeni yaşanan çağda geç kalınmış kavramlardır. Uluslararası suçlar artık bütün ülkeleri etkilemekte olup, Afganistan’da üretilen uyuşturucu maddenin dünyanın öbür ucuna ulaşması, bir ülkeyle yaşanan sürtüşme sonucunda fiziki olmasa da siber alanda karşılıklı olarak hackerlerin (bilgisayar korsanı) devlet sitelerini etkisiz hale getirmeleri veya her geçen gün yayınlanan teknik ve insan istihbaratıyla elde edilen bilgilerin internet ortamına düşmesi, günümüz çağının en sıradan olayları arasındadır. Dolayısıyla eklenen fırka geç kalınmış fakat nihayetinde eklenmiştir.

J fıkrası, *istihbarat kalitesine* yönelik beklentileri ve yeni bilimsel yöntemleri, bilgiyi toplama ve işleme sürecinde teknolojiye olan öneme değinilmesi önemli bir adımdır.

2937 sayılı kanununun 6.maddesine denk gelen 3. Madde, Teşkilatın yetkilerini ve operasyonel süreçlerde elini güçlendirecek yeni açılımlar yapmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

- a) Yerli ve yabancı her türlü kurum ve kuruluş, tüm örgüt veya oluşumlar ve kişilerle doğrudan ilişki kurabilir, uygun koordinasyon yöntemlerini uygulayabilir.
- b) Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kurum ve kuruluşlar ile diğer tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlardan bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir, bunlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından yararlanabilir ve bunlarla irtibat kurabilir. Bu kapsamda talepte bulunulanlar, kendi mevzuatlarındaki hükümleri gerekçe göstermek suretiyle talebin yerine getirilmesinden kaçınamazlar.
- c) 26.9.2004 tarihli ve 5237²⁹⁴ sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dört²⁹⁵, Beş²⁹⁶, Altı²⁹⁷ ve Yedinci²⁹⁸ bölümlerinde yer

²⁹⁴ 26.9.2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>
Erişim Tarihi. 05.08.2017.

²⁹⁵ Kamu Güvenine Karşı Suçlar.

alan suçlara (318, 319, 324, 325 ve 332.nci maddeleri hariç olmak üzere) ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda ifade tutanaklarına, her türlü bilgi ve belgeye erişebilir, bunlardan örnek alabilir.

- d) Görevlerini yerine getirirken gizli çalışma usul, prensip ve tekniklerini kullanabilir.
- e) İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir.
- f) Yabancıların ülkeye giriş ve çıkış ile vize, ikamet, çalışma izni ve sınır dışı edilmesi gibi konularda, ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunabilir.
- g) Telekomünikasyon kanallarından geçen *dış istihbarat*, millî savunma, terörizm ve uluslararası suçlar ile siber güvenlikle ilgili verileri toplayabilir.
- h) Yabancı unsurların ülkenin ve vatandaşların iletişim güvenliğini tehdit eden faaliyetlerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapabilir, ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunabilir.
- i) MİT'te görev alan veya alacak kişilerin güvenilirliklerini ve uygunluklarını belirlemek için yalan makinası uygulaması dâhil test teknik ve yöntemlerini kullanabilir.
- j) MİT mensupları görevlerini yerine getirirken ceza ve infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerle önceden bilgi vermek suretiyle görüşebilir, görüşmeler yaptırabilir, görevinin gereği terör örgütleri dâhil olmak üzere millî güvenliği tehdit eden bütün yapılarla irtibat kurabilir.”

Yukarıdaki yetkileri kullanmayı kolaylaştırması için eklenen “*Önleyici istihbarat* elde etmek ve analiz yapabilmek amacıyla yukarıdaki hükümlere ve diğer kanunlardaki düzenlemelere bağlı kalmaksızın; MİT Müsteşarı veya yardımcısının onayıyla yurt dışında veya yabancılar tarafından gerçekleştirilen iletişim ile ankesörlü telefonlarla gerçekleştirilen iletişim ve MİT mensuplarının, MİT'te görev

²⁹⁶ Kamu Barışına Karşı Suçlar.

²⁹⁷ Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar

²⁹⁸ Genel Ahlâka Karşı Suçlar.

almış olanların veya görev almak üzere başvuranların iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir.” ifadesi bürokrasiyi atlayarak saha etkinliği üzerine önemli bir gelişmedir.

Kanunda bazı ek maddeler bulunmakta olup ancak bunlardan bir tanesi çalışmanın konusuyla alakalıdır. Madde 12, ek olarak 2937 sayılı kanuna eklenmiştir. Maddeye göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi kapsamında “*Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu*” kurulmuştur. Komisyona MİT, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülen *güvenlik ve istihbari nitelikli faaliyetler* kapsamında MİT, İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan rapor Başbakanlığa gönderilir ve Başbakanlık bu raporlar üzerinden hazırlayacağı raporu Güvenlik ve İstihbarat Komisyonuna sunar, incelenen rapor son olarak TBMM’ye sunulur.

MİT’in yasayla gelen güç ve imkânlarına ek olarak TECHINT kapsamında da bazı gelişmeler olmuştur. En dikkat çekici olan ise 1971 yılında kurulan Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığının alt yapısına, Genelkurmay Elektronik Sistemler (GES) Komutanlığının devredilmesidir.

Soğuk Savaş döneminde Amerikan Ordusu’nun sinyal istihbaratını karşılamak amacıyla Ankara Gölbaşı 1950 ile 1968 tarihleri arasında Haymana’ya kurulan tesis, 1968 yılında Türk Silahlı Kuvvetlerine tahsis edilmiştir. 1968’den 2012 ye kadar TSK bünyesinde bulunan tesis 2012’de MİT’e devredilmiştir. Sisteme ek olarak MİT, *terörle mücadele ve istihbarat faaliyetleri* kapsamında insansız hava aracı (İHA) istemektedir fakat kesin bir sonuç alınamamıştır.²⁹⁹

MİT’in, zaman içinde geçirdiği bu değişikliklerle kapasitesinde önemli gelişmeler olmuştur. GES sisteminin kendisine devredilmesiyle elde ettiği TECHINT kapasitesi yadsınamaz bir seviyeye gelmiştir. Bu sayede, ABD’deki NSA eş değerinde çalışarak bölgedeki bütün elektronik hareketi dinleyebilmekte ve takip edebilmektedir. MİT, SIGINT alanında da gelişmiş bir yapıya sahiptir. *Sinyal İstihbaratı Başkanlığı* ile her türlü sinyali yakalayarak bilgileri istihbarata dönüştürmektedir. Bir başka birimi ise, *Elektronik Teknik İstihbarat Başkanlığıdır*. Birim, elindeki elektronik imkânlar sayesinde terörle mücadele de teknik destek sağlayabilecektir. Bunun yanında IMINT ürettiği içinse terörle mücadelede gayet

²⁹⁹ İlker Akgüngör, MİT’e İHA’yı TÜBİTAK yapacak, <http://www.kokpit.aero/mit-iha-tubitak> Erişim Tarihi: 15.07.2017.

önemli olabilecek görüntüleri sağlamaktadır. Ayrıca Kasım 2011 tarihinde kabul edilen 661 sayılı KHK ile Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın kuruluş kanununda görevleri arasına MİT'in "istihbarat ve güvenliğe ilişkin ihtiyaçları ile EGM'nin istihbarat ve güvenliğine ilişkin acil ihtiyaçlarını..." tedarik etme görevi de eklenmiştir.³⁰⁰

Kanun değişikliğiyle gündeme gelen HUMINT ise, MİT'in zaten uzun yıllardır kullandığı bir istihbarat toplama tekniğidir. Yasayla birlikte, HUMINT operasyonlarına giden görevlilerin arkalarında yasal bir dayanakları da olmaya başlamıştır. HUMINT, en eski istihbarat toplama yöntemlerinden biri olarak görülebilir veya görevlinin güvenliğinden duyulabilecek endişeden dolayı kaçınılabılır. Fakat artık bir gerçek vardır ki HUMINT eskiye nazaran daha elzem bir hale gelmiştir çünkü cep telefonları, internet üstünden haberleşme gibi teknolojik yöntemler direk takibe takılabilmektedir. Örneğin MİT, PKK ve vb. terör örgütlerinin içine sızmaktadır. Yapılan yasal değişikliklerle artık MİT görevlileri sahada daha etkin şekilde çalışabilecektir.

MİT, sadece istihbaratı anlık ihtiyaçlar için toplayan bir birim değildir. Uzun, orta ve kısa vadeli şekilde istihbarat üretmektedir. *Stratejik Analiz Başkanlığı* ile stratejik ölçekli istihbaratı da üretebilmektedir. Bu sayede kurum ülkenin uzun vadeli planları ve terörle mücadele aracı olarak politika ve strateji belirlemeye gerekli olan istihbaratı sağlamaktadır.

Kurum kendi elemanlarıyla topladığı bilgilere ek olarak bütün devlet kurumlarından istediği zaman gerekli bilgiyi isteyebilmekte veya kurumlardan çeşitli toplama teknikleriyle elde edebilmektedir. Bu toplama durumu olumlu veya olumsuz şekilde düşünülebilir. Amerikan istihbarat çarkı yaklaşımına göre, belirtilen eldeki bilgileri değerlendirdikten sonra ihtiyaç belirleme aşamasında kolaylık sağlamaktadır. Fakat MİT, Amerikan istihbarat sistemi gibi kalabalık bir yapıya sahip olmamakla birlikte çatı bir kurum da değildir. Sonuç olarak burada oluşacak yığılma istihbarat üretimi sürecini sekteye uğratacaktır. Amerikan istihbarat sistemi birinci bölümde anlatıldığı üzere %90 oranında OSINT faaliyeti yapmaktadır. Bu durumun oranı bilinmese de OSINT alanında da çalışması olduğu Elektronik Teknik İstihbarat Dairesi Başkanlığı'nın açıklamasından anlaşılabilir.

³⁰⁰ Savunma Sanayii Müsteşarlığı Yıllık Faaliyet Raporu (2016) ss. 11,13

25 Ağustos 2017 tarihinde çıkartılan 694 sayılı kanun hükmünde kararname ile MİT Cumhurbaşkanlığına bağlanmış olup çeşitli alanlarda değişiklikler yapılmıştır.³⁰¹ Yapılan bu değişiklikler şu şekildedir:

- a. 41. Madde kapsamında 1325 sayılı kanuna ek madde eklenerek TSK içinde artık istihbarat faaliyeti yapabilmektedir.
- b. 60. Madde kapsamında 2937 sayılı kanunun 3.maddesindeki “Başbakan’a bağlı” ibaresi Cumhurbaşkanına olarak değiştirilmiştir.
- c. 61. Madde kapsamında 2937 sayılı kanunun 4 maddesinin (c) bendindeki kamu kurum ve kuruluşlarındaki istihbarat faaliyeti Cumhurbaşkanı sorumluluğuna geçmiştir.
- d. 64. Madde kapsamında 2937 sayılı kanunun 7.maddesindeki MİT müsteşarının sorumluluğu Başbakan’dan Cumhurbaşkanı’na devredilmiştir.
- e. 67. Madde kapsamında 2937 sayılı kanunun 11. Maddesi başlığıyla birlikte değiştirilerek MİT’in TSK’dan ve diğer kurumlardan personel görevlendirmesinin önü açılmıştır.

3.2.1.2. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği

3.2.1.2.1. Yasal Dayanak

Dört ana dönemden oluşan Milli Güvenlik Sekreterliği (MGK) günümüze kadar farklı isimlerle gelmiştir. Dönemler aşağıdaki gibidir.³⁰²

1. Yüksek Müdafaa Meclisi ve Umumi Kâtipliği Dönemi (1933 - 1949)
2. Milli Savunma Yüksek Kurulu ve Genel Sekreterliği Dönemi (1949 - 1962)
3. 1961 Anayasasına Göre Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Dönemi (1962 - 1983)

³⁰¹ 694 sayılı 25.08.2017 tarihli “Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum Ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170825.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170825.htm> Erişim Tarihi: 13.09.2017.

³⁰² Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, <https://www.mgk.gov.tr/index.php/kurumsal/hakkimizda> Erişim Tarihi: 15.07.2017.

4. 1982 Anayasasına Göre Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Dönemi

Kurumun ilk ortaya çıkması 1933 yılında bir kararname ile olup amacı milli güvenlik yapısının ilk adımını atmaktır. Kurul zaman içinde anayasalarla ve Avrupa Birliği uyum süreçleriyle değişikliklere uğramış fakat ana yapısını kaybetmemiştir. Kurul Anayasa'nın 118.maddesindeki "Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin teşkilatı ve görevleri kanunla düzenlenir" ifadesine binaen çıkarılan 2945 sayılı kanunla³⁰³ düzenlenmiştir.

Kanunun 2. Maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin Milli Güvenlik ve Milli Güvenlik Siyaseti tanımları bulunmaktadır. 3. Madde kuruluşu ve Kurul'un üyelerini tanıtmaktadır. Kurulda, Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanı katılmaktadır. Kurul'a konu ve gündem gereği gerekli kişiler davet edilebilir.

Kurulun görevi, 2. Maddede verilen tanımlar çerçevesinde kararlar alıp planlama ve koordinasyon yapıp bu görüşlerini Bakanlar Kurulu'na bildirerek görevini yerine getirmektir. Kurul görüşmelerini iki aylık periyotlar halinde Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanır,

Kurul, kendi başına veya başka kurumlarla ortak istihbarat faaliyeti yürütmemektedir. Fakat terörle mücadele bağlamında stratejik planlamalar yapılmaktadır. Kurul, yayınladığı raporlarda terörle mücadele boyutunda neler yapılacağından bahsetmektedir. 17 Temmuz 2017 tarihli raporunun³⁰⁴ 2. maddesinde yurt içindeki ve dışındaki çeşitli terör örgütleriyle mücadelede hukuk çerçevesinde mücadele edileceğinden bahsetmektedir. Bu çerçevede, terörizmin önemli finans kaynaklarından olan uyuşturucu ile mücadelenin yanı sıra toplumda infial yaratacak terörizm eylemlerine karşı da durulacağına değinmiştir.

Raporun 3. Maddesinde ise, tanımı yapılan devlet destekli terörizme gayet net bir örnek verilmiştir. ABD'nin PYD-YPG' ye verdiği silahlar ve bu silahların ülke

³⁰³ 2945 sayılı 09.11.1983 tarihli "Milli Güvenlik Kurulu Ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu" <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/27438> Erişim Tarihi: 15.07.2017.

³⁰⁴ 17 Temmuz 2017 Tarihli Toplantı, MGK, <https://www.mgk.gov.tr/index.php/17-temmuz-2017-tarihli-toplantı> Erişim Tarihi: 06.08.2017

sınırları içinde ele geçirilmesinden bahsetmektedir. Bir diğer terör örgütü olan DEAŞ ile mücadele edileceğine de değinilmiştir.

Sonuç olarak rapordan anlaşılacağı üzere kurul terörle mücadeleyi genel hatlarıyla anlatmaktadır. Kurulun kararlarını stratejik seviyede vermesi ölçeklerine göre istihbarat türlerinden olan stratejik istihbarata ihtiyacını ortaya koymaktadır.

3.2.1.3. Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Dairesi Başkanlığı

3.2.1.3.1. Yasal Dayanak

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başı olan Genelkurmay Başkanlığı makamı barışta ve savaşta Türk Ordusundan sorumludur. Bu kapsama ordunun ihtiyacı olan istihbaratta dâhildir. Genelkurmay başkanının görevler ve sorumlulukları 31.07.1970 tarihli 1324 sayılı “Genelkurmay Başkanının Görev Ve Yetkilerine Ait Kanundur.”³⁰⁵ Kanununun 2. Maddesi, 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişiminden sonra değişikliğe uğramış ve şimdiki halini almıştır. Madde aşağıdaki gibidir.

“Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanlığının görevleri saklı kalmak kaydıyla; Silahlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasında personel, *istihbarat*, harekât, teşkilat ve eğitim hizmetlerine ait ilke ve öncelikler ile ana programları tespit eder. Bunlardan;

Istihbarat, harekât, teşkilat ve eğitim hizmetlerinin Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığına bağlı kuruluşlar vasıtasıyla uygulanmasını sağlar.” A fıkrasının ortaya koyduğu üzere TSK ve Kuvvet komutanlıkları bağlı kuruluşlarla istihbarat ihtiyacını karşılamaktadır. TSK'nın istihbarat ihtiyacını MİT karşılayacak olup, kendi bünyesinde insan istihbaratı da gerçekleştirememektedir.³⁰⁶ Çünkü 1990'lı yıllarda Askeri İstihbarat Komutanlığı kurulmuş fakat daha sonra kapatılmıştır.³⁰⁷ Genelkurmay, dış istihbaratı ateşeler ve uluslararası karargâhlarda çalışan personel vasıtasıyla sağlamakta olup Kuvvet

³⁰⁵ 1324 sayılı 31.07.1970 tarihli “Genelkurmay Başkanının Görev Ve Yetkilerine Ait Kanun” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1324.pdf> Erişim Tarihi: 15.07.2017.

³⁰⁶ Yılmaz, S. (2014) “ Türkiye'nin Askeri İstihbarat İhtiyacı” *Academia.edu.*, s. 5 https://www.academia.edu/7648130/T%C3%BCrkiye_nin_Asker_i_Istihbarat_Ihtiyaci Erişim Tarihi: 16.07.2017.

³⁰⁷ S. Yılmaz, 2014, s.5

komutanlıkları kendi branşlarına göre istihbarat sağlamaktadır.³⁰⁸ TSK'nın elinde olan bilgi kaynakları, askeri birliklerin sahadayken elde ettikleri, MİT ve diğer ilgili sivil kaynaklardan elde ettiği, açık kaynaklardan elde ettiği ve NATO benzeri dış kaynaklardan elde ettiği bilgileri işleyerek istihbarat haline getirmektedir. Temel seviye istihbarat için yıllık haber toplama planı oluşturup MİT ve ilgili kurumlara iletilir fakat acil durumlarda işleyiş farkından dolayı sorunlar çıkmaktadır.³⁰⁹ Askeri istihbarat ağının yetersizliğinden dolayı Genelkurmay'ın bel bağladığı MİT ancak %21 oranında ihtiyacı karşılayabiliyorken gelen istihbaratlar ise açık kaynaklardan rahatlıkla ulaşılabilecek durumdadır.

Etkin bir sivil istihbarat ağına sahip olan Türkiye'de zamanla ordunun ihtiyacı olan istihbarat kaynakları kesilmiş ve sivil kurumlara bağımlı hale getirilmiştir.

Türkiye'de Genelkurmay Başkanlığı, ülke içinde ve dışında çeşitli operasyonlar gerçekleştirmektedir. Terörle olan mücadele ise bir başka boyuttur. GES'in MİT'e devriyle elindeki TECHINT ve SIGINT yetenekleri gitmiştir. Bu duruma çözüm getirilmesi istihbarat eksikliklerine çözüm getirilmesi açısından gereklidir. Terörle mücadele kapsamında, Genelkurmay Başkanlığı, doğrudan TECHINT, SIGINT ve HUMINT kaynaklarından mahrum kalmaktadır. Fakat bunların yanında TSK elindeki insansız hava araçlarıyla IMINT faaliyetlerini yürütebilmektedir. İHA'lar sınırdan yapılan sızmaları engellemede ve karakolları korumada gayet etkin şekilde kullanılmaktadır.

Genelkurmayın stratejik ölçekli planlarına, stratejik istihbaratı sağlayacak birimleri kurması ve bunun sayesinde gerek kendini güncellemesi gerekse güvenlik tehditlerine uygun önlemler alabilmesi için gereklidir.

³⁰⁸ S.Yılmaz, 2014, s.5

³⁰⁹ S.Yılmaz, 2014, s.5

3.2.2. İç İşleri Bakanlığı'na Karşı Sorumlu Yapılar

3.2.2.1. Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı

3.2.2.1.1. Yasal Dayanak

Müsteşarlık, 04.03.2010 tarihli Resmi Gazete 'de yayınlanan ve yürürlüğe giren 5952 sayılı "Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanunu" ile İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. Kurum 08.07.2011 tarihinde Başbakanlığa bağlanmış olup daha sonra tekrardan 03.09.2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına Bağlanmıştır.³¹⁰

Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (KDGM) bağlı olduğu kanuna göre "terörle mücadeleye ilişkin politika ve stratejileri geliştirmek ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere..." amacıyla kurulmuştur.³¹¹

KDGM'nin görevi aşağıdaki gibidir.

- a) Politika ve stratejiler belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütmek ve bu politika ve stratejilerin uygulamasını izlemek,
- b) Güvenlik kuruluşları ve istihbarat birimlerinden gelen stratejik istihbaratı değerlendirmek ve ilgili birimlerle paylaşmak,
- c) Gerekli araştırma, analiz ve değerlendirme çalışmaları yapmak veya yaptırmak,
- ç) Güvenlik kuruluşlarına ve ilgili kurumlara stratejik bilgi desteği sağlamak ve bunlar arasında koordinasyonu temin etmek,
- d) Kamuoyunu bilgilendirmek ve halkla iletişimi sağlamak,
- e) Uluslararası gelişmeleri Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kurumlarla işbirliği içinde izlemek ve değerlendirmek,
- f) İnceleme ve denetleme yapmak ya da yaptırmak."

Görevlerine ek olarak KDGM'nin her hangi bir operasyonel görevi ve birimi yoktur.

³¹⁰ Kamu Güvenliği Müsteşarlığı, <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmHakkimizda> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

³¹¹ 5952 sayılı 17.02.2010 tarihli "Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun" <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5952.pdf> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

KDGM'ye bağı bir kurul ve merkez vardır bunlar, *Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu ve İstihbarat Değerlendirme Merkezidir*. Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu, “*İstihbarat ve Güvenlikle İlgili Kurullar*” başlığı altında incelenecektir.

İstihbarat Değerlendirme Merkezi, ilgili kanunun 8. Maddesi ile kurulmuş olup görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Maddeye göre, terörle mücadele kapsamında üretilen politika ve stratejilere temel oluşturmak üzere, ilgili birimden *stratejik istihbaratın temin edilmesi*, değerlendirilmesi maksadıyla direkt Müsteşara bağı olarak kurulmuştur. Diğer kurumlardan elde edilen bilgi ve istihbarat merkezde değerlendirilir. Merkez, Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafınca toplanan bilgileri ve istihbaratı bünyesinde toplar işler ve gerekli birimlerle paylaşır.

KDGM, 6551 sayılı 10.07.2014 tarihli “Terörün Sona Erdirilmesi Ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanunun” 3.maddenin ikinci fıkrasında medyada Çözüm Süreci olarak bilinen süreci yürütmekle görevlendirilmiştir.³¹²

Kurum, kuruluş amacıyla terörle mücadelede politika ve strateji belirleme, koordinasyon ve denetleme üzerine çalışmaktadır. Kurumun, yasal dayanağında stratejik istihbarata vurgu yapılmıştır. Fakat koordinasyon, denetleme ve proje yürütme yapacak bir kurumun dışa bağımlı olması, etkililik açısından KDGM'yi olumsuz etkilemektedir. Bunun son örneği olan Çözüm Sürecine, çok umutlarla başlanmış fakat sonu bazı illerimizde kazılan hendeklerde çatışmalarla bitmiştir. Onlarca askerimiz şehit olmuştur. Stratejik istihbarata muhtaç, kendi istihbarat toplama imkânları olmayan bir kurumun böylesine önemli bir süreci nasıl yönetebileceği zamanında sorulması gereken bir soruydu. Ayrıca, Çözüm Süreci boyunca gösterilen tolerans ile yerel belediyeler asfalt altlarına bombalar yerleştirmiş, ülke sınırları dışına tüneller kazılmış ve ikinci bölümde anlatılan terörizm safhalarından son aşamaya gelinmiştir.

³¹² 6551 sayılı 10.07.2014 tarihli “Terörün Sona Erdirilmesi Ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun” <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140716-1.htm>
Erişim Tarihi: 16.07.2017.

Sonuç olarak, bir güvenlik kurumu, kendi istihbarat çalışmaları olmadan sadece başka kurumlardan gelecek istihbarata dayanarak politika, strateji yapmadan başarılı olmasının beklenmesi günümüz şartlarında imkânsıza yakındır. Özellikle terörle mücadele bağlamında pasif bir kurum olarak kalmak zorunda kalabilir.

3.2.2.2. Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı

3.2.2.2.1. Yasal Dayanak

İstihbarat Dairesi Başkanlığının temelleri 04.06.1937 tarihli teşkilat kanuna göre kurulan “Önemli İşler Müdürlüğü” ile atılmıştır. Çeşitli isimlerle anılan ve sürekli yapısal değişikliklere uğrayan kurum en son 1975 yılında yapılan değişiklik ile “istihbarat” adını almıştır. İstihbarat Dairesi Başkanlığı kendisine ait kanun maddesini 1985 yılında Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunu Ek-7 maddesiyle kavuşmuştur. Yapısı da 13.02.1989 tarihli 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa göre hazırlanmış yönetmeliğe göre düzenlenmiştir.³¹³

Dairenin görevi “...dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayişini sağlamak üzere, *ülke seviyesinde ve sanal ortamda istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar.*”³¹⁴

İstihbarat Dairesi Başkanlığının görevleri internet sitesinde “Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve yasal yetkiler çerçevesinde; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, anayasal düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirler almak; emniyet ve asayişini sağlamak üzere iç ve dış tehdit oluşturan faaliyetlere karşı *ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde* bulunarak bu amaçla elde edilen bilgileri hızlı, etkin ve güvenilir bir şekilde değerlendirerek, ilgili makam, kurum ve kuruluşlara gizlilik kurallarına uygun olarak ulaştırmak.” olarak belirtilmiştir.³¹⁵

³¹³ Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı Tarihçe, <http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Tarihce.aspx> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

³¹⁴ 2559 sayılı 04/7/1934 tarihli “Polis Vazife Ve Salahiyeti Kanunu” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.3201.pdf> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

³¹⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı Misyon ve Vizyonumuz, <http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Misyon-ve-Vizyonumuz.aspx> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

EGM, kriminal alanda topladığı istihbaratın yanında kontr- espionajla da uğraşmaktadır. EGM, istihbarat birimi sadece toplamakla sorumlu olup, tutuklama vb. işlem yapmamaktadır. Elinde geniş bir HUMINT ağı olduğu bilinen EGM kriminal ve terörle mücadele bağlamında gerek kurum içinde gerekse kriminal olaylarda kullanılmaktadır. Ek olarak, SIGINT alanında da geniş kaynaklara sahip olan EGM, Teknik Takip Dinleme Merkezi'yle başarılı şekilde operasyonlar gerçekleştirmektedir. 2016 faaliyet raporunda verilen bilgiler ışığında EGM, terörle mücadeleye fazlasıyla önem verdiği değinmekte olup, rapora göre sadece 2016 yılında Terörle Mücadele Şubesinde çalışan 29.842 kişi hizmet içi eğitim almıştır.³¹⁶ Eğitilen personel sayısına rağmen kurumda görev yapan memurlarda uzmanlaşma süreçleri kısa kalmaktadır. İstihbarat Şube'de çalışan bir memur daha sonra çeşitli sebeplerle Trafik Şube veya Polis evine müdür veya memur olabilmektedir. Bu oluşan durum sahadaki işi öğrenmiş HUMINT elemanlarının uygun şekilde değerlendirilmemesidir.

Sonuç olarak EGM, terörle mücadele bağlamında etkin mücadele eden bir kurumdur. Elindeki TECHINT, SIGINT, HUMINT ve OSINT ile başarı sağlamaktadır.

3.2.2.3. Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı

3.2.2.3.1. Yasal Dayanak

Resmi gazetede yayınlanan 17.12.1983 tarihli “ Jandarma Teşkilatı Görev Yetkileri Yönetmeliği” içerisindeki 44. Madde olan “Görevin Yürütülüşünde Kıyafet ve Hareket Tarzları” istihbarat kullanımını hakkında az da olsa bilgi vermektedir. Buna göre, “...suç ve suçluların gizlice takibi, yakalanması ve istihbarat hizmetleri için gerek görüldüğünde İl Jandarma Alay Komutanının izni ile görevin icap ettirdiği...” Jandarma ve istihbarat ilişkisi yönetmelikte bu kadardır.^{317 318}

³¹⁶ Eminyet Genel Müdürlüğü 2016 Faaliyet Raporu,

<https://www.egm.gov.tr/Documents/EGM2016FaaliyetRaporu.pdf> Erişim Tarihi: 06.08.2017.

³¹⁷ 17.12.1983 tarihli Jandarma Teşkilatı Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği,

http://www.jandarma.gov.tr/kriminal/turkish_internet/anasayfa/hukuki_dosyalar/5-%20jandarma%20te%C5%9Fkilat%20g%C3%B6rev%20ve%20yetkileri%20y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf Erişim Tarihi: 17.07.2017.

Kanunda ise jandarma ve istihbarat arasındaki ilişkinin anlatılması daha ayrıntılıdır. Bu ayrıntılı madde de 2005 yılında yapılan değişiklikle gelmiştir.³¹⁹ Ek Madde 5'te "... *casusluk suçları hariç, 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Jandarma Genel Komutanı veya istihbarat başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilir, dinleyebilir, sinyal bilgilerini değerlendirebilir, kayda alabilir.*" şeklinde verilmiştir. Verilen maddeyle, casusluk suçları dışındaki ve ilgili maddede belirtilen suçları takipte, genel olarak TECHINT'in kullanılabilceği anlatılmaktadır.

15 Temmuz tarihinden sonra yayınlanan 668 sayılı 27.07.2016 tarihli "Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum Ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile Jandarma Genel Komutanlığı, İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.³²⁰

Kanun veya yönetmelik olarak Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Dairesi Başkanlığı etkin olmayan bir birim olarak görülmesine rağmen durum bu şekilde değildir. Çünkü Jandarma'nın yıllardır dağlarda ve kırsalda bölücü ve diğer çeşitli terör yapılarına karşı etkin şekilde çatıştığı ve de fazlasıyla başarılı olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Jandarma, faaliyet alanı olarak kırsalda görev yapmaktadır yani EGM'nin görev sahası dışında kalan yerler Jandarma'nın sorumluluğundadır. Jandarma, terörlü mücadelede en yetkin kurumlardan biridir. Çünkü PKK kurulduğu ilk aşamalardan beridir kırsal eylemlerini şehirdekilere nazaran daha fazla yapmaktadır. İstihbarat açısından ise Jandarma, saha imkânlarıyla, gerekli gözlem faaliyetlerini kendi personeliyle, yakalanan ve sorgulanan örgüt üyeleri vasıtaıyla da gerekli HUMINT'i sağlamaktadır. 2005 yılında gelen Ek-5 maddesi ile SIGINT ve TECHINT

³¹⁸ Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığının herhangi bir internet sitesi bulunmamakta olup, bilgi edinme başvurularına cevap vermemektedir. E.Çıtak, 2017, s.316.

³¹⁹5453 sayılı 3.7.2005 tarihli "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" Erişim Tarihi: 17.07.2017.

³²⁰ 668 sayılı 27.07.2016 tarihli "Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum Ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2-1.pdf> Erişim Tarihi: 13.09.2017.

faaliyetlerini yürütmektedir. IMINT faaliyetleri için Elazığ'da bulunan İHA birlikleri kullanılmakta olup, bölgedeki terörle mücadele faaliyetlerini desteklemektedir.³²¹

Jandarma, terörle mücadele kapsamında istihbaratı operasyonel ve taktik seviyelerde kullanmaktadır. Adı geçen istihbarat toplama teknikleriyle bu ihtiyaçlarını kendi başına ilgili birimlerde değerlendirebilmektedir.

Sonuç olarak Jandarma bünyesinde terörle mücadele kapsamında HUMINT, TECHINT, SIGINT ve IMINT kullanılmaktadır.

3.2.3. Diğer Bakanlıklara Karşı Sorumlu Yapılar

3.2.3.1. Maliye Bakanlığı – Mali Suçları Araştırma Kurulu

Mali suçları Araştırma Kurulu (MASAK), 4208 sayılı 13.11.1996 tarihli “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanundan”³²² sonra 1997 yılında kurulmuştur. 2006 yılında MASAK’ın görev ve sorumluluklarında düzenlemeye gidilmiştir. 5549 sayılı 11.10.2006 tarihli “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun” 19. Maddesinde görev ve yetkileri ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

- a) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.
- b) Belirlenen politikalar çerçevesinde kanun, tüzük ve yönetmelik tasarıları hazırlamak, bu Kanun ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak.
- c) Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak.
- ç) Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek.

³²¹ Jandarma'nın Bayraktar İHA'sı Elazığ'da, <http://www.kokpit.aero/jandarmaya-silahl-iha> , Erişim Tarihi: 06.08.2017.

³²² 4208 sayılı 13.11.1996 tarihli “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun” <http://www.hukuki.net/kanun/979523.35.text.asp> Erişim Tarihi: 17.07.2017.

- d) Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak.
- e) Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek.
- f) Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak.
- g) Bu Kanun kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak.
- ğ) Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunmak.
- h) Cumhuriyet savcıları tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek.
- ı) Aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek.
- i) Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak.
- j) Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek.
- k) Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların Başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek.
- l) Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak.
- m) Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak” yetkileri ve görevleri kapsamında MASAK, Politika

belirleme ve mevzuat geliştirme veri toplama, analiz, değerlendirme denetim koordinasyon inceleme görevlerini de icra etmektedir.³²³

MASAK'ın görevleri arasında bulunan, E maddesinde, terörle mücadele bağlamında terör örgütlerine giden paranın belirlenmesi takibi ve bu hareketlerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesi süreci terör örgütlerinin kullandığı muhtemel hesaplar üzerinden istihbarat sağlamaya yönelik hamlelerdir.

Bir diğer madde olan F maddesinde ise, kurumun yetki sınırlarını aşması durumunda ilgili kurumlardan *istihbarat* veya inceleme talep edilebilmektedir.

I maddesinde, kurumun tutuklama yetkisinin olmamasından dolayı, *elde ettiği istihbaratı* Cumhuriyet savcılıklarıyla paylaşarak yasal süreçleri başlatabilmektedir.

MASAK uluslararası platformlarda da terörle mücadele kapsamında anlaşmalara katılmaktadır. Ayrıntılı şekilde uluslararası işbirliği kısmında anlatılacaktır.

Kurum, veri toplama, analiz etme ve de değerlendirme yapmaktadır. Fakat bunları nasıl yaptığını dair bir açıklama gerek kanunda gerekse resmi sitesinde yoktur. Ama Maliye Bakanlığı'na bağlı olması dolayısıyla bankacılık veri tabanına ulaşarak işlem yaptığı muhtemeldir.

3.2.4. İstihbarat ve Güvenlikle İlgili Kurullar

3.2.4.1. Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu

Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu, (MİKK), 644 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı kanununun 8. Maddesine binaen kurulmuştur. “...*istihbarat çalışmaları ile ilgili koordinasyonun sağlanmasında ve bu çalışmaların yöneltilmesinde temel görüşleri bildirmek üzere...*” amacıyla kurulmuştur. Kurul, üç ayda bir; Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri veya Yardımcısı, Genelkurmay İstihbarat Başkanı veya Yardımcısı, ilgili bakanlıkların müsteşarları, kurum ve kuruluşların yetkili amirleri, MİT'in ilgili başkanları ile MİT Müsteşarının çağıracağı diğer kamu görevlilerinin katılımıyla bir araya gelmektedir. 1983 yılında 644 sayılı kanunun

³²³ Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/gorev-ve-yetkiler/39> Erişim Tarihi: 17.07.2017.

yerini alan 2937 sayılı kanunun 5. Maddesiyle koordinasyon kurulu varlığını devam ettirmiştir.

MİKK, sistem içinde kuruluş amacıyla gayet önem arz etmesine rağmen uygulamada yetersiz kalmaktadır. Özellikle, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra kurumlar arasındaki koordinasyon eksiklerini gidermek açısından etkinliğinin artırılması düşünülmektedir.³²⁴ 25 Ağustos 2017 tarihinde çıkartılan 694 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 62. Maddesi kapsamında 2937 sayılı kanunun 5. Maddesinin üçüncü ve altıncı fıkralarında değişikliğe gidilerek aynı kurul Cumhurbaşkanının başkanlığında tekrar kurulmuştur.

3.2.4.2. Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu Başkanlığı (KİKK), 3152 sayılı 14.2.1985 tarihli “İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurulmuştur.³²⁵ Kurulun çalışma esasları 04.11.1987 tarihli, “Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulunun Toplanma, Çalışma Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”³²⁶ dayanmaktadır. Yönetmeliğin 1. Maddesine “yurt dışı ve yurt içinde Türkiye’ye yönelik her türlü kaçakçılık faaliyetlerinin değerlendirilmesi yapılarak bunlarla mücadele, hedef taktik ve usullerinin tespitine yardımcı olunması konularında ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, hizmetlerin yürütülmesi amacıyla” kurul toplanmaktadır.

Kurulun görev yetki ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir.

“a) Dönem içinde yurt dışından Türkiye’ye, Türkiye’den yurt dışına yönelik her türlü kaçakçılık faaliyetlerinin değerlendirilmesini yapar, devlet çapında alınması gerekli tedbirleri tespit eder.

³²⁴ İstihbaratta yeni yapılanma başladı, Habertürk, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1320085-istihbaratta-yeni-yapilanma-basladi> Erişim Tarihi: 06.08.2017.

³²⁵ 3152 sayılı 14.2.1985 tarihli “İçişleri Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3152.pdf> Erişim Tarihi: 17.07.2017.

³²⁶ “04.11.1987 tarihli, “Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulunun Toplanma, Çalışma Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.8054&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> Erişim Tarihi: 17.07.2017.

- b) *İstihbaratın koordinasyonu* konusundaki aksaklıkları tespit ederek alınması gereken tedbirleri kararlaştırır.
- c) Müteakip dönemde *kaçakçılık istihbaratının* elde edilmesi yönünden önemli görülen konu ve belgeleri tespit eder.
- d) *Kaçakçılık istihbaratı* personelinin eğitimi konusunda tekliflerde bulunur.
- e) Kaçakçılıkla mücadele faaliyetlerinde etkinliği arttırmak için alınması gereken idari ve hukuki tedbirleri tespit eder, bakanlık, kurum ve kuruluşlara bu konularda tekliflerde bulunur.”

Kurul her dört ayda bir toplanmakta olup kurula Genelkurmay Başkanlığı İstihbarata Karşı Koyma ve Güvenlik Daire Başkanı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Başkanı, MİT Müsteşarlığı İstihbarat Başkanı, Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı, Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanı, Gümrükler Genel Müdürü Gümrükler Muhafaza Genel Müdürü KİHBİ³²⁷ Dairesi Başkanı. Ayrıca gerekli görüldüğünde, İçişleri Bakanlığınca diğer bakanlık, kurum, kuruluş ve valilik temsilcileri de çağrılır.

Kurul, terörle mücadelede dolaylı rol almaktadır. Çünkü kaçakçılık, terör örgütlerinin gelir kaynağı olduğu bilinmektedir. Bu sebeple kurul terörle mücadele bağlamında aslında önem arz etmektedir.

3.2.4.3. Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu

Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu (TMKK), 5952 sayılı 17.02.2010 tarihli “Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun” göre kurulmuş olup amaç, görev yetki ve kurulu oluşturanlar kanununun 4. Maddesinde verilmiştir. “Güvenlik kuruluşları ve ilgili kurumlar arasında *terörle mücadele alanında gerekli koordinasyonu sağlamak*, bu alandaki politika ve uygulamaları değerlendirmek amacıyla Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu kurulmuştur.” Katılımcılar ise İçişleri Bakanının başkanlığında, Genelkurmay İkinci Başkanı, Jandarma Genel Komutanı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı, Adalet

³²⁷ Kaçakçılık İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı.

Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı, Emniyet Genel Müdürü ve Sahil Güvenlik Komutanından oluşur. Gerektiğinde gündemle ilgili diğer kurum ve kuruluş temsilcileri de toplantıya davet edilebilir.

Kurul İçişleri Bakanının daveti üzerine toplanır. Toplantı gündemi, Kurul üyelerinin görüşleri alınarak İçişleri Bakanı tarafından belirlenir. Kurulun sekretarya görevi Müsteşarlık tarafından yerine getirilir.

Kurul, OSINT kaynaklara göre en son 2010 tarihinde toplanmıştır. Kurulun tezde yer almasının sebebi yasal dayanağındaki görevleridir. Bu kapsamda kurul terörle mücadele eden ve istihbarat sağlayan kurumlar arasında koordinasyon sağlamakta olup herhangi bir şekilde istihbarat toplamamaktadır.

3.2.5. Türk İstihbarat Yapılanmasının Genel Değerlendirmesi

Türk istihbarat yapılanması yurt dışındaki örnekleri kadar geniş, kapsamlı ve etkili değildir. Bunun çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Sorun istihbaratçıda değil, onun yetiştirildiği ve çalıştığı sistemdedir. Alt yapısında birçok sebep bulunmaktadır. Örneğin, toplum içinde dahi istihbarat denilince insanların aklına muhbirlik veya ispiyonculuk gelmektedir. Örnekteki durum ise yukarıda değinilen sorunun istihbarat elemanlarında değil sistemsel bir sorun olduğunu göstermektedir. Sistem denilen yapı ise birçok unsuru barındıran bir yapıdır. Genişlemeler ve hedefler için yavaş kalan sistem ülkenin yurt içi ve yurt dışı politikalarına da etki etmektedir.

Türkiye son yıllardaki hamleleriyle adından söz ettirmektedir. Suriye'deki askeri harekâtlar, Balkanlardaki NATO kapsamındaki askeri varlık, Afganistan'daki askeri varlık Türkiye'nin yakın geçmişten gelen bir şekilde uluslararası arenadaki varlığına önem katmıştır. Ek olarak Somali'de üs çalışmaları başlamış³²⁸ ve son olarak Katar'da³²⁹ askeri üsler kurmuştur. Aktif çatışma olarak ise 24 Ağustos 2016 - 29 Mart 2017 tarihleri arasında gerçekleşen Fırat Kalkanı harekâtından söz

³²⁸ İşte Türkiye'nin yurt dışındaki ilk askeri üssü, (2016), İnternethaber. Com, <http://www.internethaber.com/iste-turkiyenin-yurt-disindaki-ilk-askeri-ussu-1719221h.htm> Erişim Tarihi: .19.07.2017.

³²⁹ İşte Türkiye'nin Katar'daki askeri üssü, (2017) Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/son-dakika-iste-turkiyenin-katardaki-askeri-ussu-40483254> Erişim Tarihi: .19.07.2017.

edilebilir.³³⁰ Bu gelişmeler Türkiye'nin uluslararası arenada rolünü genişlettiğinden Türkiye'nin etkin bir, istihbarat dönüşümüne ihtiyacı vardır. Çünkü hem uluslararası alanda hem de bölgesel olarak söz sahibi olma isteği, Türkiye'ye yönelik artan terör saldırıları ve toplumsal olaylar bu dönüşüm ihtiyacını doğurmaktadır.³³¹ Türkiye istihbarat sisteminde olan sorunları acilen düzeltmeli, şartlara uygun şekilde uyarlamalar yapmalıdır. Teknik anlamdaki gelişmelere örnek verilecek olursa gün geçtikçe artan ve önem kazanan milli projeler çeşitlilik kazanmaktadır. OSINT kaynaklara göre artık millileşen İHA'larla IMINT faaliyetlerinde daha korunaklı bilgiler sağlanmakta olup bunun yanında Barış Kartalı Projesi ile Boeing E737 uçağına entegre edilen yerli oranlı ürünlerle de ELINT imkanları daha güvenli ve etkin hale gelmiştir.³³² Türkiye bu konuda çalışmalar yapmakta olup 2016 yılında GÖKTÜRK 1 uydusunu fırlatmasıyla SATINT faaliyetlerini gerçekleştirme yeteneğine kavuşmasını sağlamıştır.³³³

Aynı zamanda Savunma Sanayi Müsteşarlığı kapsamında da çeşitli milli projelerle teknolojik alt yapı desteklenmektedir.³³⁴

3.2.5.1. Toplumsal Algı Sorunu

Türkiye'de istihbarat, toplumda uzak durulan, endişe ile bakılan bir algı oluşturmuştur. Toplumun istihbarat kelimesine olan çekingen ve korkulu bakış açısı, kurumla vatandaşın arasında bir engel teşkil etmektedir. İspyonculuk, muhbirlik veya gammazlık gibi isimler istihbaratçılıkla eş değer tutulmuştur. Bunun önüne geçmek isteyen devlet zamanla televizyon dizileriyle bu durumu tersine çevirmeye başlamıştır. Bu şekilde halk- devlet ilişkisini güçlendirmeye çalışmıştır. Türkiye'de toplum ve istihbaratçı yakınlaşması geç kalınmış bir yaklaşımdır. Uzun yıllardır Amerikan sinemasında ve dizilerinde sürekli Amerikan istihbarat yapısının bazı

³³⁰ Fırat Kalkanı, <http://www.milliyet.com.tr/firat-kalkani-harekatinin-216-gundem-2423279/> Erişim Tarihi: 19.07.2017.

³³¹ E.Çıtak, 2017, 345- 346.

³³² "Türkiye'nin Semalardaki Gözü Barış Kartalı," <http://www.kokpit.aero/baris-kartali-projesi-gun-sayiyor> Erişim Tarihi: 14.09.2017

³³³ "TSK'nın istihbarat uydusu Göktürk-1 yarın uzaya fırlatılacak" (2016) Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/tsknin-istihbarat-uydusu-gokturk-1-yarin-uzaya-firlatilacak/698767> Erişim Tarihi: 11.09.2017.

³³⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Savunma Sanayii Müsteşarlığı Yıllık Faaliyet Raporu (2016) ss. 11,13

kurumları göz önüne getirilerek Türkiye’de olan mesafe, Amerika’da kapatılmıştır. Aynı zamanda devlet - toplum arasındaki güven duygusu geliştirilmiştir. Bunun basitçe ifade şekli ise Amerikan filmlerini izleyen sıradan bir kişinin zaman içinde Amerikan istihbarat topluluğundan kurumlar olan CIA’in ve FBI’ın varlığından bahsetmeye başlamasıdır. Fakat ülkemizde ise, KDGM veya Genelkurmay İstihbaratı gibi kurumların Türk toplumu nezdinde bir karşılığı bulunmamaktadır.

3.2.5.2. Kurum içi Yapısal Sorunlar

Türk istihbarat teşkilatlarında yapısal sorunlar bulunmaktadır. MİT’in iç ve dış istihbarata bakması ve ağırlık olarak iç istihbaratla ilgilenmesi dışarıda zafiyetler yaratmaktadır. Bölgede başat rol oynamak isteyen Türkiye’nin ağırlığını içeriye vermesi, dışarıya yüzde üçlük bir dilim ayırması kafa karıştırıcı bir durumdur.³³⁵ MİT’in bir başka sorun ise mevcut personel sayısıdır. Haber sitesinde verilen habere göre MİT’in 8000 kadar personeli bulunmaktadır.³³⁶ Jeopolitik olarak her şeyin merkezinde olan bir ülke için ana istihbarat yapısında 8000 kişi olması hele ki bunun yüzde üçü dışarıya bakmaktayken ortaya çıkan sonuçta MİT bu kadar az personelle istihbaratın omurgasını oluşturmaya çalışan bir kurumdur. ABD 11 Eylül saldırısından sonra istihbaratında düzenlemeye gitmiş, personel ve bütçe oranında artışlar yapmıştır. Ancak Türkiye’de otuz yıldan fazladır terör olmasına rağmen yapılan hukuksal ve yapısal değişiklikler çok azdır. Amerika’daki istihbarat topluluğunun toplam personel sayısının 850.000 kadar olduğu hesaplanmıştır.³³⁷ Bir başka sorun ise görev yükleridir. Özellikle polisin kolluk istihbaratı dışında birçok işte de görevlendirilmesi aksamalara sebep olabilmektedir. Ayrıca Jandarma ve Polisin çalışma prensibinde personel sürekli değişebilmektedir. Bir tayin yerinde komandoluk yapan Jandarma subayı sonraki tayininde atlı birliklerde atlarla ilgilenebilmektedir. Benzer durum polis içinde geçerlidir. Bu durumun aşılması için

³³⁵ S.Yılmaz, 2014, s.5.

³³⁶ MİT’in Personel Sayısı İlk Kez Açıklandı, (2014) Hukukihaber.com, <http://www.hukukihaber.net/gundem/mitin-personel-sayisi-ilk-kez-aciklandi-h41197.html> Erişim Tarihi: .19.07.2017.

³³⁷ Top Secret America, Washington Post, <http://projects.washingtonpost.com/top-secret-america/> Erişim Tarihi: .19.07.2017.

personel sayısında uygun şekilde artışlar yapılarak sistemde değişikliklere gidilmelidir. Osmanlı Devleti'nin son yıllarında, Fransız ekolüyle kurulmaya çalışılan istihbarat teşkilatı, daha sonra Alman ekolüyle şekillenmiş son olarak ise Amerikan ekolüne göre biçimlendirilmiştir. Bundan sonra yapılacak sistemsel değişikliklerde daha önce yabancı servislerden alınan sistemlerin getirdiği bürokratik ağırlıkların önüne geçilmelidir. Başka ülkelerden kopyalanan sistemler, ülkenin gereksinimlerini karşılamaktan uzak olmanın yanı sıra o ülkeye karşı bağımlılık yaratabilmektedir.

3.2.5.3. Bilimselleşme

Türk istihbarat yapısı, Amerika'daki örneği gibi üniversite, think- tank vb. yapılarla yeterli iletişimde bulunmamaktadır. Ülkemizdeki çok sınırlı sayıda üniversitede istihbarat alanında lisans, yüksek lisans ve doktora programları vardır. Adı geçen eğitimlerin iki amacı vardır. İlki mevcut istihbarat sistemine bilimsel yaklaşımlarla ve farklı bakış açılarıyla yardım etmektir. İkincisi ise, istihbarat teşkilatlarına girecek kişinin istihbaratı kurumda tanınmasından ziyade lisans, yüksek lisans süreçlerinde tanıyıp, kurumda da saha deneyimli eğitmenlerle çalışılması kurum için kaliteli eleman temini için önemli bir ayrıntıdır.

İstihbaratın bilimsel bir nitelik taşıması için, istihbarat elemanı elde ettiği bilgiyi bilimsel yöntemlerle analiz ederek amaca uygun, doğru ve objektif hale getirecektir. Objektif nitelik kazanan istihbarat, elde etmek istenilen bilgiye gerçeklik kazandırarak istihbaratın güvenilirliğini arttıracaktır. Bunun yanında TECHINT ve OSINT alanlarında da uygulanacak bilimsel yöntemlerle HUMINT'e göre daha nesnel, doğru ve amaca uygun istihbarat üretilebilir.

Ülkemizde, güvenlik alanında var olan think- tank kuruluşları ABD, İngiltere ve İsrail'dekilere kıyasla terörle mücadele bağlamında istihbaratla ilgilenmemektedir.

3.2.5.4. Kurumlar Arası Çatışma

Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu, Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu, Kaçakçılıkla Mücadele Koordinasyon Kurulu gibi kurullarla birimler arası iletişim sağlanmaya çalışılmıştır. Fakat bu kurullar, kurumlar arası iş birliğini sağlamada yetersiz kalmaktadır. Çünkü kurumlar, devlet içi paylaşım yapmaya pek yanaşmamaktadır. Bu durum da yukarıda değinildiği üzere çatışma ortamlarına sebebiyet vermektedir. Bu çatışma durumundan dolayı kurumlar arasında istihbaratın süratli, kesin ,objektif ve doğru olmasına ilişkin ilkelerin tam olarak uygulanması da mümkün olamamaktadır. Kanunlar çerçevesinde bakıldığında en basit anlatımla iç istihbarata bakan üç kurum, MİT, EGM ve Jandarma, vardır. İsrail’de olduğu gibi kurumlar arasında kesin çizgiler olmadığından terörle mücadelenin güç mücadelesine dönüştüğü görülmektedir. Eğer İngiltere’de olduğu gibi bir etkin denetleme sistemi, Türkiye’de de var olsaydı, kurumlar arası çatışma engellenebilirdi. Böylece istihbaratın daha süratli, kesin doğru ve objektif olması da sağlanabilir.

İç ve dış istihbaratta yaşanan sorunlar terör olaylarında da kendini göstermektedir. Reyhanlı saldırısında iç siyasi çekişmeler ve kurumlar arasındaki çekişme 53 masumun canına mal olmuştur.³³⁸ Bir başka örnek ise, “Çözüm Süreci” olarak bilinen terörü bitirme görüşmelerinde MİT ve Emniyet çatışması ülke çıkarlarına ters düşmüş, MİT ve KDGM çözüm sürecinde terörü kansız bitirmek için uğraşırken, EGM’nin içine sızmış yapı, süreci polis ve savcılar eliyle sabote etmiştir.³³⁹

3.2.5.5. Psikolojik Harp İstihbaratı Eksikliği

Türkiye’de psikolojik savunma yapan kurumlar, 2004-2011 yılları arasında kapatılmışlardır.³⁴⁰ 2004 yılında MGK’ya bağlı “Toplumla İlişkiler Başkanlığı,”

³³⁸ Reyhanlı saldırısında FETÖ izi, Ntv.com, http://www.ntv.com.tr/turkiye/reyhanli-saldirisinda-feto-izi.3gZMjvccgkS8PN_ewrVP_w, Erişim Tarihi: .19.07.2017.

³³⁹ MİT-Emniyet Çatışmasında Flaş İddia, (2012) Mynet.com, <http://www.mynet.com/haber/guncel/mit-emniyet-catismasinda-flas-iddia-615727-1>, Erişim Tarihi: .19.07.2017.

³⁴⁰ Ateş, H., (2014) *Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları*, Detay Yayıncılık, Ankara, s. 206.

2009'da MİT'in Psikolojik İstihbarat Başkanlığı, 2010'da TSK'ya ait ilk adı "Genelkurmay Psikolojik Harekât Dairesi" olan "Bilgi Destek Daire Başkanlığı, 2010'da Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Dairesi Psikolojik Harekât Başkanlığı ve son olarak 2011'de İçişleri Bakanlığına bağlı "Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığı" kapatılmıştır. Terörle mücadelede dünya çapında savaşan ülkelerden ABD'de, İngiltere'de ve Rusya Federasyonu'nda psikolojik harp istihbaratı alanında geniş çalışmalar yapan birimler mevcuttur. Amerikan Ordusu'nun bünyesinde "Birleşik Devletler Ordusu Sivil İşleri ve Psikolojik Operasyonlar Komutanlığı" kurulmuş olup psikolojik harp istihbaratı alanında çalışmalar yapmaktadır. Genel yapılanmanın yanında Amerikan Ordusu'nun hava, kara ve deniz branşlarının her birinde psikolojik harp istihbaratı yapacak birimler bulunmaktadır. Sadece kara kuvvetleri kapsamında aktif şekilde bulunan dört tane ve iki tane aktif olmayan birim bulunmaktadır.³⁴¹ Sivil olarak CIA bünyesinde de Operasyon Müdürlüğü'nün ilgili birimlerince yapılmaktadır. İngiltere'de ise, psikolojik harp istihbaratı ile "Britanya Ordusu İstihbarat Kolordusu" ilgilenmektedir. "Ortak İstihbarat Eğitim Grubu" (Joint Intelligence Training Group) birimi ise ordu içindeki psikolojik harp istihbaratı operasyonlarından sorumludur. Ayrıca MI5 ve MI6 bu alanda çalışmalar yapmaktadır. ABD ve İngiltere'nin Soğuk Savaş'taki rakibi olan Rusya'da ise *Active Measures* (Aktif Önlemler)³⁴² adı altında dünyanın çeşitli yerlerinde ülke çıkarları kapsamında psikolojik harp operasyonları yapmaktadır. İsrail'de ise durum benzerdir. Haaretz'in haberine göre İsrail Savunma Kuvvetleri uzun bir aradan sonra daha çok Filistin'de çalışacak psikolojik harp istihbaratı birimi kurulacağından söz etmektedir.³⁴³

MGK'nın raporlarında yer alan terör örgütleri ülkemiz üzerinde çeşitli faaliyetler yapmaktadır. Yaptıkları eylemlerin alt yapılarında çeşitli ülkeler görülmektedir. PKK'nın içinde yer alan Ermenistan vatandaşlarının³⁴⁴ ayrıca örgüt

³⁴¹ Aktif Olanlar: 2nd Psychological Operations Group, 4th Military Information Support Group (Airborne), 7th Psychological Operations Group, 8th Military Information Support Group (Airborne). Aktif Olmayanlar: 245th Psychological Operations Company (POC), 244th Psychological Operations Company (POC).

³⁴² Active Measures: активные мероприятия.

³⁴³ IDF Reviving Psychological Warfare Unit Haaretz, <http://www.haaretz.com/idf-reviving-psychological-warfare-unit-1.148134> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁴⁴ PKK'nın Ermeni kimliğine dikkat!, Yeniçağ Gazetesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/pkknin-ermenii-kimligine-dikkat-113432h.htm> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

içindeki bazı mensupların Yunanistan'da³⁴⁵ eğitim görmüş olmaları örnekleri verilebilmektedir. Yunanistan'ın yaptığı bu yardımların temelinde "Elleda Sipna" adlı kitabın etkisi tezin önceki bölümlerinde ele alındığından burada tekrar vurgulanmayacaktır. Yunanistan ve Ermenistan, Türkiye ile hiçbir şekilde askeri seviyede mücadele edemez fakat bu şekilde yıpratmalara gitmektedir. Dikkat edilmesi gereken durum şudur. Ermenistan ve Yunanistan, Türkiye'den her alanda güçsüz ülkelerdir. Fakat ABD, İngiltere, İsrail ve Rusya, Türkiye ile gayet rahat şekilde ve her alanda mücadele edebilecek yetenek ve imkânlarla sahiptir. Aynı zamanda geniş kapsamlı psikolojik harp istihbaratı yapmaktadırlar. Bu durumun en iyi açıklaması ise Emekli KGB Generali Oleg Kalugin'e göre psikolojik harp istihbaratı, "*Sovyet istihbaratının kalbi*" olarak tanımlanmış olup "İstihbarat toplama değildir, Batı'yı zayıflatmak, özellikle de NATO başta olmak üzere, Batı toplumundaki ittifakları, aktif tedbirlerle (Active Measures) müttefikler arasında anlaşmazlık uyandırmaktır. Aktif tedbirler, Amerika'yla, Avrupa'nın, Afrika'nın, Latin Amerika'nın arasını açarak savaşın gerçekten ortaya çıkması durumuna zemin hazırlamak için uygulanmaktadır"³⁴⁶.

Sonuç olarak, psikolojik harp istihbaratı, terörle mücadele bağlamında silahtan daha etkili olan insanı yönlendirmek için etkili bir unsurdur. Türkiye'nin istihbarat yapılanmasında tekrar bu istihbarat tekniğini hem içeride hem de dışarıda kullanacak şekilde örgütlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

3.2.6. Terörle Mücadele İstihbaratında Uluslararası İşbirliği

Uzun yıllar boyunca terörle mücadele eden Türkiye, uluslararası ortamda kendisiyle iş birliği yapacak devletler aramıştır. Bazen ortak çıkarlardan dolayı tam ve kısmi destek almış bazen ise müttefik olduğu ülkelere en ufak yardım bile alamamıştır. Türkiye Cumhuriyeti etnik, siyasi ve dini motifli terör örgütlerinin

³⁴⁵ Öcalan-PKK-Yunanistan ilişkisi, Türk Yunan İlişkileri, http://www.turkishgreek.org/index.php?option=com_content&view=article&id=94:ocalan-pkk-yunanistan-ilikisi&catid=39:der-sorunlar&Itemid=59 Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁴⁶ Inside the KGB An interview with retired KGB Maj. Gen. Oleg Kalugin, <https://web.archive.org/web/20070206020316/http://www.cnn.com/SPECIALS/cold.war/episodes/21/interviews/kalugin/> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

saldırılarına uğramış, komşuları örgüt liderlerini beslemiş ve komşuları bu örgütlere yardım ve yataklık etmiştir. Tüm bunlara rağmen Türkiye Cumhuriyeti uluslararası arenada gerek ikili gerekse uluslararası platformlarda mücadele için uğraşmaktadır. Kendi prensiplerini oluşturan Türkiye Cumhuriyeti bu hususta uğraşmaktadır. Prensipleri ise:³⁴⁷

- a) “Terör, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik büyük bir tehdit teşkil etmektedir ve motivasyonu ne olursa olsun; nerede, ne zaman ve kim tarafından işlenirse işlensin hiçbir terör faaliyeti meşru görülemez.
- b) Teröristlerin barınmasının önlenmesi için “iade et veya yargıla” prensibi temelinde devletlerarasındaki işbirliği artırılmalıdır.
- c) Uluslararası toplum, terör örgütleri arasında ayırım gözetmemelidir ve terör gruplarının, üyelerinin ve eylemlerinin önlenmesinde, sindirilmesinde, takibinde ve yargılanmasında aynı kararlılıkla hareket edilmelidir.
- d) Terörü herhangi bir din ya da etnik grupla ilişkilendirmek tamamen yanlıştır ve teröristlerin amaçlarına hizmet etmektedir.”

Türkiye, Güvenlik Konseyi’nin “ Taliban ve El- Kaide ile mücadele konulu” 1267³⁴⁸ ve “ terörizmin finansmanının iç hukukta ağır bir suç olması konulu” 1373³⁴⁹ kararlarını uygulamakta olup ve komitelerde terörle mücadele işbirliği faaliyetlerine katılmaktadır.

2006 yılında onaylanan “Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Stratejisi” her kim tarafından olursa olsun, nere ve hangi amaçla olduğuna bakılmaksızın ortak mücadele edileceğine dair ilk örnektir.

Türkiye, terörle mücadele ederken sadece silahlı ve diplomatik çabaları değil uluslararası ekonomi alanında da mücadele vermektedir. Bu çerçevede Türkiye

³⁴⁷ Türkiye’nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkılarını, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uluslararasi-toplumun-terorle-mucadele-cabalarına-katkilari.tr.mfa Erişim Tarihi: 23.07.2017.

³⁴⁸ Resolution 1267 (1999), United Nations Security Council, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/300/44/PDF/N9930044.pdf?OpenElement> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁴⁹ Resolution 1373 (2001), [http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf) Erişim Tarihi: 07.08.2017.

“Mali Eylem Görev Gücü’ne”³⁵⁰ üyedir. Mali Eylem Görev Gücü, 1987 yılında ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada tarafından uluslararası alanda kara para aklamayla mücadele amaçlı kurulmuştur. Ekonomik istihbarat kurumu olan MASAK, diğer finansal istihbarat birimleriyle işbirliği için, EGMONT Grubu ile ortak çalışmaktadır. Bu grup, kara para aklamayla ve terörizmin finansmanı ile mücadele etmek için gerekli finansal istihbaratı ve uzman görüşlerini sunar.³⁵¹

Türkiye, dünya genelinde ise 70’den fazla ülke ile terörle mücadele alanında iş birliği yapmaktadır. Bunlardan bazıları, Rusya,³⁵² Amerika Birleşik Devletleri,³⁵³ İran,³⁵⁴ ve İsrail’dir.³⁵⁵

Terörle mücadele kapsamında Türkiye istihbarat paylaşımı da yapmaktadır. NATO³⁵⁶ ve INTERPOL³⁵⁷ ³⁵⁸ gibi uluslararası kurumlarla iş birliğinin yanı sıra çeşitli ülkelerle birebir istihbarat paylaşımı da yapmaktadır. Suriye’de operasyonlar yapan Rusya ile Türkiye istihbarat paylaşımı yapmaktadır. Çünkü Suriye’de bulunan terör örgütleri Türkiye’yi tehdit etmektedir. Türkiye’nin Suriye sınırları içinde harekâtlar düzenlemesi, Rusya ve Suriye ile herhangi bir çatışma ortamı

³⁵⁰ Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force- FATF), Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/mali-eylem-gorev-gucu/65> Erişim Tarihi: 23.07.2017.

³⁵¹ EGMONT <https://www.egmontgroup.org/en/content/about> .

³⁵² Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Terör Ve Aşırıçılıkla Etkili Bir Şekilde Mücadele Edilebilmesi İçin Özel Servisler Arasında Sağlam Bir Koordinasyon Kurulması Gerektiğini Söyledi (2017) Sputnik, <https://tr.sputniknews.com/savunma/201704051027943653-putin-teror-mucadele-istihbarat-servis-isbirligi-sart/> Erişim Tarihi: 23.07.2017.

³⁵³ U.S. to Expand Intelligence Cooperation With Turkey, (2017), The Wall Street Journal, <https://www.wsj.com/articles/u-s-to-expand-intelligence-cooperation-with-turkey-1494436533> Erişim Tarihi: 23.07.2017.

³⁵⁴ İran'dan 'terörle mücadele' için ortaklık (2017) Yeni Çağ Gazetesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/irandan-terorle-mucadele-icin-ortaklik-teklifi-154817h.htm> Erişim Tarihi: 23.07.2017.

³⁵⁵ Avrupa Parlamentosu Raporu: Türkiye-İsrail Arasında Zedelenen Askeri İlişkiler, (2012) Şalom Gazetesi, <http://www.salom.com.tr/haber-84658> [avrupa parlamentosu raporu turkiyeIsrail arastirinda zedelenen askeri iliskiler.html](http://www.salom.com.tr/haber-84658) Erişim Tarihi: 23.07.2017.

³⁵⁶ Intelligence/Information Sharing in Combating Terrorism: Home, <http://www.natolibguides.info/intelligence> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁵⁷ International Police (Uluslararası Polis).

³⁵⁸ Turkey, INTERPOL, <https://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Turkey> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

yaratmamak açısından ve de terörle mücadele kapsamında yapılan etkili şekilde harekâtlar düzenlemek için önemlidir.³⁵⁹

ABD ile de terörle mücadele kapsamında Türkiye, istihbarat paylaşımı yapmaktadır.³⁶⁰ Yapılan istihbarat ve terörle mücadele iş birliği anlaşmalarına rağmen ABD, Türkiye'nin diplomatik çabalarını da görmezden gelerek, PKK'nın uzantısı olan PYD'ye silah yardımı yapmaktadır. Ama ABD'nin, basın açıklamalarında Türkiye'ye PKK'ya karşı yardım sözleri vermesi ise çelişki yaratmaktadır.³⁶¹

Yapılan istihbarat paylaşımları, genellikle operasyonel ve taktik ölçeklerde olup sahada yapılan operasyonlara destek niteliğindedir. Bunun yanında, ABD ile birlikte PKK'ya karşı çalışacak stratejik istihbarat paylaşımını esas alan kurullar kurulmuştur.³⁶² Öte yandan, ABD ve İsrail ile yapılan istihbarat paylaşımlarında çeşitli tereddütler ortaya çıkmıştır. Özellikle, İsrail'den alınan Heron İHA'larından elde edilen IMINT'te güvenilirlik sorunları baş göstermiştir. Bununla birlikte, ABD ile anlık istihbarat paylaşımı kurulları aynı sorundan dolayı da hükmünü yitirmiştir. Dolayısıyla bu iki devletin Türkiye ile paylaştıkları istihbaratın, dönemselsel olarak doğruluk ve kesinlik ilkelerine uygunluğu da tartışmalı bir konudur.

Sonuç olarak Türkiye'nin, diğer ülkelerle ve uluslararası örgütlerle her alanda istihbarat alanında ve terörle mücadele iş birliği içine girdiği görülmektedir. Ancak işbirliğinin istenilen düzeyde olmadığı da söylenebilir.

³⁵⁹ Russia-Turkey Intelligence Sharing in Syria Signifies Major Changes in Relations, Sputnik, <https://sputniknews.com/middleeast/201610261046745351-russia-turkey-syria-intelligence/> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁶⁰ U.S. to Expand Intelligence Cooperation With Turkey, The Wall Street Journal, <https://www.wsj.com/articles/u-s-to-expand-intelligence-cooperation-with-turkey-1494436533> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁶¹ U.S. tells Turkey it supports Ankara's fight against PKK, <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-turkey-mattis-idUSKBN1871F0> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

³⁶² Hançerdeki Parmak İzleri, Yeniçağ Gazetesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/hancerdeki-parmak-izleri-16-92023h.htm> Erişim Tarihi: 09.08.2017.

SONUÇ

İstihbarat, insanlık tarihi kadar eski olup, yaşamsal öneme sahiptir. İstihbarat sayesinde ilk insanlar karınlarını doyurmuş, güvenlik ihtiyaçlarını sağlamış ve var olmuşlardır. Gündelik hayatta istihbaratın izlerine rastlamak mümkündür. Şöyle ki çocuklarını evlendirecek bir aile bile karşı tarafın kim olduğunu, nereli olduğunu, nerede yaşadığını, ne iş yaptığını ve nasıl karakterde insanlar oldukları gibi konularda bilgiler toplayıp işlemektedir. Çocuklarının güvenliğini düşünen bir aile gibi devlette kendi varlığını ve halkını düşünmektedir. Dolayısıyla, istihbarat da devletler için elzemdir.

Devletle bağlantılı olarak genel hatlarıyla bir istihbarat tanımı yapmak gerekirse, *istihbarat, ulaşılabilen bütün açık, yarı açık ve/veya gizli kaynaklardan her türlü aracın kullanılması sonucunda elde edilen her türlü veri, malumat ve bilginin ulusal genel veya ulusal özel planlardaki politikaların gerçekleştirilmesi ve ulusal politikalara zarar verilmesinin engellenmesi amacı ile toplandıktan sonra önemine ve doğruluğuna göre sınıflandırılması, karşılaştırılması, analiz edilerek değerlendirilmesi süreci sonucunda ulaşılan bilgidir.*

Karar vericiye gelen istihbaratın belli ilkelerinin olması gerekmektedir. İstihbarat, süratli, kesin, doğru, amaca uygun, esnek ve objektif olmalıdır. Aksi durumda istihbarat karar vericiyi yanlış yönlendirerek, ulusal ve uluslararası düzeyde sorunlara yol açabilecektir. Çalışmada istihbarat detaylıca incelenirken istihbaratın aslında çözüme giden yolda ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Bir başka söylemle, siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, coğrafi, biyografik, ulaşım - iletişim, bilimsel - teknik ve son olarak psikolojik harp istihbaratı gibi farklı alanlarda yapılan istihbarat faaliyetleri, sadece terörle mücadelenin değil aynı zamanda çalışmanın konusu olmayan fakat devletin varlığını sürdürdüğü bütün alanlarda istihbaratın elzemliğini ve alanın genişliğini açıkça göstermektedir. Karar vericilerin ihtiyacına

göre istihbarat, taktik, operasyonel ve stratejik olmak üzere farklı ölçeklerde gerçekleştirilen bir faaliyettir.

Bu faaliyetler ışığında istihbaratın bir süreç olduğu yani istihbaratın çark mantığıyla talep, planlama, analiz ve dönüt süreçlerinden geçtiği fakat devletlerin kendi çark mantıklarının da var olduğu anlaşılmaktadır.

Terörizm, tarihsel tabanında eski çağlara dayanmaktadır. Zealotların, Roma hâkimiyetine karşı durması ve de suikast eylemleriyle halkı ve devleti terörize etmesi, Haşhaşilerin bölgelerinde stratejik konumlara kişiler yerleştirerek veya toplum içinde yaptıkları intihar eylemleriyle güç elde etme çabası terörizmin aslında sadece Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında var olmadığını aslında kadim bir geçmişini olduğunu da göstermektedir. Terörizm, dünyada devletler tarafından kendilerini hedef aldığı mücadele edilmesi gereken bir olgu olarak görülmesine rağmen devletlerin genelinin üzerinde anlaştığı ortak bir terörizm tanımı da bulunmamaktadır. Uluslararası örgütlerde yapılan tanımların üye ülkeler tarafından benimsenmesi yerine kendi tanımlarını yapması da ayrı bir inceleme konusudur. Klasik bir söylemle birinin teröristini, bir diğeri için özgürlük savaşçısı olarak değerlendirmesi, mücadele yollarını tıkmaktadır. Terörizm bir anda ortaya çıkan eylemler bütünü değil, süreç içerisinde gerçekleşen eylemler dizisinin bir toplamıdır. Bu bağlamda terörle mücadelede sorunun nedenine inilmesi, amacının ve çeşidinin bilinmesi, safhalarının iyi incelenerek geçirdiği süreçlerin analiz edilmesi gereklidir.

Devlet terörizmle mücadele ederken politika ve strateji belirleme, medyanın kullanımı, uluslararası alanda iş birliği ve istihbaratı içine alacak şekilde bir takım araçlara başvurmakta ve fakat devletlerin adı geçen araçların hepsini de etkin şekilde kullanamadığı ortadadır. Çalışmanın temelini oluşturan terörle mücadele istihbaratının, sadece silahlı kolluk kuvvetlerinin teröristleri etkisiz hale getirmek için kullandığı bir istihbarat çeşidi olmadığı ve terörle mücadelede kullanılan diğer araçlara da hizmet ettiği söylenebilir. Zamanla terör örgütlerinin teknolojiyi kullanmanın kendileri için zaaf olduğunu görmesi ve dolayısıyla teknolojiden kaçarak ilkel yöntemlerle gerçekleştirilen haberleşme teknikleriyle gözden uzak bir iletişim ağıyla örgütlendikleri anlaşılmaktadır. Buna karşı devletlerinde TECHINT üzerinden elde edemediği istihbarat yerine en eski yöntemlerinden biri olan HUMINT'i öne aldıkları görülmektedir.

Bazı devletlerin istihbarat yapıları incelendiğinde, bu devletlerin istihbarat teşkilatlarının ne derece etkili olduğu da görülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Rusya Federasyonu ve İsrail kıyaslandığında, istihbaratı kullanma açısından birbirlerine göre eksik veya fazla yanlarının olduğu görülmüş olup bu durumun devletlerin terörle mücadele anlamında başarı ya da başarısızlıklarını etkilediği ortaya konmuştur. Bu bağlamda ABD'nin istihbarat yapısının gerek personel gerekse TECHINT alanında avantajlarının olmasına rağmen HUMINT alanındaki eksikliğinden dolayı terörle mücadele bağlamında gerekli başarıyı sağlayamadığı görülmektedir. Ayrıca çıkartılan yasalarla görev yükleri şişirilmiş personellerin iş yüklerinin arttırılmasının yanı sıra, uygulanan politikalarla ABD'nin başka devletlere de çeşitli zorluklar çıkarabileceği ön görülebilmektedir. Kendi istihbarat açıklarını kapatmak için attığı adımların dünyada anti- Amerikancı yaklaşımların da artmasına hizmet ettiği anlaşılmaktadır. İngiltere'nin, uluslararası arenada terörle mücadele istihbaratı kapsamında elinde gerekli TECHINT bulunurken, personel yetersizliğinden dolayı sistemde sorunlar yaşamasına ek olarak denetleme kurullarının varlığının ayrı bir engel olduğu veya sistemi yavaşlattığı söylenebilir. Son yıllarda Londra'da patlatılan bombalar ve ülke çapındaki terör faaliyetleri İngiltere'nin terörle mücadele istihbaratındaki başarısının yetersiz olduğu kanısı uyandırmaktadır.

Rusya'nın, Çarlık Dönemi, Sovyet Birliği ve günümüz hali incelendiğinde maddi imkânsızlıklar yaşadığı ve elindeki insan kaynaklarıyla HUMINT alanında kendini geliştirmeye gittiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, Rusya'nın TECHINT alanındaki gelişmelerine bakıldığında ise ABD, İngiltere ve İsrail'in gerisinde kaldığı ortadadır. Kafkaslardaki terörle mücadelesinde sert yöntemler izleyen Rusya bölgede yerel halktan sağladığı HUMINT elemanları aracılığıyla istihbarat sağlamasıyla bölgeye gelen Vahabi - Selefî teröristler ve onların devşirdikleriyle mücadele etmektedir. İsrail'in diğer devletlerle karşılaştırıldığında dünyadaki Yahudi lobisinin en büyük avantajı olduğu ve bu lobinin etkin şekilde İsrail'e hizmet ettiği anlaşılabilmektedir. Sonuçta İsrail, dünya çapında sözü edilen bu lobi sayesinde lehine yasalar ve eylemler yaptırabilmektedir. Bununla birlikte HUMINT faaliyetleri konusunda gönüllü eleman bulabilmektedir. Müttefiki olan ABD'den dahi bazı istihbarati bilgileri çaldığı bilinmektedir. TECHINT kapsamında da İsrail, dünyanın önde gelen

devletlerinden biridir. SIGINT, IMINT ve ELINT gibi teknolojik yöntemleri İsrail'i hedef alan terör örgütlerine karşı etkin şekilde kullanmaktadır. İsrail'in terörle mücadele bağlamında HUMINT ve TECHINT faaliyetlerinin etkinliğinin yanı sıra terörle mücadele istihbaratı gerçekleştiren kurumlarının görev sahalarında kesin çizgilerin olması da terörle mücadele istihbaratının etkililiğini arttırdığı da söylenebilir. Ancak İsrail'in tüm bu kapasitesine ve kurumsal yapısına rağmen terörle mücadelede kesin sonuç alamadığı görülmektedir. Yukarıda ifade edilen devletlerin istihbarat yeteneklerine ilişkin bilgiler ışığında Türkiye'nin terörle mücadele istihbaratının yapısı ve işleyişi daha iyi kıyaslanabilecektir.

Türk istihbarat tarihi milattan önceye dayanmakta olup, günümüze kadar süregelmiştir. Fakat 16 tane Türk devletinin yıkılması ve kurulması sürecinde geçirilen sistemsel değişikliklerin alt yapıda sorunlar oluşturduğu, sorunların hala giderilemediği görülmektedir. Türk istihbarat sisteminde, yurt dışından gelen uzmanlar tarafından şekillendirme çalışmaları yapılmış olmasına rağmen başarı sağlanamamıştır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan yabancı uzman ağırlığı bir sonuç getirememiştir. Çünkü Almanya'dan gelen istihbaratçılar Osmanlı coğrafyasına ve ihtiyaçlarına yabancı kişilerdir. Bunun yanında bürokratik sistem farklılığı sorunun başka bir boyutu olmuştur. Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte kendisine ait çağdaş bir sistem kurulmaya çalışılması ve NATO'ya girilmesiyle birlikte Türkiye'de istihbarat ve güvenlik teşkilatları bu bağlamda yapılandırılmaya başlanmıştır.

Öte yandan uzun süredir terörle mücadele eden Türkiye'nin terörle mücadele istihbaratında önemli bir sorunu olduğu ortadadır. Türk istihbarat sisteminin ülke ve dünya coğrafyasında etkin şekilde çalışacak bir yapıya dönüşmesi doğru olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte terörle mücadele kapsamında Türk istihbarat sisteminin, kendi içinde yabancı etkilerle oluşmuş bürokratik yapılardan kurtularak sonuç odaklı çalışması gerektiği söylenebilir. Türk istihbarat sisteminde, görev sahaları ve yetkileri birbirine girmiş ve terörle mücadele istihbaratının yanı sıra başka işler de yapan kurumların, sistemde her geçen gün işlevselliğini kaybettiği anlaşılmaktadır. Öte yandan istihbarat toplama teknikleri gerek teknolojik manada gerekse bilimsel manada geliştirilmediği Türkiye'de TECHINT kapsamında eksikliklerin var olduğu görülmektedir. Ayrıca, elde bulunan TECHINT unsurlar

yabancı devletlerden devredilen sistemler olduğundan dolayı şüphe uyandırabilmektedirler. Yukarıda adı geçen devletler dikkate alınarak Türk istihbarat sistemine bakıldığında önemli farklıklar da görülmektedir.

ABD’de yaşanan 11 Eylül saldırısının akabinde, birçok yasa çıkarılarak ülkedeki güvenlik anlayışı yapılandırılmıştır. Fakat Türkiye’de uzun yıllardır yaşanan terör olaylarına rağmen istihbarat yapılanmasının hala etkin yasal dayanakları bulunmamakta ve kısmı yasal değişiklikler yoluyla düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Ayrıca, Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerinin dış bağlantıları olmasına rağmen, örnek gösterilen diğer devletlerin istihbarat teşkilatlarıyla kıyaslandığında MİT’in ülke dışı faaliyetlerinin daha sınırlı olduğu ifade edilebilir. Buna ek olarak İsrail’in istihbarat yapılanmasında görev ve yetki ayrımının yasal olarak net bir şekilde belirlenmiş olmasına rağmen, Türkiye’de yasal sınırlarla çizilmiş etkin bir görevlendirme olmadığı anlaşılmaktadır. Zira istihbarata bakan birçok kurum ve kurulun olması ve bunlar arasında yetki karmaşası istihbaratta aksamalara yol açmaktadır. Bu sorunların aşılması bakımından İngiltere’de olduğu gibi denetleme kurulları vasıtasıyla istihbarat sistemi yavaşlatılmadan istihbarat kalitesi değerlendirilmelidir. Rusya’nın ise TECHINT eksiğinden dolayı HUMINT’e yönelmesi durumu Türkiye’de de var olmakla birlikte HUMINT’i geliştirme konusunda yeterli çalışmaların da yapılmadığı söylenebilir.

Sonuç olarak, terörizmle mücadelede istihbarat farklı yönleriyle ve yeterli araçlar kullanılarak uygulandığında devletin terörizmle daha etkin mücadele edeceği ancak uygulamada yasal, kurumsal alt yapının ve gerekli araçların bulunmaması ise terörizmle mücadeleyi akamete uğratacaktır. Türkiye açısından istihbarat yapısı incelendiğinde terörle mücadele istihbaratının gelişiminin halen devam ettiği ve eksiklikleri giderecek adımlar atıldıkça istihbarat da başarının artacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- A/RES/49/60 84th plenary meeting 9 Aralık 1994:
<http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r060.htm> Erişim Tarihi:
01.03.2017.
- ABD Yasası 22. Maddesi, Bölüm 2656f (d) Erişim Tarihi: 17.03.2017
<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/22/2656f>
- ABD'nin, YPG'ye IŞİD'le mücadele gerekçesiyle askeri malzeme desteği 900 TIR'a ulaştı, Sputnik, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201708011029505669-abdnin-ypgye-gonderdigi-silahlar-900-tiri-gecti/> Erişim Tarihi: 04.08. 2017.
- Acar, Ü., (2012), *A'dan Z'ye Terörizmi, Eylem*, Kripto Yayınları, Ankara.
- Akçadağ, E. (bilinmiyor) "Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi"
www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf Erişim Tarihi:
12.09.2017.
- Anhegger, R. Martoloslar Hakkında, Dergipark.gov.tr.,
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/172981> Erişim Tarihi:
21.07.2017.
- Arenas,E., O., (2014) "Strategic, Intelligence And Economic Security", *Strategic Dossier 162 B Economic Intelligence In A Global World*, Spanish Institute For Strategic Studies, 9-31.
- Asker, A. Rusya Federasyonu İstihbaratında Dönüşüm, *İstihbarat Bilimi*, Yılmaz, S. (ed) Kripto Yayınları, Ankara.
- Atay, M. (2002) "Rusya Gizli İstihbarat Servisleri: Kgb'nin Kısa Tarihi," *Avrasya Dosyası*, 8(2) 309-328.
- Ateş, H., (2014) *Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Ateş, H. (bilinmiyor) "Psikolojik Savaş Özelinde Psikolojik Harekât Nedir ?"
https://www.academia.edu/31484871/Psikolojik_Sava%C5%9F_%C3%96z_elinde_Psikolojik_Harekat_Nedir Erişim Tarihi: 12.09.2017.

- Avrupa Parlamentosu Raporu: Türkiye-İsrail Arasında Zedelenen Askeri İlişkiler, (2012) Şalom Gazetesi, <http://www.salom.com.tr/haber-84658-avrupa-parlamentosu-raporu-turkiyeisrail-arasinda-zedelenen-askeri-iliskiler.html> Erişim Tarihi: 23.07.2017.
- Ayaklanma için sırada bekleyen ülkeler, (2011) Haber 7, <http://www.haber7.com/dunya/haber/697925-ayaklanma-icin-sirada-bekleyen-ulkeler> Erişim Tarihi: 23.06.2017.
- Aydın, N.(2012), *Küresel Terör ve Terörizm*, Kum saati Yayınları, İstanbul.
- Bennet, G. (2002) “ Vladimir Putin & Russia’s Special Services,” *Conflict Studies Research Centre*.
- Best R., Cumming, A. (2007) *Open Source Intelligence (OSINT): Issues For Congress*, Washington D.C.: Congressional Research Service, Library Of Congress, , s.CRS-5.
- Betts, R. (2007) *Enemies Of Intelligene: Knowledge &Power In American National Security*, New York, Columbia University Press.
- Bimford,M.T.; (1958) “Intelligence as a Science”, *Studies in Intelligence*, 2(2).
- Bjørge, T.(Ed.), (2005) *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality, and Ways Forward*,Routedge Taylor& Francis Group.
- Black operation, Wikipedia, <https://en.0wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvQmxhY2tfb3BlcmF0aW9u> Erişim Tarihi: 05.08.2017.
- Byman, D., (2014) “Intelligence and National Security The Intelligence War on Terrorism” *Intelligence and National Security*, 29(6) 837-863.
- Cabinet Office, National Intelligence Machinery, 2010.
- Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/kids-page/6-12th-grade/who-we-are-what-we-do/the-intelligence-cycle.html> . Erişim Tarihi: 05.11.2016.
- Chaliand, G. ve Blin, A. (2007) *The History Of Terrorism From Antiquity To Al Qaeda*, Çev.: E. Schneider, K. Pulver, J. Browner, University Of California, London.
- CIA: Guide To The Insurgency, <https://fas.org/irp/cia/product/insurgency.pdf> , Erişim Tarihi:09.05.2017.
- Clarke, Richard A., Michael J. Morell, Geoffrey R. Stone, Cass R. Sunstein, Peter Swire, And The President’s Review Group On Intelligence And

- Communications Technologies.(2014) *The NSA Report: Liberty And Security In A Changing World*. Princeton University Press
- Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism:
<https://www.wdl.org/en/item/11579/> Erişim Tarihi: 10.03.2017.
- Cope, N., (2004) "Intelligence Led Policing Or Policing Led Intelligence ?' Integrating Volume Crime Analysis Into Policing," *British Journal of Criminology*, 44(2), 188-202.
- Council Framework Decision of 13 June 2002 On Combating Terrorism Erişim Tarihi: 10.03.2017.
- Crensew, M. (1981) "The Causes Of Terrorism" *Comparative Politics*, 13(4).
- Crenshaw, M. (2014)"Terrorism Research: The Record." *International Interactions* 40 (4), 379-399.
- Davies, B. (2005) *The Spycraft Manual: The Insider's Guide To Espionage Techniques*, Londra: Carlton Books.
- Davis E., L.,Martini, J., Cragin, K. (2017) "A Strategy to Counter ISIL as Interregional Threat" *Rand Corporation*,
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE228/RAND_PE228.pdf Erişim Tarihi: 09.08.2017.
- Definition of Strategy, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/strategy> Erişim tarihi: 27.05.2017.
- Denécé, E. & Arboit,G., (2010) "Intelligence Studies in France," *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 23(4), 725–747.
- Department Of Defence, (2005) *Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02*, Washington.
- Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, Milli İstihbarat Teşkilatı, <https://www.mit.gov.tr/2937.pdf> Erişim Tarihi: 13.09.2016.
- Dictionary Of Military Associated Terms JP 1-02
- Donohue, L., (2015) "The Dawn of Social Intelligence," *Georgetown Law Faculty Publication*, 1061-1112.
- Kurttekin, T., (2003) İstihbarat Ders Notları, , Ankara, s. 2.
<https://paperzz.com/doc/5036638/istihbarat-ders-notlar%C4%B1---milli-savunma-bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1> Erişim Tarihi: 27.07.2017.

Ege, K. (1985) "The CIA View Of Israeli Intelligence Services", Merip Reports, no.105, 26-27.

EGMONT <https://www.egmontgroup.org/en/content/about> .

Egmont Grubu, Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/egmont-grubu/67> Erişim Tarihi: 23.07.2017.

Emniyet Genel Müdürlüğü 2016 Faaliyet Raporu, <https://www.egm.gov.tr/Documents/EGM2016FaaliyetRaporu.pdf> Erişim Tarihi: 06.08.2017.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı Misyon ve Vizyonumuz, <http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Misyon-ve-Vizyonumuz.aspx> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı Tarihçe, <http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Tarihce.aspx> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

"Erdoğan Brüksel'e KabarıK Dosyayla Gitti" <https://www.aydinlik.com.tr/dunya/2017-mayis/erdogan-bruksel-e-kabarik-dosyayla-gitti> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

PKK'nın Ermeni kimliğine dikkat!, Yeniçağ Gazetesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/pkknin-ermeni-kimligine-dikkat-113432h.htm> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

FBI Terrorism Definition <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005> Erişim Tarihi: 17.03.2017.

Federal Bureau of Investigation İstihbarat Tanımı, <https://www.fbi.gov/about-us/intelligence/defined> Erişim Tarihi: 17.05. 2016.

Federal Protective Service (FSO) Federal'naya Sluzhba Okhrani, Federation of American Scientists, <https://fas.org/irp/world/russia/fso/> Erişim Tarihi: 01.07.2017.

Fırat Kalkanı, <http://www.milliyet.com.tr/firat-kalkani-harekatinin-216-gundem-2423279/> Erişim Tarihi: 19.07.2017.

Five Years After Gaddafi, Libya Torn By Civil War And Battles With Isis (2016) The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/16/libya-gaddafi-arab-spring-civil-war-islamic-state> Erişim Tarihi:23.06.2017.

- Fuentes, J.R. (2006) "New Jersey State Practical Guide To Intelligence-Led Policing," *Center For Policing Terrorism At The Manhattan Institute*.
- Galeotti, M. (2016) "Putin's Hydra: Inside Russia's Intelligence Services", *European Council on Foreign Relations*, [http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_169 -
INSIDE_RUSSIAS_INTELLIGENCE_SERVICES_\(WEB_AND_PRINT\)
_2.pdf](http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_169_-_INSIDE_RUSSIAS_INTELLIGENCE_SERVICES_(WEB_AND_PRINT)_2.pdf) Erişim Tarihi: 09.08.2017.
- Genel Sekreterliği Kanunu" <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/27438> Erişim Tarihi: 15.07.2017.
- Gnaor, B. (2002) "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?" *Police Practice and Research*, 3(4) 287-304.
- Goodman, M. A. (2003) "9/11 The Failure of Strategic Intelligence," *Intelligence And national Security*, 18(4) 59-71.
- Halep'te Muhaliflerden 'Ateşkes' Öncesi Yeni Saldırı, (2016) BBC, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37859374> Erişim Tarihi: 23.06.2017.
- Hancıerdeki Parmak İzleri, Yeniçağ Gazetesi, [http://www.yenicaggazetesi.com.tr/hancerdeki-parmak-izleri-16-
92023h.htm](http://www.yenicaggazetesi.com.tr/hancerdeki-parmak-izleri-16-92023h.htm) Erişim Tarihi: 09.08.2017.
- Headquarters Department of the Army, (2001) *Field Manual 3-0*, Washington.
- Headquarters Department Of The Army, (2006) *Field Manual 3-19.50*, Washington.
- Headquarters Department of the Army, (2010) *Field Manual 2-0*, Washington.
- Headquarters Department Of The Army, (2010) *Field Manual 34-54*, Washington, s. 2-1.
- Heidenrich, J.G. (2007) "The State of Strategic Intelligence" *Central Intelligence Agency*, [https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-
publications/csi-studies/studies/vol51no2/the-state-of-strategic-
intelligence.html#the-intelligence-community-s](https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol51no2/the-state-of-strategic-intelligence.html#the-intelligence-community-s) Erişim Tarihi: 20.06.2017.
- Held, V. (2004) "Terrorism and War", *The Journal of Ethics*, 8 (1) 59-75.
- Herman, M., (1996) *Intelligence Power In Peace and War*, Cambridge Press, Cambridge.
- Heywood, A. (2013) *Siyaset*, Ankara, Adres Yayınları.

Hutchinson, M. C., (1972) "The Concept of Revolutionary Terrorism" *The Journal of Conflict Resolution*, 16(4) 383-396.

"How do you define terrorism?" <https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/terrorism-faqs.html> Erişim Tarihi: 17.03.2017

IDF Reviving Psychological Warfare Unit Haaretz, <http://www.haaretz.com/idf-reviving-psychological-warfare-unit-1.148134> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

Inside the KGB An interview with retired KGB Maj. Gen. Oleg Kalugin, <https://web.archive.org/web/20070206020316/http://www.cnn.com/SPECIALS/cold.war/episodes/21/interviews/kalugin/> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

Insurgent (dissident terrorism):kendi politik otoritesine karşı savaşan kişi olarak tanımlanmıştır.

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/insurgent?fallbackFrom=turkish> Erişim Tarihi: 08.05.2017.

Intelligence <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/intelligence> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

Intelligence <http://www.dictionary.com/browse/intelligence?s=t> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

Intelligence <http://www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence> Erişim Tarihi: 25.04.2016.

Intelligence http://www.oxforddictionaries.com/definition/american_english/intelligence Erişim Tarihi: 25.04.2016.

Intelligence Service Act 1994, 1. Madde 2. Fıkra a-b-c- bentleri, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/13/pdfs/ukpga_19940013_en.pdf Erişim Tarihi: 28.06.2017.

Intelligence/Information Sharing in Combating Terrorism: Home, <http://www.natolibguides.info/intelligence> Erişim Tarihi: 07.08.2017

İlker Akgüngör, MİT'e İHA'yı TÜBİTAK yapacak, <http://www.kokpit.aero/mit-ih-a-tubitak> Erişim Tarihi: 15.07.2017.

İlter, E. (2002) "Osmanlılarda İstihbarat (XIV.-XX. YÜZYILLAR," *Avrasya Dosyası*, 8(2) 233-254.

İlter, E.,Türkler 'de İstihbarat, http://www.mit.gov.tr/birinci_bolum_A.html ,Erişim Tarihi: 23.04.2016.

İran'dan 'terörle mücadele' için ortaklık (2017) Yeni Çağ Gazetesi, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/irandan-terorle-mucadele-icin-ortaklik-teklifi-154817h.htm> Erişim Tarihi: 23.07.2017.

- İstihbarat: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.571e06552daa55.46647272 Erişim Tarihi: 25.04.2016.
- İstihbarat Çarkı, Milli İstihbarat Teşkilatı, <http://www.mit.gov.tr/t-cark.html> Erişim Tarihi: 05.11.2016.
- İstihbarat ve Önemi, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı, <http://www.istihbarat.pol.tr/Sayfalar/Istihbarata-%C4%B0liskin.aspx> Erişim Tarihi: 25.04.2016.
- İstihbaratın Tanımı ve İstihbarat Çarkı, Milli İstihbarat Teşkilatı, <http://www.mit.gov.tr/giris.html> Erişim Tarihi: 25.04.2016.
- İstihbaratta yeni yapılanma başladı, Habertürk, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1320085-istihbaratta-yeni-yapilanma-basladi> Erişim Tarihi: 06.08.2017.
- İşte Türkiye'nin Katar'daki askeri üssü, (2017) Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/son-dakika-iste-turkiyenin-katardaki-askeri-ussu-40483254> Erişim Tarihi: .19.07.2017.
- İşte Türkiye'nin yurt dışındaki ilk askeri üssü, (2016), İnternethaber. Com, <http://www.internethaber.com/iste-turkiyenin-yurt-disindaki-ilk-askeri-ussu-1719221h.htm> Erişim Tarihi: .19.07.2017.
- Jamwal, N.S. (2003) "Counter Terrorism Strategy" *Strategic Analysis*, 27(1).
- Jandarma'nın Bayraktar İHA'sı Elazığ'da, <http://www.kokpit.aero/jandarmaya-silahli-ih>, Erişim Tarihi: 06.08.2017.
- Jasper Copping, British have invaded nine out of ten countries - so look out Luxembourg, The Telegraph, <http://www.telegraph.co.uk/history/9653497/British-have-invaded-nine-out-of-ten-countries-so-look-out-Luxembourg.html> Erişim Tarihi: 15.06.2017.
- Johnson, K., L., (2013) "Preface To Theory Of Intelligence," *International Journal Of Intelligence and Counterintelligence*, 16(4) https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol18no3/html/v18i3a03p_0001.htm Erişim Tarihi: 09.08.2017.
- Johnson, L. K, (2003) "Governing In The Absence Of Angels: On The Practice Of Intelligence Accountability In The United States," *Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF) The Norwegian Parliamentary*

Intelligence Oversight Committee Human Rights Centre, Department of Law, University of Durham,.

K. C. Duncan, Geographical Intelligence , https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol3no2/html/v03i2a03p_0001.htm ,Erişim Tarihi: 05.10.2016.

Kahana, E., (2006) *Historical Dictionary of Israeli Intelligence*, The Scarecrow Press, Inc.

Kahana, ve E. Suwaed (2009) *Middle Eastern Intelligence*, Maryland.

Kalelioğlu, O. (2002) “Psikolojik Harp İstihbaratı,” *Avrasya Dosyası*, 8(2) 100-108.

Kamu Güvenliği Müsteşarlığı, <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmHakkimizda> Erişim Tarihi: 16.07.2017.

Karabulut, A. Dünya Tarihinde İstihbaratın Önemi, *İstihbarat Bilimi*, Yılmaz, S. (ed) Kripto Yayınları, Ankara.

Karataş, K.(2017) *Dünyanın yörüngesini Değiştiren Güçler: İstihbarat Örgütleri*, İstanbul.

Karmon, E., (2002) “The Role Of Intelligence In Counter Terrorism,” *The Korean Journal Of Defence Analysis*, 14(1) 109- 119.

Kaya, K. (2015) *Geçmişten Günümüze Türk İstihbarat Teşkilatı*, Kripto Yayınları, Ankara.

Kedikli U. (2013) *Uluslararası Terörizm ve Devlet Sorumluluğu*, Ankara: Nobel Yayınları, Yayın No: 696.

Kent, S.,(2003) *Stratejik İstihbarat*, ASAM Yayınları, Ankara.

Krieger, T. Ve Meierrieks, D. (2011) “What Causes Terrorism?” *Public Choice*, 3(27) 3–27.

Ku Klux Klan, <http://www.history.com/topics/ku-klux-klan> : 04.08.2017.

Kuosa T., (2014) “Towards Strategic Intelligence – Foresight, Intelligence, and Policy-Making,” Estonya Dynamic Futures.

Kuperwasser, Y.,(2007) “Lessons From Israel’s Intelligence Reform” *The Saban Centre For Middle East Policy At Brooking Institute*.

Kydd, Andrew H., ve Barbara F. Walter. (2006) “The Strategies of Terrorism” *International Security*, 31(1) 49-80.

Laqueur, W. (2002) *A History Of Terrorism*, Transaction Publishers New Jersey.

- Lerner L. K. Ve Wilthmoth B. (2004) *Encyclopedia Of Espionage, Intelligence and Security*, Amerika Birleşik Devletleri: Gale Books.
- Lewis, B. (1995) *Haşşiler Ortaçağ İslam Dünyasında Terörizm ve Siyaset*, Çev: Doç. Dr. Ali Aktan, Sebil Yayınları, İstanbul.
- Lia B., ve Skjøberg K., (2004) “Causes Of Terrorism: An Expanded Updated Review of Literature”, Norway, *Forsvarets Forskningsinstitutt Norwegian Defence Research Establishment*.
- Lodge, F., (2016) The Post-9/11 U.S. Intelligence Community, The Cipher Brief, <https://www.thecipherbrief.com/article/north-america/post-911-us-intelligence-community-1089> Erişim Tarihi: 07.06.2017.
- Main Intelligence Administration (GRU), Federation of American Scientists, <https://fas.org/irp/world/russia/gru/index.html> Erişim Tarihi: 01.07.2017.
- Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force- Fatf), Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/mali-eylem-gorev-gucu/65> Erişim Tarihi: 23.07.2017.
- Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, <http://www.masak.gov.tr/tr/content/gorev-ve-yetkiler/39> Erişim Tarihi: 17.07.2017.
- Margolis, G. (2013) “The Lack of HUMINT: A Recurring Intelligence Problem” *Global Security Studies*, 4(2) 43-60
- McDowell, D. (2009) *Strategic Intelligence: A Handbook For Practitioners, Managers, And Users*, Maryland, Scarecrow Press Inc.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, <https://www.mgk.gov.tr/index.php/kurumsal/hakkimizda> Erişim Tarihi: 15.07.2017.
- Minimum Criminal Intelligence Training Standarts For Law Enforcement And other Criminal Justice Agencies In The United States, (2007) *United States Department Of Justice*, Washington.
- MİT-Emniyet çatışmasında flaş iddia, (2012) Mynet.com, <http://www.mynet.com/haber/guncel/mit-emniyet-catismasinda-flas-iddia-615727-1>, Erişim Tarihi: 19.07.2017.

- MİT'in Personel Sayısı İlk Kez Açıklandı, (2014) Hukukihaber.com, <http://www.hukukihaber.net/gundem/mitin-personel-sayisi-ilk-kez-aciklandi-h41197.html> Erişim Tarihi: .19.07.2017.
- Monje, S. (2008) *The Central Intelligence Agency A Documentary History*, Connecticut, Greenwood Publishing.
- National Intelligence Reform Act of 2004” <http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5> Erişim Tarihi: 12.06.2017.
- National Security Act of 1947, <https://global.oup.com/us/companion.websites/9780195385168/resources/apter10/nsa/nsa.pdf> , Erişim Tarihi: 18.06.2017.
- Nizamülmülk, (2013) *Siyasetname*, Çev.: A.T. Ayar, İstanbul, İş Bankası Yayınları.
- Nye, J.S.Jr. (2004) *Soft Power: The Means To Success In World*, New York: BBS Public Affairs Books.
- Odom, W. (1997) *Fixing Intelligence For More Secure Intelligence*, New Heaven: Yale University Press.
- Organizing Unions: The 30's and 40's, The University of Washington, <http://depts.washington.edu/labhist/cpproject/grijalva.shtml> Erişim Tarihi: 23.06.2017.
- Öcalan-PKK-Yunanistan ilişkisi, Türk Yunan İlişkileri, http://www.turkishgreek.org/index.php?option=com_content&view=article&id=94:oecalan-pkk-yunanistan-ilikisi&catid=39:der-sorunlar&Itemid=59 Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- Özdağ, Ü. (2002) “Stratejik İstihbarat,” *Avrasya Dosyası*, 8(2) 109-149.
- Özdağ, Ü. (2013) *İstihbarat Teorisi*, Kripto Yayınları, Ankara.
- Özkaya, Ö., (2013) *Amerikan İstihbarat Belgeleriyle Kürtler*, İstanbul, Pegasus Yayınları.
- Patrick, S. (2015, 18 Şubat) “Transnational Terrorism: Three Things to Know” Council on Foreign Relations.
- Pick, A. (2011) *The Nation State, An Essay*, Web, s.5. <http://www.thenationstate.co.uk/TheNationState.pdf> Erişim Tarihi: 27.05.2017.
- PKK'nın yıllık uyuşturucu geliri 1.5 milyar dolar” <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1259357-pkknin-yillik-uyusturucu-geliri-15-milyar-dolar> Erişim Tarihi: 28.05.2017.

- Pringle, R.W. (2011) "Guide to Soviet and Russian Intelligence Services," *Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies*, 18 (2) 51-54.
- Purpura, P., P. (2007) *Terrorism And Homeland Security*, Burlington, Elsevier Publications.
- Randol, M. A. (2009) "Homeland Security Intelligence: Perceptions, Statutory Definitions, and Approaches," *Congress Research Service*.
- Regulation of Investigatory Powers Act , 6. Madde 2. Fıkra(i) bendi http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/23/pdfs/ukpga_20000023_en.pdf
Erişim Tarihi: 28.06.2017.
- Resolution 1267 (1999), United Nations Security Council, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/300/44/PDF/N9930044.pdf?OpenElement>
Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- Resolution 1373 (2001), [http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf) Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- Reyhanlı saldırısında FETÖ izi, Ntv.com, http://www.ntv.com.tr/turkiye/reyhanli-saldirisinda-feto-izi,3gZMjvccgkS8PN_ewrVP_w, Erişim Tarihi: 19.07.2017.
- Robertson,K., (1987) "Intelligence, Terrorism and Civil Liberties", *The Journal of Conflict Studies*, 7(2) 43- 62.
- Russell, R.L. (2007) *Sharpening Strategic Intelligence Why The CIA Gets It Wrong, And What Needs to Be Done To Get It Right*, New York,Cambridge Publications.
- Russell, R.L. (2007) *Sharpening Strategic Intelligence Why The CIA Gets It Wrong, And What Needs to Be Done To Get It Right*, New York,Cambridge Publications.
- Russian National Security Strategy, December 2015 – Full-text Translation, 30. Madde <http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf> Erişim Tarihi: 01.07.2017.
- Russia-Turkey Intelligence Sharing in Syria Signifies Major Changes in Relations, Sputnik, <https://sputniknews.com/middleeast/201610261046745351-russia-turkey-syria-intelligence/> Erişim Tarihi: 07.08.2017.

- Russia-Turkey Intelligence Sharing in Syria Signifies Major Changes in Relations, Sputnik, <https://sputniknews.com/middleeast/201610261046745351-russia-turkey-syria-intelligence/> Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Terör Ve Aşırıçılıkla Etkili Bir Şekilde Mücadele Edilebilmesi İçin Özel Servisler Arasında Sağlam Bir Koordinasyon Kurulması Gerektiğini Söyledi (2017) Sputnik, <https://tr.sputniknews.com/savunma/201704051027943653-putin-terror-mucadele-istihbarat-servis-isbirligi-sart/> Erişim Tarihi: 23.07.2017.
- Savunma Sanayii Müsteşarlığı Yıllık Faaliyet Raporu (2016) ss. 11,13
- Schaurer, F. ve Stöger, J., (2013) “The Evolution Of Open Source Intelligence,” *Journal Of U.S. Intelligence*, 19(3) 53-56.
- Security Service Act 1989, 1. Madde 2. Fıkra, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/5/pdfs/ukpga_19890005_en.pdf ,Erişim Tarihi: 28.06.2017.
- Seng, A., C., E., (2007) “MASINT: The Intelligence Of The Future” *Delta Horizons*.
- Shughart W (2006) “ An Analytical History Of Terrorism, 1945-2000” *Public Choice*.
- Status quo: Mevcut durumun devamı olarak tanımlanmıştır. (the existing state of affairs) <https://www.merriam-webster.com/dictionary/status%20quo> Erişim Tarihi : 23.05.2017.
- Stephen, M., (2005) “Using Intelligence To Protect Homeland Security,” *International Journal Of Intelligence And Counterintelligence*, 18(4) 549–573.
- Stepovana, E. (2013) “Russia’s Approach To The Fight Against Terrorism” *Russia As A Great Power: Dimensions Of Security Under Putin*, 301-322
- Sun Tzu, *The Art Of War*, Westview Press Books, Colorado, 1994.
- Technology and the fight against terrorism, <http://money.cnn.com/2015/11/24/technology/targeting-terror-intelligence-isis/index.html> Erişim Tarihi: 19.06.2017.
- Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı, <https://web.archive.org/web/20120210233143/http://www.egm.gov.tr/temuh/index.html>, Erişim Tarihi: 26.02.2017.
- Terörle Mücadele Kanunu 3713: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>

- Terror, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terror> Erişim Tarihi: 26.02.2017.
- Terror, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58b315bd4de7e3.66486923 Erişim Tarihi: 26.02.2017.
- The Arab Convention For The Suppression Of Terrorism 1998 Kahire, https://www.unodc.org/tldb/pdf/conv_arab_terrorism.en.pdf Erişim Tarihi: 01.03.2017.
- The World Fact Book: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2075.html>, Erişim Tarihi: 27.05.2017.
- Tilly, C. (2004) "Terror, Terrorism, Terrorist" *American Sociological Association*, 22 (1).
- Top Secret America, Washington Post, <http://projects.washingtonpost.com/top-secret-america/> Erişim Tarihi: 19.07.2017.
- Trump'tan Rakka operasyonu öncesi YPG'ye silah yardımına onay" <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39865038> Erişim Tarihi: 28.05.2017.
- Tugwell, MG. (1986) "Terrorism and Propaganda: Problem and Response," *Conflict Quarterly*, 5-15.
- Turk, A. (2004) "Sociology of Terrorism" *Annual Review of Sociolog*, vol. 30.
- Turkey, INTERPOL, <https://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Turkey> Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- Türk Deniz Kuvvetleri Birleşik Görev Kuvveti 151, https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=19&dil=1 Erişim Tarihi: 18.06.2017.
- Türkiye'nin Semalardaki Gözü Barış Kartalı, <http://www.kokpit.aero/baris-kartali-projesi-gun-sayiyor> Erişim Tarihi: 14.09.2017
- Türkiye'nin Uluslararası Toplumun Terörle Mücadele Çabalarına Katkıları, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-nin-uluslararasi-toplumun-terorle-mucadele-cabalarina-katkilari.tr.mfa> Erişim Tarihi: 23.07.2017.
- TSK'nın istihbarat uydusu Göktürk-1 yarın uzaya fırlatılacak (2016) Anadolu Ajansı, <http://aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/tsknin-istihbarat-uydusu-gokturk-1-yarin-uzaya-firlatilacak/698767> Erişim Tarihi: 11.09.2017.

- “Uniting And Strengthening America By Providing Appropriate Tools Required To Intercept And Obstruct Terrorism” (Patriot Act) Act Of 2001.
<http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5> Erişim Tarihi: 12.06.2017.
- U.S. tells Turkey it supports Ankara's fight against PKK,
<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-turkey-mattis-idUSKBN1871F0> Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- U.S. to Expand Intelligence Cooperation With Turkey, (2017) ,The Wall Street Journal,
<https://www.wsj.com/articles/u-s-to-expand-intelligence-cooperation-with-turkey-1494436533> Erişim Tarihi: 23.07.2017.
- U.S. to Expand Intelligence Cooperation With Turkey, The Wall Street Journal,
<https://www.wsj.com/articles/u-s-to-expand-intelligence-cooperation-with-turkey-1494436533> Erişim Tarihi: 07.08.2017.
- United States Counter-Terrorism legislations
[.http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5](http://www.legislationline.org/topics/country/54/topic/5) Erişim Tarihi: 07.06.2017.
- Vigilante terrorism” kelimesini tek bir kelime olarak karşılığı olmadığı için bu şekilde yazılmıştır.
<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/turkish/vigilante>, Erişim Tarihi:08.05.2017.
- Walsh. J. I. (2009) “Security Policy and Intelligence Cooperation in the European Union,” *Paper Prepared For The Biennial Meeting Of the European Union Studies Association*.
- West, N. (2015) *Historical Dictionary Of International Intelligence*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishing.
- West, W. (2006) *Historical Dictionary of International Intelligence*, Maryland: The Scarecrow Press Inc.
- Which countries don't like America and which do, (2014) Pew Research Center,
<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/07/15/which-countries-dont-like-america-and-which-do/> Erişim Tarihi:23.06.2017.
- Yazarı Belli Değil, (2007) “US Intelligence Reform” Improvemnt in Counter – Terrorism?” *IISS Strategic Comments*.
- Yesevi, Ç., G., (2015). İsrail'in Güvenliğinde İstihbarat Servislerinin Yeri,, *İstihbarat Dünyası*, Yılmaz, S. (ed) Kripto Yayınları, Ankara.

- Yılmaz S. (2014) *Amerika Birleşik Devletleri İstihbaratı 1947-2014*, Ankara, kripto Yayınları, Yayın no:78.
- Yılmaz, S. (2009) *Ulusal Savunma Stratejisi*, İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yılmaz, S. (2011) *Terör ve Türkiye: Düşünce, Strateji, Eylem*, Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, S. (2014) “ Türkiye’nin Askeri İstihbarat İhtiyacı” *Academia.edu.*, s. 5
https://www.academia.edu/7648130/T%C3%BCrkiyenin_Asker%C4%B0stihbarat_%C4%B0htiyac%C4%B1 Erişim Tarihi: 16.07.2017.
- Yılmaz, S.(2007) *21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*, İstanbul, Milenyum Yayınları, Yayın No:2.
- 04.11.1987 tarihli, “Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulunun Toplanma, Çalışma Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmelik”
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.8054&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> Erişim Tarihi: 17.07.2017.
- 668 sayılı 27.07.2016 tarihli “Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum Ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160727M2-1.pdf> Erişim Tarihi: 13.09.2017.
- 694 sayılı 25.08.2017 tarihli “Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum Ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170825.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170825.htm> Erişim Tarihi: 13.09.2017.
- 1324 sayılı 31.07.1970 tarihli “Genelkurmay Başkanının Görev Ve Yetkilerine Ait Kanun” <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1324.pdf> Erişim Tarihi: 15.07.2017.
- 17 Temmuz 2017 Tarihli Toplantı, MGK, <https://www.mgk.gov.tr/index.php/17-temmuz-2017-tarihli-toplanti> Erişim Tarihi: 06.08.2017
- 17.12.1983 tarihli Jandarma Teşkilatı Görev Ve Yetkileri Yönetmeliği,
http://www.jandarma.gov.tr/kriminal/turkish_internet/anasayfa/hukuki_dosyalar/5-

- [%20jandarma%20te%C5%9Fkilat%20g%C3%B6rev%20ve%20yetkileri%20oy%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf](#) Erişim Tarihi: 17.07.2017.
- 2559 sayılı 04/7/1934 tarihli “Polis Vazife Ve Salahiyeti Kanunu” [“http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.3201.pdf](#) Erişim Tarihi: 16.07.2017.
- 26.9.2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, [https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html](#) Erişim Tarihi. 05.08.2017.
- 28 CFR 0.85 - GENERAL FUNCTIONS [https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CFR-2010-title28-vol1/pdf/CFR-2010-title28-vol1-sec0-85.pdf](#) Erişim Tarihi: 17.03.2017.
- 2937 sayılı 01.11.1983 tarihli Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, [https://www.mit.gov.tr/2937.pdf](#) Erişim Tarihi: 14.07.2017.
- 2945 sayılı 09.11.1983 tarihli “Milli Güvenlik Kurulu Ve Milli Güvenlik Kurulu
- 3152 sayılı 14.2.1985 tarihli “İçişleri Bakanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun” [http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3152.pdf](#) Erişim Tarihi: 17.07.2017.
- 4208 sayılı 13.11.1996 tarihli “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun” [http://www.hukuki.net/kanun/979523.35.text.asp](#) Erişim Tarihi: 17.07.2017.
- 5453 sayılı 03.7.2005 tarihli “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” Erişim Tarihi: 17.07.2017.
- 5952 sayılı 17.02.2010 tarihli “Kamu Düzeni Ve Güvenliği Müsteşarlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun” [http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5952.pdf](#) Erişim Tarihi:16.07.2017.
- 644 sayılı 22. 07. 1965 tarihli Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, [http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12055.pdf](#) Erişim Tarihi : 14.07.2017.
- 6532 sayılı 17.04.2017 tarihli “Devlet İstihbarat Hizmetleri Ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” [http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140426-1.htm](#) Erişim Tarihi: 14.07.2017.

6551 sayılı 10.07.2014 tarihli “Terörün Sona Erdirilmesi Ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun”
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140716-1.htm> Erişim
Tarihi: 16.07.2017.

ÖZET

Terörizm, insanlık tarihin başlangıcından bu yana gerek toplumları gerekse devletleri tehdit eden bir olgu olmuştur. Güçlü ve güçsüz mücadelesinden ortaya çıkan asimetrik bir durumda terör, güçsüzün güçlü ile mücadelesinde kullandığı bir araç olmuştur. Ortaya çıkan çatışma durumu, terörle mücadelenin gerekliliğini ortaya koymaktadır. İstihbarat ise terörle mücadelede önemli bir araçtır. Şöyle ki, istihbarat, karar vericilerin ihtiyaç duyduğu bilginin işlenmiş hali olduğundan terörle mücadelede kilit rol oynamaktadır.

İstihbarat da, terörizm gibi kadim bir olgudur. İstihbarat, devletin ve toplumun güvenliğinin sağlanmasında kullanılması gereken olmazsa olmaz bir yöntemdir. Terör örgütlerinin en can alıcı noktalarına kadar girilerek toplanan bilgiler işlenmekte ve böylece terörle mücadelenin etkisi arttırılmaktadır. Askeri ve sivil alanda yürütülen mücadele stratejilerinde istihbarat temel hareket noktasıdır.

Öte yandan, terörle mücadele istihbaratının, uluslararası bağlamda iş birliği yapılmadan icra edilemeyeceği de bir gerçektir. Zira terörizm günümüzde dünyanın birçok coğrafyasında var olan ve uluslararası nitelik kazanan bir tehlike halini almıştır. Uluslararası boyutu da olan terörizmle mücadelede istihbarat alanında uluslararası işbirliği yapılmalıdır.

Türkiye uzun yıllardan beri terörizm sorunu yaşayan bir devlet olarak istihbarat araçlarını da mücadele kapsamında kullanmaktadır. Osmanlı'dan günümüze çeşitli dönüşümler yaşayan Türk istihbarat yapısı gelişimini de sürdürmektedir.

Bu bağlamda çalışmada, istihbarat ve terörizm kavramları verilmiş ve istihbarat yapılanmaları ve kabiliyetleri bakımından çeşitli devletler ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada Türkiye'nin terörle mücadelede istihbarat yapısı incelenmiş ve diğer devletlerle

karşılaştırılmıştır. Çalışmada kavramsal değerlendirmeler ve kurumsal yapılar incelenirken istihbarat alanında uzman yazarların eserlerinden devletlerin ve uluslararası örgütlerin yasal mevzuatlarından ve araştırma merkezlerinin konuyla ilgili yayımlarından yararlanılmıştır.

ARŞİV Kayıt Bilgileri :

Tezin Adı : İstihbarat ve Türkiye’de Terörizmle Mücadelede
İstihbaratın Önemi

Tezin Yazarı : Işık DAĞDEVİREN

Tezin Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Umut KEDİKLİ

Tezin Konumu : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi :

Tezin Alanı :Uluslararası İlişkiler

Tezin Yeri : KBÜSBE - KARABÜK

Anahtar Sözcükler : Terörizm, İstihbarat, Terörle Mücadele İstihbaratı,
İnsan İstihbaratı, Teknik İstihbarat, İstihbarat Ölçekleri

ABSTRACT

Terrorism has been a phenomenon which threatens societies and states. Terror has been an instrument which is used by the powerful towards the weak. The conflict arouse emphasizes the need to fight terrorism. The intelligence plays an important role in the fight terrorism. In other words, the intelligence is important as it is the processed information that the decision-makers need.

Intelligence is an old phenomenon like terrorism. It has a vital role in providing the security of the society and state. The impact of the fight terrorism has been increased by penetrating into the significant positions of terror organizations and processing the elicited data. The intelligent is the starting point in the strategies of military and civil areas.

On the other hand, it is a fact that intelligence sharing to fight terrorism without international cooperation is not possible. Because, terrorism has become common in various parts of the world and a danger.

Turkey, fighting terrorism for years, has been using the intelligence instruments to fight terrorism. The structure of Turkish Intelligence which has undergone transformation since the Ottoman Empire, makes progress.

In this study the concepts of intelligence and terrorism has been discussed and several states have been investigated on the basis of their structure and skills. Additionally, the structure of Turkish intelligence in terms of the fight terrorism and it is compared to other states. The work of specialists in the field intelligence, formal documents of states and international organizations and the related publications of research centers were used in this study while the conceptual evaluations and institutional structures were being explored.

ARCHIVE Registration Information :

Thesis Title :Intelligence and The importance of Intelligence In Counter- Terrorism In Turkey

Author of the thesis :Işık DAĞDEVİREN

Thesis Supervisor :Asst. Prof. Umut KEDİKLİ

Type of the thesis : Master Science

Thesis Date :

Thesis Field :International Relations

Thesis Place : KBUSBE - KARABUK

Keywords : Terrorism, Intelligence, Anti-Terror Intelligence, Human Intelligence, Technical Intelligence, Intelligence Scales

ÖZGEÇMİŞ

Işık Dağdeviren, 05.01.1988 tarihinde Ankara Yenimahalle'de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ ve Samsun illerinde tamamlamıştır. 2006 yılında girdiği Balıkesir Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği bölümünden 2010 yılında mezun olmuştur. 2013 yılında Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde açılan Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans programına kayıt olmuştur. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi'nin Açık Öğretim Fakültesinde Uluslararası İlişkiler lisans programına kayıt olmuştur. Şuan Sinop Üniversitesi'nde İngilizce okutmanı olarak görev yapmaktadır.